

4157

Faint handwritten text, possibly "Faintly"

Faint handwritten text, possibly "A. 1916"

491.99-8

2-55

ԳԻՍՏՆԵՆԻ

Բ

A P.M.
4-297a

491.99-8

9-55

ՕՂԵՍՍԱՅԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՀՈԳԱԲԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
ԿՈՂՄԻՑ ԹՈՅՆՏՐԻԱԾ Է ՈՐՊԷՍ ԴԱՍԱԳԻՐԻ,

ԿԱԶՄԵՑԻՆ

ԱՐՇԱԿ ՉԻՒՆԿԱՐԵԱՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՌԱՇՄԱՃԵԱՆ
ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Բ. ՏԱՐԻ

Handwritten mark

3560

Ինքնուրույն, փոխադրած յօդածների և նկարների արտատպու-
թնան իրանոնքը վերապահում է:

2.

ԵՑԹԵՐՐՈՐԻ ՏԻՊ ԲԱՐԵՓՈՒՅԱԾ

2002

4/468

Ե Ր Ե Ի Ս Ն

Տպարան «ԼՈՅՍ», Բէհրուդեան փող. № 12
1916

Handwritten signature

Ե Ր Կ Ո Ւ Խ Օ Ս Ք

(Ս. հրատարակութեան)

1. Ձեռագիր յօդւածներն արտագրութեան համար են. զրանով կարելի է գրել կարգալն աւելի հիմնաւորել, աւելի խորացնել և հեշտութեամբ ուղղագրութեան վարժեցնել երեխաներին (տես «Գասընկեր» Ս. տ. Համառօտ բացատրութիւն գործադրողներին): Ձեռագիր յօդւածները (ինչպէս և տպագիր), անպատճառ պէտք է արտագրութեան նիւթ դառնան այն ժամանակ, երբ դասատուի ղեկավարութեամբ յօդւածն ըմբռնել են և վարժ կարգում են:

2. Յանկում՝ ձեռագիր յօդւածների հանդէպ փակագծերում նշանակւած հնչիւնները, ածանցները և այլ բացատրութիւնները ցոյց են տալիս, որ իւրաքանչիւր արտագրութիւն պիտի ունենայ որևէ նպատակ և պէտք է գործնականապէս իւրացնել տալ ուղղագրական որոշ կանոններ:

3 Ընդհանուր պատկերները լինելու են ղիտոզութեան, գրուցատուութեան և պատմելու նիւթ:

4 Յօդւածների տակ դրւած պարզ գծերով պատկերները նկարելու համար են: Նախ իրականն, ապա պատկերը պիտի դիտեն ու յիշողութեամբ նկարեն: Այս միջոցով անցած իրերը մանուկների համար ամբողջացած և կօնկրէտ կը լինեն:

1910 թ. Երևան.

44537-ախ

29600-03

1. Վեր կաց

Վեր կաց, մանուկ, խորունկ
քնից,

Արևն արդէն ծագել է.

Վեր կաց փափուկ քո
անկողնից,

Հաւը վաղուց խօսել է:

Վեր կաց, նայիր պատուհանից
Դէպի հեռու մեր գաշտեր.

Ա՛խ թէ՛ ինչպէս մեզմ գեփիւռից

Սըւսուում են լիք հասկեր:

Դէ, շուտ վեր կաց, էլ մի քնիր

Ծոյլ ու անհոգ, անկողնում.

Ա՛ռ գրքերդ, առաջ դիմիր,

Որ բարդ գտնես դու կեանքում:

2. Քաջ մանուկներ

Բարձր, անտառոտ սարի լանջին երկու երեխայ մորի էին քաղում: Յանկարծ մի արծիւ իջաւ, սուր ճանկերով բռնեց փոքրերից մէկին և վեր բարձրացաւ: Քաջասիրտ մանուկն երկու ձեռքով բռնեց արծւի բկից և բոլոր ուժով սեղմեց:

Արծիւը թուլացաւ, կամաց-կամաց ցած իջաւ և շնչապառ վայր ընկաւ գետնին: Միւս ընկերը վրայ հասաւ, վերարկուն ձգեց արծւի գլխին ու իր գօտիկով կապեց նրա թեւերը: Փոքրիկ քաջերն ահագին որսն ուսերին՝ դարձան տուն:

3. Աշուն

Աշուն է...

Ամառն անցաւ, եկաւ աշուն՝
Խաղողի լաւ ժամանակ,
Թէև տեսքով շատ չէ նաշխուն,
Բայց պտղաբեր եղանակ:

Շաշխուն է...

Մէկ էլ տեսար՝ արև կ'անի,
Խառնաշփոթ եղանակ,
Յանկարծ, մէկ էլ՝ անձրև կ'անի
Մի քանի օր շարունակ:

Չան, ջան, ջան...

Ամբարները լիքը ցորեն,
Տարին առատ, գինին շատ.
Տես, բոլորը ճնց են ուրախ,
Տարին կ'անցնի անարատ,

4. Արեւն ու ծիածանը

Անձրևից յետոյ ամպերի տակից դուրս նայեց փայլուն արևը. երկնքի վրայ երևաց գունաւոր գեղեցիկ ծիածանը: Նա գեղեցիկ էր, այնչափ գեղեցիկ, որ ամեն մարդ կանգնած նայում էր ու հիանում: Ծիածանը հպարտացաւ և պարծեցաւ, թէ ինքն արևից էլ գեղեցիկ է:

—Ճշմարիտ է, դու գեղեցիկ ես, ասաց արևը, բայց ո՞վ է տալիս քեզ այդ գեղեցկութիւնը: Ծիածանը չհասկացաւ արևին ու ծիծաղեց նրա վրայ: Արևը բարկացաւ, մտաւ ամպերի տակ, ծիածանն էլ անհետացաւ:

Էն ինչն է՝

Խալի ունեմ, թափ տալ չի լինի:

Ոսկի ունեմ, համբել չի լինի:

5. Գիւղացու ձին

Մէկը բազարում ձին ծախեց վեց թումանի: Գնողները երեք հոգի էին, նրանցից մինն ասաց.

—Այ մարդ, ձիդ շատ թանկ ծախեցիր, ինչ կը լինի մի թումանը որդոցդ արևին ինձ բաշխես:

—Բաշխեցի, ասաց մարդը սրտաբաց:

—Տեսնում եմ, որ շատ բարի մարդ ես, բեր երկու թումանն էլ ինձ բաշխիր. մէջ մտաւ երկրորդը:

—Երկուսն էլ քեզ բաշխեցի:

—Դէ որ այդպէս է, ախպէր ջան, Աստուած կեանքդ երկարացնի, եկ մի երեք թուման էլ ինձ բաշխիր, խնդրեց երրորդը:

—Երեքն էլ քեզ փէշքէշ:

—Բա քեզ ի՞նչ մնաց, ծիծաղելով հարցրեց մի չորրորդը:

—Էլ ի՞նչ պէտք է մնայ, ինձ էլ իմ ձին, ասաց մարդը:

6. Արեկչի Աստուծան

Առաւօտ լուսածէզին ոտքի վրայ է վարպետ Աստուծան: Աշուն է, հազար ու մի պակաս կայ. քուն ու դադար չունի:

Օջախը կրակ է անում, աման-չաման հաւաքում է և կամացուկ քթի տակին խօսում:

—Հոգիս էլ դուրս գայ, մինուճար տղիս, Մացակիս, ուսումից չեմ գրկի. աւելի խեղճ կ'ապրեմ, պանիր հացի տեղ չոր հաց կ'ուտեմ, թող Մացակս գրել կարգալ սովորի, ինձ պէս անճար չմնայ:

Յանկարծ Մացակն ուրախ-ուրախ ներս վազեց:

—Ապի, ուսումնարանի փողը, հայերէն գրքի փողը տուր վարժապետն ուզում է:

—Քեզ ապին մատաղ, Մացակս, ահա երկու արասի, գրքի

փող արա. ուսումնարանի փողն էլ մի երկու օրից յետոյ կ'ուղարկեմ: Դէ, Մացակ ջան, վազիր, չուշանաս:

Հէջ դարդ չունիմ. Մացակս ինձ էլ մխիթարանք է, մօրն էլ, քոյրերին էլ. գործի ժամանակ գործ կ'անեմ. գործ չեղաւ, աշուղ կը դառնամ, սազիս հետ կը խօսեմ. սազիս ձէնին կը գան մուշտարիներ. սազիս բըլբուլ ձէնին մեռնեմ....

Ես վարպետ եմ՝ դարդ չունեմ,

Ես աշուղ եմ՝ ցաւ չունեմ,

Իմ դարդս ու ցաւս էն է,

Որ գիր կարգալ չը գիտեմ:

էն ինչն է.

Արտը սպիտակ, սերմը սև,

Չնորով ցանեմ, աչքով հնձեմ:

7. Զուրակահարը

1.

Զուրակահար Կիրակոսը կոնծել, զլուխը տաքացրել էր. նա գնում էր անտառով, մէկ էլ յանկարծ թըրը՝ մը՝ փոսն ընկաւ:

—Օ՛յ, յո՛յ, յո՛յ, կողքս կտորւեց, ինքն իրեն ասաց Կիրակոսը. այ՛ դու անպիտան որսորդ, էս ի՞նչ ես շինել:

—Էն ո՞վ է, փսփսաց Կիրակոսը, էն ո՞վ է, տէր Աստուած:

Նա տեսաւ երկու փայլուն աչքեր և սարսափեց. գայլ է, գայլ, հիմա որտեղ որ է ինձ կտոր կտոր կ'անի, մըտածում էր Կիրակոսը և վախից թուփը չորացել էր:

2.

Կիրակոսը վեր առաւ շուրթակը և անց:

Գայլը նայում և հանգիստ լսում էր:

Կիրակոսը քանի գնում, աւելի ու աւելի սրտանց էր
ածում. գայլը լսում և ունում էր. Մէկ էլ Կիրակոսը վերև
նայեց և ինչ տեսաւ. մի քանի գայլեր փոսի շորս կողմը
նստած լսում են:

— Ես կորայ, ես կորայ, մտածում էր Կիրակոսը: Յան-
կարծ ջութակի երկու թելը կտրեց. Կիրակոսն ածում հա
ածում էր. մի թելն էլ կտրեց:

— Ա՛խ, գոնէ էս մի թելը մնար, մտածում էր Կիրակոսը
և նորից ածում: Ջութակի ձայնը որսորդները լսեցին, մո-
տեցան փոսին և Կիրակոսին ազատեցին:

Քարոի տնակը .

„Մես, տես Քարո, ի՞նչ նաւակն ինչ
հիանալի է լողում զրի երեսին. ինչ դէ-
ւոր նայիր, տես ինչ բարչր սար էլ եմ
լինել. էլ չստես, թէ ճայկը ծոյլ է,
Տի բան չէ. հա՛, հա՛, հա՛. Տի լաւ տես,
չորս աչիով նայիր նաւակին „ :

— Ճայկ, դու էլ ի՞նչ գտնեցիկ տնա-
կին նայիր... տես փոքրիկ լուսամուտ
ներ, դռնակ, կտրին էլ նստած սի-
րուն սրագիլ: Տե՛ժ Տե՛ժ Տի բրդիր,
դէ՛, աւա, տեսնելո՞ւ. —

էն ինչն է,

Ան է սարի նձան, սիպտակ է
կարի նձան, կը շորոբայ Քարոյի նձան :

9. Խուլի այծերը

Մի խուլ մարդ երեք այծ ունէր, մէկի պողը կոտրած էր: Ինչպէս է լինում, մի օր այծերը կորչում են, տէրն էլ ընկնում է այս և այն կողմ այծերը գտնելու:

Նա պատահում է մի ուրիշ խուլ մարդու, որ վար է անում, հարցնում է նրան:

— Բարի աշոգում, ախպէր, այծերս չե՞ս տեսել:

— Լաւ է, այսպէս ցանեմ, ձեռք մի կողմ թափ տալով պատասխանում է վար անողը:

Այծատէրը կարծելով թէ զէպի ցոյց տւած կողմն են գնացել այծերը, ասում է.

— Թող Աստուած վկայ լինի, թէ գտայ այծերս, պողը կոտրածը քեզ եմ տալու:

Ասում է և գնում է որոնելու. երբ գտնում է այծերն, ուրախ-ուրախ առաջն արած՝ քշում բերում է վար անողի մօտ և ասում է:

— Շնորհակալ եմ, ախպէր, այծերս գտայ, առ այս այծն էլ քեզ. այս ասելով՝ պողը կոտրած այծը քշում է զէպինա:

— Ես չեմ կոտրել զրա պողը, ես տեղեակ չեմ, զարմանքով ասում է վար անող խուլը:

— Ի՞նչ ես խօսում, ասում է այծատէրը. ես այս եմ խոստացել, որ մեռնիս էլ, միւս այծերից տւողը չեմ:

— Չէ, ես չեմ կոտրել, բարկացած ասում է մէկը:

— Չէ, ես այս եմ խոստացել, բարկացած պատասխանում է միւսը:

Սա նրան, նա սրան բանը հասնում է տուր ու զըմբոցի. վերջն էլ գնում են տանուտէրին գանգատ:

Քիւղի մօտ սրանց հանդիպում է մի պառաւ, որ նոյնպէս խուլ է լինում և հարսի ձեռքից փախած:

— Այ նանի, ասում է այծատէրը. իմ այծերը կորել էին, գնացի էս մարդուն հարցրի, սա էլ տեղը ցոյց տւաւ:

պողը կոտրած այծս տալիս եմ, չի վերցնում. ես էդ եմ խոստացել, որ մեռնի էլ, միւս այծերից տւողը չեմ:

— Այ նանի, ասում է արտատէրը. էս մարդն եկել ասում է՝ թէ այծիս պողը դու ես կոտրել. ես, Աստուած է վկայ, այդ բանից բոլորովին տեղեկութիւն չունիմ:

է, որդիքս, Աստուած ձեզ բարի տայ, պատասխանում է պառաւը, ինչ էլ ուզում է լինի, ես ձեր խնդիրքը չեմ կարող կատարել. քանի որ մեր չքոս հարսը տանն է, ես էս տունը ոտ կոխողը չեմ:

Դիտեցէք, թէ ով ինչ է անում և պատմեցէք:

10. Ծառերի վեճը

— Ես ծառերի թագաւորն եմ, ասում էր կաղնին. իմ արմատները հողի մէջ շատ խոր են, իմ բունը հաստ է, իմ ճիւղերն երկաթի պէս ամուր, իսկ տերևներս փայլուն ու պինդ: Ես միշտ կուռում եմ փոթորկի, քամու և կայծակի հետ:

2.

— Ի՞նչ ես պարծենում ասաց խրն-

ձորենին. դու ինչի՞ ես պէտք, միայն խոզերն են քեզ այցելոււմ. իսկ ես տալիս եմ մեծ-մեծ խնձորներ, անուշ թթւաշ համեղ պտուղներ. ինձ մօտ գալիս են ծեր ու ջահէլ, աղջիկ ու տղայ, հարուստ ու աղքատ. իմ պտուղներն ամեն սեղանի զարդարանք են:

3.

—Մի քիչ սպասեցէք, ասաց մայրին, երբ ձմեռ գայ, այն ժամանակ ես ձեզ հետ կը խօսեմ. դուք բոլորդ տերևազուրկ կանգնած կը լինիք, իսկ ես իմ ասեղներով՝ կանաչ կը մնամ: Ամեն նոր տարուն մարդիկ ինձ զարդարում, տօնածառ են անում. իմ իւրոտ փայտից տներ են շինում, յատակ, առաստաղ պատրաստում, վառարան ու թոնիր վառում, փափուկ հաց թխում:

11. Խոզն ու կաղնիք

Գունչը տարաւ ու մէկից ծառք փորեց պինդ տակից:
—Քո արածը, սպասէ, Չէ՞ որ ծառին վնաս է,

Մի դարևոր կաղնու տակ Խոզը ագահ ու անյաղ էնքան կաղին զրխուեց, Որ ցած ընկաւ ու փուեց, Փրուեց, չըռեց ու քնեց. Քնեց, քնեց, որ զարթնեց,

Նա կը չորնայ արևից,
Ագռաւն ասաւ վերևից:
—Չորանում է՝ չորանայ,
Ինձ ի՞նչ օգուտ, որ մնայ,
Իսկի էլ չեմ ափսոսում,
Տակից էն խոզն էր ասում.
—Միայն կաղին ունենամ,
Ուտեմ, ուտեմ գիրանամ:

—Այ ապերախտ խոզենի.
Ով քեզ նման վիզ ունի,
Իր կոյր աչքով չի տեսնի,
Որ կաղինը հիւթալի
Կանաչ ճիւղերս են տալի.
Ասաւ կաղինն խոզուկին՝
Էն կախալուխ կուզիկին:

12. Չար մկնիկը

1.

—Միանձ, միանձ, պատէպատ էր թռչկոտում կատուն մառանում:

—Ախ, եթէ ձեռքս ընկնես, ես քո հոգին կը հանեմ, ասում էր կատուն:

—Էդպէս կը դաղեմ, էդպէս հոգիդ կը հանեմ, ասում էր մուկը և առաստաղից կախած մրգերի կախանների վրայ՝ ծրծրալով գէս ու դէն վազվզում. կատուն բարկացաւ, բայց ի՞նչ օգուտ. նա մի անկիւն քաշեց և քնած ձևացաւ:

—Վախկոտ, վախկոտ, ո՞ւր փախար, ասում էր մուկը. կատուն բարկացաւ, բայց տեղից չշարժեց, նա աչքի տակով նայում էր ու մկան արածները տեսնում:

2.

Մուկը գնաց, կատուի գլխի վերև կախած տանձի շարանների վրայ նստեց և արագ արագ տանձի պոչից սկսեց կրրծել. թըրը՛ մը... մէկ էլ տանձն ընկաւ կատուի գլխին:

Կատուն վեր թռաւ, գժւածի պէս այս ու այն կողմն ընկաւ, մլաւեց, կանչեց:

—Հա, հա, հա, ծիծաղեց մուկը վերևից, քունդ անուշ, ի՞նչ լաւ քնեցիր:

Կատուն համբերեց, շաբաթներ համբերեց: Շատ կախաններ՝ տանձ, խնձոր, խաղող, սերկևիլ մուկը կերաւ, փչացրեց: Մի անգամ էլ նա խնձորի վրայ նստած կրծում էր, կեղևներն ու կորիզները կատւին էր գցում և ասում.

— Կեր, մի կեր տես ինչ համեղ է:

Բայց մէկ էլ յանկարծ խնձորի պոչը կտրւեց, մկան հետ թըրը՝ մը կատուի գլխին:

Կատուն վեր թռաւ. ծըւծըւանին առաւ իր թաթերի մէջ, պինդ սեղմեց և հանգիստ եկաւ իր տեղը նստեց:

— Իէ գնա, որտեղ քոնը կ'ասես, այնտեղ էլ իմն ասա, ասաց կատուն և սկսեց անուշ անել մկան թարմ միսը:

Կատուի խաղը մկան մահ է:

13. Հովի ցուպը

Մէկ հովիւ հօտ էր արածացնում լճի ափերին. մի օր երբ ուզում էր, որ ոչխարը յետ դառնայ՝ ձեռքի ցուպը ձգում է: Ոչխարը դառնում է, բայց հովիւի գառազանը լճի մէջն է ընկնում և ջրի պոռայտի մէջ կորչում է: Անցնում է մի քանի ժամանակ, մէկ օր էլ այդ հովիւն իր ցուպը տեսնում. է ուրիշ հովիւի ձեռքին, պահանջում է, բայց պատասխան է ստանում, թէ հաստատիր՝ որ ցուպի տէրը դու ես: Գնում են գիւղի գառաւորի մօտ. ցուպի տէրն ասում է.

«Յիսուն տարի է հովուութիւն եմ անում, ամենայն տարի մէկ ոսկի վարձ եմ ստացել, և իմ ցուպը փորելով ոսկիներս մէջն եմ լցրել»:

Ցուպը տալիս են իրան և նա իր փայտէ քսակի բերանը բաց է անում, և իսկոյն 50 ոսկին գետին է թափում. և այսպէս զարձեալ տէր է դառնում իւր ցուպին:

Փանոց հովիւից էլ հարցնում են, թէ այս գառազանը որտեղից է ձեռք բերել. պատասխանում է.

«Գետի բերանին արածացնում էի ոչխարներս, մէկ էլ տեսայ ջուրը իր փորից հանեց այդ գառազանը»:

Կատու.

ժօխիկ, փիսիկ. դու չար փիսիկ,
Շատ սիրուն ես, խորամանկ ես,
Մտախաւսաւս քարտեր ունես.
Աուր եղբւնցով թատնէր ունես:
Ականջներդ շուտ են լսւմ,
Քե՞տ աչքերդ մթնու՞մ փայլում,
Երկար բեխերդ ոլորած,
Խելո՞ւ թկնէրիւ թախ ես տալիս:
Բո ընկերիդ երբ տեսնու՞մ ես.

Մոռց այս ու այն կողմն աս շարժում,
Սէզդ ծայրւմ, կուսկնում,
Աւքերդ փակ ըռուսկնում.
Բայց թէ յանկարժ մի խնդէ մկիկ
Մի անկիւնից դուրս է ընկնում,
Բո պողպատէ բարիկներով
Գլխին խփում աս, սպանում :

14. Տերեւներ

1.

Մենք ծառերի զարդն ու զարդարանքն ենք, ասացին տերեւները. ասանց մեզ ինչի՞ նման կը լինին ծառերը. մենք սիրուն ենք, կանաչ ենք. Մեր սուտերի մէջ մարդիկ, կենդանիները հանգիստ են առնում. մեր սուտերի մէջ ամեն մի թռչուն իր բունն է շինում, իր բունն է շինում, ուրախ երգ երգում:

Մենք ենք ծառերին կեանք տւողը, զարդն ու զարդարանքը:

2.

Ինչ էլ որ ասէք, իրաւունք ունիք, ասացին արմատները. մենք ձեզ խնդրում ենք, մի քիչ ցածրացէք, քիչ ներքև նայեցէք և դուք կը տեսնէք, թէ մենք ինչ բան ենք, ձեզ ինչ ենք տալիս: Աշնան վերջերին դուք էլ կը թափուէք, ձեզանից յետոյ եկող տերեւներին էլի կեանք կը տանք, էլի

կը պահենք և այսպէս շատ շատ տարիներ: Հիմա էլ կասէք, որ միայն դուք էք զարդ ու զարդարանք ու կեանք տւողը:

15. Հանելուկ

1.

Փոքրիկ Արմիկն ամեն առաւօտ շուտ վեր էր կենում. շուտ վեր էր կենում, իր փոքրիկ հօտը միշտ դաշտ էր քշում, արածեցնում. մի օր էլ նրան տէրն ասաց. — Արմիկ, քո հօտն այսօր տար քաղաք, բոլորը ծախիր, միայն մի պայման՝ փողն էլ բերես, հօտն էլ բերես և ոչ մի ոչխար չպակասեցնես:

2.

Արմիկը զարմացաւ. նա մտածում էր, հա մտածում. վերջն երբ տեսաւ, որ հնար չկայ, սրտի ցաւից լաց եղաւ. — Ինչո՞ւ ես լալիս, Արմիկ, հարցրեց մի աղջիկ: — Իա շատ հեշտ բան է, քո ոչխարներին խուզիր, բուրդը ծախիր քաղաքում, փողն էլ, հօտն էլ առ՝ տուն տար: — Այ՛քեզ լաւ խորհուրդ, ասաց Արմիկն ու այդպէս արաւ: Պատիկ է, բայց ճատիկ է:

16. Սրաւիտ մողասն

Փաշի որդին միշտ ծանորում էր մողին. մողան չկարողանալով համբերել՝ ասաց.

— Յիմար մի լինիր հօրդ պէս, խելացի եղիր:

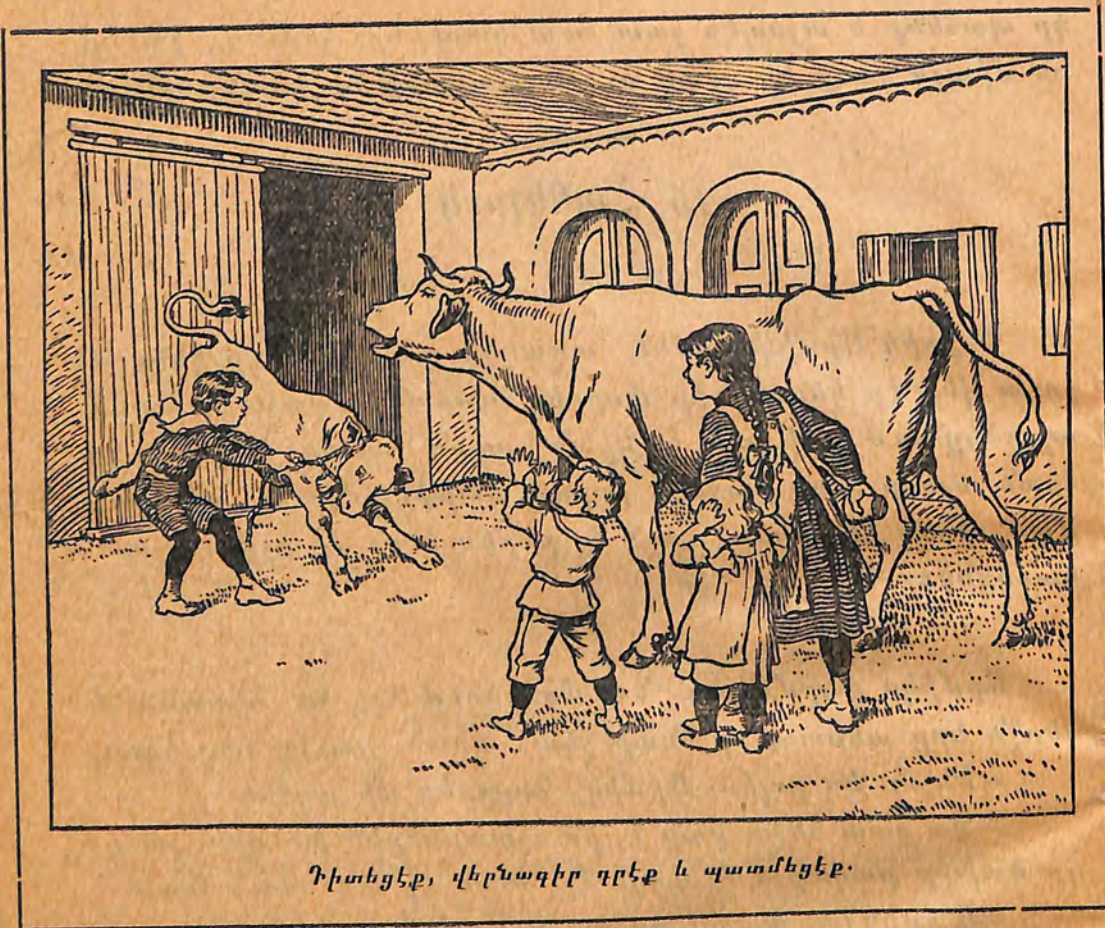
Փաշան լսեց, բարկացաւ և բացատրութիւն պահանջեց:

— Տէր, ես քո որդուն լաւ խրատ եմ տւել, ես ասել եմ.

յիմար մի լինիր, հօրդ պէս խելացի եղիր:

Կեղուն դանակից սուր է.

Ուռեակի.

Արուև ուռեակի, Արուդ է ծարաւել,
 Կանաչ ուռեակի, արևն է վառել,
 Ֆիւղերդ կախ կախ, որ է դիման զաիւել,
 Ինչու չես ուրախ: Գլխիկդ աս ծուել,
 վառու աս դառել.
 Ծնկիդ աս խփոււմ,
 արցունք աս թափոււմ:

17. Ճանճը

1.

— Օգնեցէք, օգնեցէք, խեղդուում եմ, կանչում էր կաթի մէջ ընկած ճանճը. թևերս չեմ կարող շարժել, ազատեցէք, քոյրիկներ:

Ճանճի ընկերներն ուշք չէին դարձնում.

Տը՛գ, տը՛գ, տը՛գ .

Մեղճ, այ մեղու, օգնիր ինձ ազատիր այս նեղ դրութիւնից, աղաչեց նրան ճանճը:

Մեղուն ուշք չգարձրեց, հեռացաւ գնաց:

— Է՛յ, բարեկամ, մեծ կապոյտ ճանճ, ազատիր ինձ, խեղդուում եմ:

— Շատ ծիծաղելի ես. ի՞նչ յիմարութիւն է գալ կաթի մէջ ընկնել, պատասխանեց ճանճը. այսօր հինգ խոհանոց եմ մտել, ոչ մի տեղ միս չեմ գտել, որ ձևերս ա-

ծեմ այնտեղ:

2.

— Ի՞նչ դժուար է մեր կեանքը, տրտնջում էր ճանճը. որ կողմը դառնաս, որ կողմը շարժես՝ վտանգ է. մէկ թէյի մէջ ես ընկնում, մէկ ջրի, մէկ կաթի, մէկ կերակուրի, որ մէկն ասեմ. Տանից էլ դուրս գաս՝ ծտերն ու ծիծեռնակներն են քեզ բռնում՝ ուտում: Գիշերն անգամ հանգիստ չունիս, չղջիկների ձեռքից չես պրծնում:

3.

— Խեղճ ճանճն ինչո՞ւ է կաթի մէջ ընկել, ասաց տանտի-

րոջ փոքրիկ աղջիկը և ճանճը հանեց, մի կողմ ձգեց,

ճանճը հանգստացաւ, ոտքերով մաքրեց թևերը, փորը, կուրծքն ու թոաւ գնաց ձիու մէջքին նստեց: Այնտեղ մի ուրիշ ճանճ լաց լինելով պատմում էր և ասում.

— Բակի աղբի մէջ վաթսուկից աւելի ձու էի ածել, որ ձագերս տաք տեղ և լաւ սնունդ ունենան. նրանք արդէն մեծ մեծ սպիտակ որդեր էին դարձել. ես շատ ուրախ էի, որ նրանցից մեծ մեծ և ուժեղ ճանճեր պէտք է դուրս գային. բայց մի օր էլ... ծի, ի՞նչ ասեմ, աքաղաղն ու հաւերը բջուջ արին, նրանց կերան:

Այս խօսքերի վրայ ձին պոչով խփեց, ճանճերին ներքև գլորեց: Երբ մեր ճանճն ուղքի եկաւ, արնքտընքալով մի տեղ հասաւ, հանգստացաւ, թոաւ՝ մտաւ մի խոհանոց:

4.

Այստեղ ճանճերն իրար խառնւած խօսում էին:

— Ի՞նչ է պատահել, հարցրեց մեր ճանճը:

— Մի՞թէ չես իմանում, ասաց մէկը. տանտիկինը թակարդ է սարքել, ով այնտեղ է գնում, կպչում, մեռնում է. մեզ ուզում են կոտորել, ոչնչացնել:

— Բայց չէ՞ որ մենք նրանց վատ բան չենք անում, ասաց մի ուրիշը, և այնչափ էլ քիչ ենք ուտում որ...

— Ի՞նչ չար են մարդիկ, ինչո՞ւ են մեզ չարչարում, վրայ բերեց երրորդը:

— Կարո՞ղ էք մտածել, քոյրիկներ, տանտէրը մէկ օր պատմում էր, իբր թէ մենք ճանճերս մարդկանց փասում ենք, կեզտ, հիւանդութիւն ենք տարածում:

— Ես առաջարկում եմ հեռանալ այս տնից, ասաց մի ուրիշ ճանճ:

— Ո՛չ, ո՛չ, տրդտգացին ամեն կողմից. այստեղ լաւ է, այստեղ ուտելիք շատ կայ:

— Իսկ ի՞նչպէս աղատուենք թակարդից:

— Մենք բոլորին կ'ասենք, որ թակարդին չմօտենան:

— Գեղեցիկ միտք, ասացին բոլորը և մնացին:

ճանճը մի բան չէ, բայց սիրտ է խառնում

18. Ճանճը

Խոնարհ ու հեղ	էսպէս ասաց.
Մի յոգնած եզ	«էս եզան հետ
Արօրն ուսին,	Ո՞րտեղից էզ»:
Ճանճը պողին,	Գի՞թը տնկած
Մի իրիկուն	Ճանճն ասաց.
Գալիս էր տուն:	— Մենք սրտեղից,
Մէկ էլ ճամբին	Վարում էինք,
Մի ուրիշ ճանճ	Վարատեղից:
էն նստածին	

19. Արծաի սերը

1.

Վճու, վճու, դճու, դճու, ճչում էր արծիւը վերեկից:

— Ո՞վ է հասել իմ բարձր բնին, ո՞վ է տարել իմ միակ ձագին. ես նրան բզիկ բզիկ կ'անեմ, բարկացած ճչում էր արծիւը և բարձր թռչելով՝ վճու-վճու անում: Ես արագ թոաւ, ամեն տեղ եղաւ, սրատես աչքերով ամեն ինչ տեսաւ, բայց իր ձագին ոչ մի տեղ չգտաւ:

Ճըչում էր արծիւը, զիլ զիլ ձայներով դճու դճու կանչում, էլի կրկնում, էլի կանչում, մինչև որ մի խուլ դճու դճու լսեց:

— Որսորդի պարկիցն է այդ ձայնը գալիս, որսորդի մօտն է իմ ազիզ ձագը, ասաց արծիւը:

Սրանից յետոյ արծիւը գիշեր ու ցերեկ էլ հանգիստ չունէր, ամեն ժամանակ ձագին էր կանչում, որսորդի կտրից նա չէր հեռանում: Սրատես աչքով նա շատ բարձրից ամեն ինչ տեսնում, ամեն բան դիտում, ձագին էր փնտռում:

Մի առաւօտ որսորդի կինը վանդակում դրած արծւի ձագը՝ բակը դուրս բերեց. նոյնպէս դուրս բերեց իր միակ որդուն, ծառի տակ դրեց:

Բայց մէկ էլ յանկարծ բակի հաւերը, բազերն ու սագերը ճրզճրզալով անկիւններ փախան. կատուն ու շունը ծակ ու ծուկ մտան:

—Արծիւն եկաւ, արծիւը հասաւ, ճրջացին ամենքը:

Կայծակի նման՝ արագ թռիչքով, արծիւն իջաւ. արծիւն իջաւ, կեռ ուժեղ կացով որսորդի փոքրիկ մանկանը բռնեց ու վերև տարաւ:

—Տարաւ, հայ տարաւ, մանկանը տարաւ, գոռաց մի աղջիկ: Մայրն իսկոյն վրայ հասաւ, աչքերը սևացան, ոտքերը ծալեցին, երբնա իր մանկանն արծւի կացում բարձրումը տեսաւ:

Մայրն արծւի ձագին իսկոյն դուրս բերեց:

—Ահա քո ձագը, կանչեց մայրը և ազատ թողեց:

—Իմ որդուս յետ տուր, արծիւ, այ արծիւ, կանգնած կանչում էր մայրը:

Արծիւն իջաւ, հանգիստ, շատ հանգիստ. մանկանը դրեց գետնի վրայ և ուրախ ճիչով իր ձագուկի հետ սուրալով գնաց:

Էն ինչն է՝ սև սալա, սիպտակ սալա, խաթուն մէջը կը սըւււայ:

20. Մանուկը ձորում

Սարի տակից քշքշալով

Ձուրն է վազում ոլոր – մոլոր,

Ձուրն աղբիւրի վճիտ ու գով,

Գնում, թափւում ձաղկունանց ձոր:

— Հէյ, աղբիւրի սիրուն ջրեր,

Ես էլ լինեմ ձեզ հետ ընկեր.

Տեսէք ձեզ հետ ծաղկածորում

Ինչպէս եմ ես ուրախ պարում:

Ձուրիկ-մուրիկ,

Անուշ քուրիկ,

Ախպէրդ եմ ես,

Սիրում եմ քեզ:

Դու քրջքրջա՛, ես տաղ ասեմ,

Քեզ հետ մէկտեղ ձորը վազեմ.

Իրար գրկած՝ սարի լանջով

Գնանք, իջնենք ձաղկունանց ծով:

21. Խելացի դատաւորը

Մի հովիւ և մի մսավաճառ իրար օձիք քաշ տալով մտնում են դատարան:

— Դատաւոր արդար վճիռ կտրէ, ասում է հովիւը. այս մարդը մի քանի օր առաջ եկաւ սարը, քսան ոչխարս գնեց, մօտը փող չկար, խոստացաւ էսօր տալու, հիմա կանգնել ասում է թէ՛ ոչ քեզ եմ ձանաչում, ոչ էլ տալիք ունիմ:

— Դատաւոր, էսպէս էլ փորձանք կլինի, ասում է մսավաճառը. էս սարի մարդն եկել, օձիքս բռնել, բաց չի թողնում, ոչ խօսք է հասկանում, ոչ լեզու:

— Դատաւոր, գլխիդ մատաղ, ես սուտ չեմ ասում, երկինք, գետինք, Աստուած վկայ, քսան ոչխարս առել է ու բան չի տւել:

— Սուտ է ասում, երկինք գետինք, Աստուած վկայ, սուտ է ասում. սրա երեսը չեմ տեսել:

Դատաւորը մտածում է, մտածում, ու յետոյ դառնում, ասում է նրանց.

— Ես չգիտեմ, ո՞ր մէկիդ հաւատամ, երկուսդ էլ Աստուծոն էք վկայ բերում. լաւ, Աստուծոց դատ այնտեղ ուրիշ վկայ չկար:

—Ի՞նչ վկայ, սարի գլուխն ես էի, ինքն էր, քսան ոչխարս,
վերնն էլ Ասուած, էլ վկայ չկայ, պատասխանում էր հովիւր:

—Աստծուն չենք կարող հարցնել, ոչխարներդ էլ չկան. էլ ուրիշ բան չկար անտեղ, այ հովիւ, լաւ միտք արա, նորից հարցնում է գատաւորը:

Հովիւր կանգնել միտք է անում:

—Բան չկար, թէ կուգես մէկ էլ էն քարը կար, որի վրէն նստել առուտուր էինք անում, պատասխանում է հովիւր:

—Ատացիր, որ քար կար էնտեղ, դէն գնա էն քարը բեր, ես կը հարցնեմ:

Հովիւր զարմացած, ծոծրակը քորելով գնաց...

2.

Դատաւորն ուրիշ դատեր էր տեսնում: Անցաւ մի ժամանակ, մզավաճառը խնդրեց գատաւորին, որ թոյլ տայ իրեն՝ տուն գնայ:

—Ի՞նչ է, համբերանքդ կտրե՞լ է, սպասի՞ր՝ քարը բերէ:

Ներողութիւն գատաւոր, ասում է մսավաճառը. ի՞նչպէս կարող է նա էն քարը բերել, իսկի չի էլ կարողանալու ժաժ տալ, էնպէս մի ահագին ապուռած է՝ հողի մէջ թաղւած...

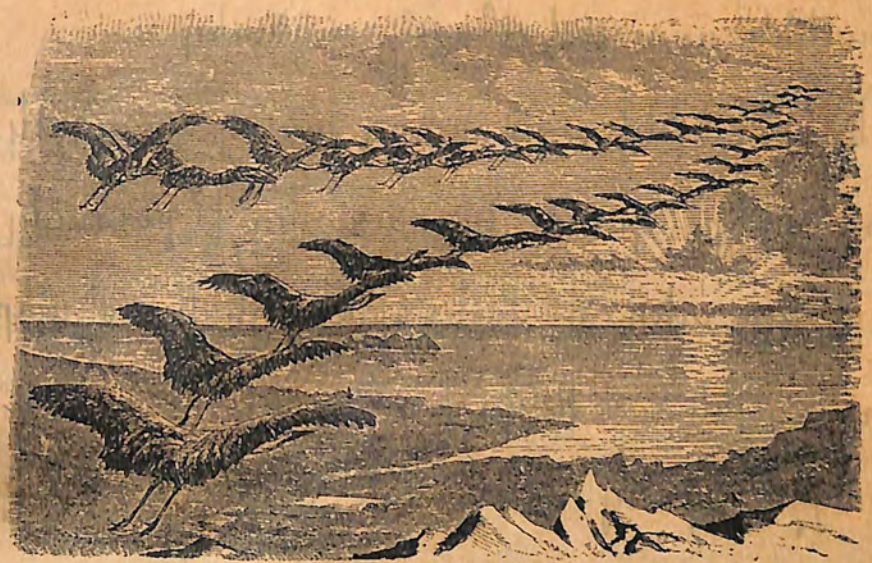
Դատաւորն իսկոյն հրամայում է մսավաճառին բանդ գնել, յետ կանչել հովիւն, ոչխարների գինը լրիւ առնել ստախօս մսավաճառից և տալ ճշմարտախօս հովիւն:

Ասած է. ինչ որ ցանես, էն կը հնձես:

22. Կոռնկներ

Ո՞ւր էք գնում շարան-շարան,
Հէյ, դուք, սիրուն կոռնկներ,
Ո՞ւր էք թռչում այդպէս արագ
Մեր աշխարհից հիւրասէր:

Չըլնի՞ արդեօք մեր դաշտերը
Դուք նեղ գտաք ձեզ համար,
Եւ շտապով դուք թռչում էք
Մի երջանիկ նոր աշխարհ:

—Եւ պիտի գար դարձեալ շտապ
Այս դաշտերը մեր սիրուն,
Երբ հեռանայ ցուրտ ձմեռը,
Երբ որ բացւի նոր գարուն ..

Խելո՞ք Տարդ .

Ֆանապարհին աւազակները ուլտային Քէկին բռնել: Կրանց շեռփից ապաւելու համար, Տարդը փախաւ. բայց երբ տեսաւ, որ աւազակները Տօտենու՞մ են՝ ուլտայաւ թագ կենալ Տօտիկ այրի Քէզ: Մէկ էլ յանկարծ նայեց, տեսաւ, որ փարայրի բերանին սարդը ուտայի էր հիւսել. նա Տօտածեց, պոչը կերպով ուտայ.

Ար տակից սողալով ըտաւ այնտեղ :

— Եւերս ըտեւեմ այս այրը, ասաց աւալակ-
ներից Տէկը, գուցէ նա այստեղ է բազմել :

— Ես այդտեղ չեմ ըտել, չեմ տեսնուծ, սար-
դի ուտայնն անվհաս է ընայել : Այսպէս
ըտաժելով նրանք հեռացան և ըարդն ապա-
ւեց

23. Աքաղաղի ընտանիքը

1.

Ծուղըուղո՛ւ, զո՛ւ, զո՛ւ, զո՛ւ, ձայն տւեց աքաղաղն իր
թառից :

Հաւերը զարթնեցին, զլուխները հանեցին թևերի տակից :

— Այս գիշեր մի լաւ երազ եմ տեսել, ասաց մի հաւ,
զարու անձրև էր գալիս և մեր բակը լցւել էր զարով :

— Իսկ ես մի մեծ, շատ մեծ թրթուր էի գտել, ասաց
ուրիշը. ես բոլորիդ կանչեցի, որ միասին ուտենք, բայց
նա շուտ փախաւ :

Ի՞նչ լաւ երազներ էք տեսել, ասաց մի վառեկ, իսկ ես
մի վատ, շատ վատ երազ տեսայ. խոհարարն ինձ շամփու-
րի վրայ խորովում էր :

— Շամփուրի՛ վրայ... կրկնեցին ամենքը սարսափած :

— Ձարմանում եմ, ուրիշ խօսելու բան չունիք, ասաց
մի ծեր հաւ, երազն ի՞նչ է, որ հաւատում էք :

2.

Հաւաբունը բացին. բոլոր հաւերը դուրս գնացին : Սպա-
սեցէք, սպասեցէք, ասաց աքաղաղը. ես ձեզանից դժգոհ եմ.
Ինչո՞ւ էք մտնում բանջարանոցները, ինչո՞ւ էք հարևանե-
րի սոխը, համեմը, կոտեմն ու թարխունը կտկրտում. ու-
զում էք, որ ամեն տեղից մեզ դուրս քշեն : Ձգոյ՛ կացէք,
միւս անգամ այդպէս բան չանէք, ապա թէ ոչ՝ ես իմ կտցով
ձեզ կը պատժեմ :

— Դու էլ սիրուն վառեկ, շատ ազահն ես. երէկ ձեր
մայրը քեզ և քոյրերիդ համար թրթուրներ էր գտել, որ
միասին բաժնէիք, բայց դու մենակ ես կերել. այդ լաւ չէ,
բկիկներին մենք չենք սիրում :

Դու էլ կոլոտ վառեկ, ինչո՞ւ քո ձևերը խոտի դէզի վրայ
ես ածում. հաւաբնում տեղ չկա՛յ, ի՞նչ է :

— Աղախինն իմ ձևերը վեր է առնում, չի թողնում, որ
ես թուխս նստեմ, ասաց կոլոտը :

--Շատ լաւ է անուժ, դու դեռ շահել ես, քսանմէկ օր
չես կարող ձեռքի վրայ նստել:

Մի բան էլ ասեմ հաւեր, վերջին օրերս ձեզանից մի
քանիսը թոյլ կեղևով ձեռք են ածել, ուր է մտապահ կրի
կտորներ, սպիտակ քարեր ուտել. չէք իմանում, որ ձեր
կեղիւր նրանցից է կազմւում:

Այժմ գնացէք, ձեզ լաւ պահեցէք:

3.

Բոլորը դուրս եկան. մի քանի հաւեր բարձրացան աղբի
վրայ քշուշ անելու, մի քանիսն էլ թրթուրներ գտան, լաւ
նախաճաշ արին:

Ուրիշներն էլ աքաղաղի հետ գնացին. սա իր սուր և
ուժեղ մագիլներով հողի տակից հատիկներ ու որդեր հանեց.
հաւերը մեծ ախորժակով կերան:

Մէկ էլ ջնւ ջնւ ջնւ կանչեց շահել ազլիկը և դեղին
գարին շաղ տւեց:

Քաղցածն երազում փլաւ է տեսնում:

էն ինչն է,

Մի բան տեսայ զարմացայ,

Ինքը կայ, մարմին չկայ.

Սօսեցի, խօսեց անբառ.

Ոչ ջրինն է, ոչ չորինն է,

Ողջ աշխարհը վախենում է,

Ինքը կայ, մարմինը չկայ:

24. Արլորն ու մարգարիտը

Օրւան մէկը մի աբլոր

Քշուշ-մշուշ անելիս՝

Տեսաւ մի հատ մարգարիտ

Աղբի միջին փայլելիս:

Կտցեց, ասաւ. «Այս ինչ է,

Ինձ հարցնես, ոչինչ է.

Այ փայլ տամ էն մարգին,

Որ գին կտայ մարգարտին.

Իսկ ինձ համար մի գարին՝

Արժէր այսպէս հազարին»...

Իխեցէք, վերնադիրը դէք և պատմեցէք,

25. Խեղօք մրջիւններ

— Ի՞նչպէս ազատւիմ այս անպիտան մրջիւններից, ա-
սում էր մայրը որդուն. հազիւ կարողացայ մեղրի ամանից
հեռացնել. զգւելի են, ամբողջ տան մէջ տարածւել են: Որ-
դին վեր առաւ մեղրով ամանը, թելով կապեց և առաստա-
ղից կախեց. Ամանի մէջ մի մրջիւն էր մնացել. երբ սա կե-
րաւ, կշտացաւ, ուզեց դուրս գալ. այս ու այն կողմը նա-
յեց, իջնելու տեղ չգտաւ: Շուտով նա գլխի ընկաւ, թելի
վրայով բարձրացաւ, առաստաղին հասաւ, այնտեղից էլ պա-
տի վրայով իջաւ:

Քիչ յետոյ մրջիւնները շարան-շարան պատի վրայով
բարձրացան, առաստաղից կախած ամանը մտան:

Ինքը չկայ թիզ ու կէս,

Արարմունքը գազ ու կէս:

զրիկ տողման .

Գրիգոր պապը իր թռնիկի հետ եկաւ
խնամոնց տուն : Ախուաւ Աուսանը որ տե-
ասաւ : դէ՞մ վապեց . -

- Բարձր եկար , հապար բարի , ինչպէս ես ,
ինչպէս է Նապիկ Նանը : ինչպէս են տղերքը ,
հարսները , աղջիկները , երեխաները . . .

- Շնորհակալ եմ , շնորհակալ , լաւ են լաւ :
- խնամի Գրիգոր , բաղդի վրայ ես . հէնց եի-
մի պիտի հաշմի . համայէի , համայէի :

Ճաշը պատրաստեցին . Գրիգոր պապը որ
զրիկ տողման տեսաւ , վարմայաւ :

- խնամի Աուսան , գիտես ինչ . ի՞մ թէրս կե-
րակուրը թներից հանու՞մ , մի աման սառը
զուր էր լցնու՞մ ու յետոյ բերու՞մ . էդպէս
լատ համեղ էր վնու՞մ :

- Բո՛ւ արեւը , հէնց նոր մի աման զուր լցրի

26. Ուղտն ու եշր

1.

Մի տաղ ասեմ , տրտինգ անեմ :

Ասում են , որ մի ժամանակ ,	— Վայ ի՞նչ ասիր , զուռն
էլ չգիտեմ սուտ , թէ շիտակ ,	ախպէր :
Ճամփից մօտիկ մի անտառում	էդ ինչ գէշ բան ես մտածել .
Գիւղից փախած էշ էր ապրում :	Ախր չէ՞ որ ձէնդ լսեն ,
Մարդուց հեռու , բեռից ազատ ,	Մարդիկ կը զան , մեզ կը տանեն :
Սիրան ուրախ , ինքը հպարտ	Արի լսիր խօսքը ծերի ,
Քէֆ էր անում մեն ու մենակ ,	Թէ չես ուզում դառնանք գերի .
Մոռցած փախան , զոմ ու մարագ :	Տաղ ու տրտինգ չեն հարկաւոր ,
Օրւան մի օր էս էշի մօտ	Թող էդ միտքդ վտանգաւոր
Յոգնած , դադրած , նիհար , փոշոտ ,	Բայց իշուկի քէֆը տեղն էր ,
Այլանդակ ու երկարավիզ	Ինչ էլ լինէր երգել կուգէր ,
Մի անազին ուղտ է գալիս :	Ականջ չարաւ ընկեր ուղտին .
— Գալդ բարի , ծուռտիկ ախպէր ,	Վիզը ձգեց , ձայնով ուժգին
Նստիր շունչ առ , ի՞նչ ես կանգնել :	Տաղը զլեց : էդ ժամանակ
Ինձ էլ վաղուց մի պատուական	Մօտիկ ճամփին , անտառի տակ
Ընկեր էր պէտք ձիւղ քեզ նման :	Հանգստանում էր մի քարւան :
— Շնորհակալ եմ , զուռն ախպէր :	էդ քարւանի մարդիկ եկան
Անտէր բեռից եմ ես փախել :	Անտառ մտան , էշին , ուղտին ,
— Լաւ ես արել , ես իմ հոգին ,	Շուտով գտան բռնոտեցին :
Ինչո՞ւ տանջեմք բռնան տակին :	Ու քիչ յետոյ փոշոտ ճամբով
Ու էն օրից անտառի մէջ	Բեռան տակին տնքտնքալով ,
Ընկեր եղան ուղտըն ու էշ :	Ուղտն ու էշը տխուր , տրտում
Եւ շատ օրեր յօժար , սիրով	Դէպի քաղաք էին գնում :
Ապրում էին քէֆ քաշելով :	3.

2.

Ամառուայ տաք այրող կէսօր ,

Մի օր էշը մեր գերացած	Ճամփէն քարոտ , ոլոր մոլոր ,
Իր ընկերին եկաւ ասաց .	Ուժ կը մնայ էլ էշի մօտ ,
— Ծուռտիկ ախպէր , վաղուց է որ	Գերի ընկած , սիրտը վշտոտ :
Տաղ չեմ ասել : Կուզեմ էսօր	Մի քիչ էլ անց , ճամփի միջին
Անուշ խնդամ , ձայնս զլեմ ,	Ուժը հատաւ փուլեց գետնին :

Հըհրեցին դէսից, դէնից,
 Քաշքշեցին գլխից, պոչից,
 Հնար չեղաւ: Վերջը բերին
 Խեղճ ծուռտիկին շոքացրին
 Ու իշուկին իրա բեռով
 Ուղտի մէջքին դրին գօռով:
 Ուղտը ծանր բեռան տակին
 Անիծում էր ընկեր էշին,
 Որ չլսեց ծերի խօսքին,
 Փորձանք բերաւ իրենց գլխին:

4

Էսպէս անցան սարեր ու ձոր,
 Քարոտ ճամբէք ոլոր-մոլոր,
 Շատն ու քիչըն էլ յայտնի չի՝
 Վերջը հասան մի կամրջի:
 Էստեղ ուղտը ձայնով կամաց
 Էշ ընկերին ցածից ասաց.

Բարձր նստի ուղտատէրը,
 Ծամբայ կտրի շորատէրը,
 Էշն ի՞նչ գիտէ նուշն ինչ է:

27. Մողի գրագը

— Ես քեզ ջուրը կը տանեմ, ծարաւ յետ կը բերեմ, ասաց մողան հարևանին.
 — Չես կարող:
 Նրանք գրագ եկան և գնացին: Երբ գետին հասան, մողան ասաց.
 — Այս չեղաւ, այս չեղաւ. երբ վերադառնանք, ես պիտի ասեմ չխմեցիր, գոռ պիտի ասես՝ խմեցի. ուր է մեր վկան, որ հաստատի:
 — Եթէ այդպէս է, գնանք վկայ բերենք, ասաց հարևանը:

— Մի ինձ լսիր, գոռան ախպէր,
 Վաղուց է որ ես չեմ պարել,
 Հիմի որ ես էս կամրջի
 Վրէն պարեմ՝ հօ չի՛ փլչի:
 — Ծուռտիկ ախպէր
 Խելքի արի,
 Ո՛վ է լսել ուղտը պարի:
 Փորձանք կըգայ, մտքիցդ հան,
 Թող ողջ հասնենք մեր օթևան:
 Բայց ուղտն իր բանը գիտէր,
 Փոխադարձն անել կուզէր.
 Ոտը դրաւ էն կամրջին
 Ու սկսաւ իր վերվերին:
 Էշն ինչքան լեզու թափեց
 Ուղտը կարծես հէջ չլսեց:
 Մին էլ շըր՝ մփ .. մեր խեղճ էշին
 Տեսան ձորի ջրի միջին:

Միջից դուրս գայ ձիաւորը,
 Հա չո՛ւ, հա չո՛ւ իշատէրը:

Նրանք վերադարձան. մի մարդու պատահելով, մողան կանգնեց, հարցրեց հարևանին.
 — Մենք գետը գնացի՞նք:
 — Գնացինք.
 — Դու ջուր խմեցի՞ր.
 — Ո՛չ.
 — Ուրեմն ես տարայ, տուր գրագս:
 Հարևանը միայն նոր գլխի ընկաւ, որ մողան իրեն ջուրն է տարել, ծարաւ յետ բերել:

28. Մայրը

1.

— Ես դողում եմ, ես մրսում եմ, լալով կանչում էր փոքրիկ կապիկը. նա որք էր մնացել: Հարևան կապիկն երբ այս տեսաւ, մօտեցաւ նրան, գիրկն առաւ ու տաքացրեց:

— Լաց մի լինիր, սիրելիս, ասում էր նա. ես քեզ կը պահեմ, ես քեզ կը մեծացնեմ:
 Մայր կապիկն ամեն օր որբիկի համար պտուղներ, միջատներ էր բերում ու կերակրում. Երբեմն էլ նրան գիրկն առած՝ ծառից ծառ էր թռչկոտում թռչունների բնից ձևեր հաւաքում, նրան տալիս: Փոքրիկ կապիկը փաթաթում

էր մօրը, համբուրում և ուրախ-ուրախ խաղ անում: Մայրը նրան հարազատ որդու պէս սիրում էր:

2.

Մէկ անգամ կապիկները ծառերից իջան, որ շուր խմեն. յանկարծ թփերի միջից մի շուն դուրս պրծաւ և հաշելով՝ կապիկներին վրայ յարձակեց: Բոլորը թռան ծառերի վրայ և թագ կացան: Փոքրիկ կապիկը չկարողացաւ, նա ցատկեց մի մեծ քարի վրայ և վախից դողում էր. շունն ատամները բաց՝ ուզում էր նրա վրայ յարձակել:

3.

Մայր կապիկն երբ տեսաւ, որ որսորդը հրացանով մօտենում է իր սրբիկին, կայծակի արագութեամբ յետ դարձաւ և կատաղի կերպով շան վրայ յարձակեց: Շունը վախեցաւ, յետ յետ քաշւեց: Անվախ կապիկը թռաւ, ձագին հասաւ, գրկեց նրան ու ելաւ ծառը:

Կապիկի քաջութիւնը և սէրը որսորդին դուր եկաւ. նա հրացանն էլ չարձակեց:

29. Կապիկն ու ակնոցները

Ծերացել էր կապիկը,
Լաւ չէր տեսնում պապիկը:
Առաւ ակնոց
Մի ողջ կապոց.
Ակնոցները փոքր ու մեծ
Չեօքերին էսէնց, էնէնց,
Մին գնում է իր գլխին,
Մին էլ պոչի մէջտեղին,
Մին լիզում է, թքոտում,
Մին էլ սրբում, հոտոտում,
Հն փորձում է, հն փորձում,
Բայց ակնոցը չի գործում:

էն պապըն տպակին
Լոյս չի տալիս պապիկին:
«Կորչեն, գոռաց, շուխտ ու
կենտ,
Նա է յիմար, նա է խենթ,
Ով լսում է հետհետին
Մարդկանց հազար մի ստին
Սրանց մասին
Ինչ որ ասին,
Սնւտ է, սնւտ.

էս տպակին
Խաւար աչքին
Ի՞նչ օգուտ»:
Ու կապիկը՝
Ծեր պապիկը
Խորը վշտով ակնոցները
էնպէս խփեց չոր քարին,
Որ շուր կտրած փշրանքները
Կանաչ-կարմիր կապեցին:

Արեւիկ հայրիկ

Քո գնալուց յետոյ շատ բան սովորեցի. գիտես
հայրիկ ես սովորել եմ սիրուն սիրուն հէֆեարներ
ժիծաղէի առակներ, փոփրիկ, լաւ պատմութիւն-
ներ: Աս հիմա նկարում եմ ինչոր, տանջ, խաղող,
սեղան, արոտ և էլի շատ բաներ: Աս գրից ար-
տագրում եմ, կարդում եմ, նամակ էլ եմ գրում.
ես սովորել եմ թւաբանութիւն, երգ, ո՞ր թէկն
ասեմ հայրիկ զան, ես շատ շատ բաներ գիտեմ:

Դպրոցը շատ լաւ է, բայց երբ Աստիկը, Արթիկը,
 Դու և Տայրիկը Թափախէի ընկնում՝ լացս գալիս է:
 Երբ պիտի գաս ինչ տանու, տուներին եկ տար,
 հա՛ հայրիկ զան. շուտ գրիր, որ իմանամ: Շատ
 բարե բոլորին, սա՛ն ամենքին էլ կարօտցել եմ:
 Աստիկին ու Արթիկին լաւ լաւ բաներ պիտի
 պատմեմ:

1910 թ. 2 մայիսի
 Երևան

Քո որդի Երանու.

30. Քեռի կառապանը

1.

— Էս ինչ անուշ գաթի հոտ է գալիս էդ սայլակից,
 մըրթմըրթում էր բակում նստած արջ-քեռին:

Արջը գնաց, սուսիկ փուսիկ սայլի վրայ բարձրացաւ,
 որ համեղ գաթան գտնի: Երբ սայլի ձիերը յանկարծ տեսան
 մեծ անճոռնի արջին՝ խրանեցին, իջևանի մեծ դարպասից
 դուրս փախան:

Քեռին գոռաց. — Կանգնեցէք, ձիերը խիտ փախեցած՝
 արջին առան, քարով-քոլով փախցրին:

Սայլը ճօճւեց, վեր-վեր թռաւ, արջին կողքից-կողք զցեց:

2.

Արջը տեսաւ բանը բուրդ է, քիչ քիչ ուղղւեց, յետին
 ոտքերի վրայ կանգնեց, սանձը բռնեց...

Գոռաց, հարսնյ աւեց. իսկ ձիերը շատ կատաղի չափ ըն-
 կան, սայլը թուցրին տուն հասան:

3.

— Այ անիծած սայլապան, ինչո՞ւ էդպէս իմ ձիերը չար-
 չարել ես, տրքտքալով, փրնթփրնթալով՝ ասաց տատը ու
 դուրս եկաւ բակը և ինչ տեսաւ:

— Հողը գլխիս, էս ինչ բան է, էս ինչ արջ է. ո՞ւր է մեր
 փուշ սայլապանը, ասաց տատը, վախից մտաւ իր տնակը:

31. Ո՞վ է ցանում

1.

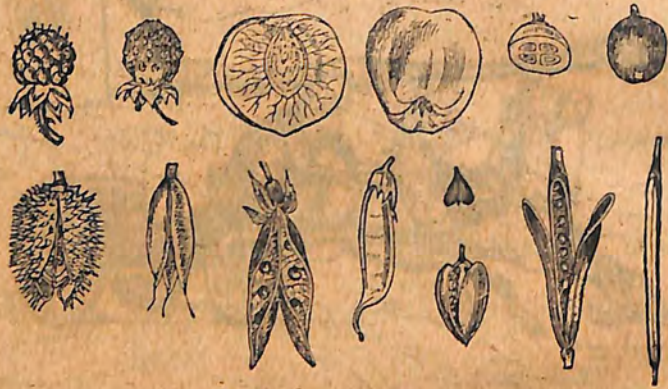
— Վարժապետ, դո՞ք ցոյց տւիք, որ գարին, ցորենը,
 կորեկն ու հաճարը մարդիկ են ցանում. իսկ հապա ո՞վ է
 ցանում անտառի ծառերը, զաշտերի խոտերը, ծաղիկները,
 հարցրեց Արամը:

2.

— Արշակ, փազիր, բռնիր այն հովանոցի նման մեծ չոր
 բոյսը, ասաց վարժապետը:

- Արշակը բունեց և բերեց:
- Տղէք, ի՞նչն էր տանում այս բոյսը:
- Քամին, քամին, կանչեցին ամենքը:
- Հապա նայեցէք և ասացէք, ի՞նչ կայ սրա ծայրերին:

- Սերմեր, սերմեր:
- Երբ քամին այս չոր բոյսը զլորելով տանում է, ի՞նչ են լինում նրա վրայի սերմերը:
- Թափում են, պատասխանեցին աշակերտները:
- Ո՞րտեղ:
- Այստեղ, այնտեղ:
- Ուրեմն քամին սերմերն ի՞նչ է անում:
- Քամին սերմերը ցանում է:
- Այժմ ասացէք, երբ խոտերի, ծաղիկների սերմերը հասնում են, քամին ի՞նչ է անում նրանց:
- Քամին քշում տանում է նրանց, ամեն կողմ ցանում:
- Ուրեմն բացի գիւղացուց էլ ո՞վ է ցանում:
- Քամին, քամին, կանչեցին աշակերտները:

3.

Մանուկները մտան անտառ:

- Աստղիկ, տես ի՞նչ է անում այն թռչունը:
- Խնձոր է կտցում, խնձոր է ուտում:
- Տես, տես, վարժապետ, էն մէկն էլ խնձոր տարաւ:
- Այո, նունիկ, նրանք ուտում են նոյնպէս տեսակ-տե-

- սակ պտուղներ. մոշ, մորի, հաղարճ և այլն:
- Սրամ, այդ պտուղների մէջ ի՞նչ կայ:
- Կորիզներ:

— Ճիշտ է թռչունները տեսակ-տեսակ պտուղներ տանում, ուտում են և շատ անգամ նրանցից կորիզներ են թափում, որոնցից թփեր են բուսնում:

— Այժմ հասկացայ, ասաց Բարկէնը. մեր գիւղի աւերակ վանքի գմբէթի վրայ մի մասրի թուփ կայ բուսած. նա ծաղկում է, կարմիր մասուր է տալիս. նշանակում է,

այնտեղ կամ քամին և կամ թռչուններն են այդ սերմը տարել, այո, վարժապետ:

— Ճիշտ է, պատասխանեց ուսուցիչը:

— Այժմ ասացէք. ուրեմն էլ ո՞վ է ցանում:

— Թռչունները, թռչունները, ասացին աշակերտները:

4.

Մանուկները շարունակեցին իրենց ճանապարհը, հասան մի գետակի:

- Տղէք, տեսէք ի՞նչ է բերում այս ջուրը:
- Սերմեր, սերմեր գոչեցին մի քանիսը:
- Ուրեմն ջուրն էլ է ցանում, ասացին շատերը: Մանուկներն անցան խոտերի միջով:
- Միկիչ, էդ ի՞նչ է կպել շորիդ:
- Խոտի սերմեր, պատասխանեց Միկիչը:
- Ուրեմն մենք էլ ենք ցանում, հարցրեց Զարիկը:
- Ի հարկէ, ի հարկէ, ասաց Տիգրանը:
- Այո, վրայ բերեց վարժապետը. ապա մի անգամ էլ ասացէք, այսօր մենք ի՞նչ սովորեցինք:

Դիտեցէք, պատմեցէք և վերնագիր դրէք:

հունաղ շարդանը

Շարդանի հայրը փռւիւն առաւ ու փնայ. փնայ հետ ու օտար աշխարհ, փող աշխատի, տուն պահի:

Փոռիիկ շարդանը հունաղ դառաւ, որ հայ եարի. առաւօտները շին փռւմ, գառների հետ ուրախանում էր. ա՛մեն օր հանդիպ տուն յետ դառնալիս ծորը հարցնում էր

Ապի, ա՛յ ապի, ապիս չեկաւ... շարդանը հանդու՛ գառների հետ խօսում էր ու ստում.

— Աիրտս վառւում, կրակւում է, ի՞մ ապիս գառներ, ծուշ, ծուշ կերէի, սատը զուրն աւուշ արէի. սկանզ դրէի շինիս չէնին. — Դըլ՛ Լ՛, Լ՛, մի լուր տւէի ի՞մ հօրից, մի լուր...

32. Մողի մեղրը

1.

— Ինչ լաւ մեղր է, ասաց մողան և բերանը ջրով լցւեց. նա կանգնեց մրգավաճառի խանութի առաջ, պարկից հա-

նեց հացը և այնպէս ձևացրեց, թէ մեղրի մէջ է թաթախում:
Մոլլան մեղրին նայելով, ախորժակով հացը կերաւ և
ուզեց հեռանալ:

—Մոլլա, փողը մոլլա, փողը. ձայն տւեց մրգավաճառը:

—Ի՞նչ փող, հարցրեց մոլլան:

—Կերածդ մեղրի փողը:

—Չէ՞ որ ես քո մեղրից չկերայ:

—Իսկ եթէ իմ մեղրը չլինէր, կարո՞ղ էիր դու քո հացն
այդպէս լաւ, այդպէս ախորժակով ուտել, ասաց նա:

2.

Բանը հասաւ դատի:

Դատաւորը վճռեց, որ մոլլան պէտք է փողը տայ:

Մոլլան երկու մատը իրար քսելով՝ ձևացնում էր, թէ
փող է տալիս:

—Ա՛ռ, այս մէկ, այս երկու, երեք...

—Ի՞նչ ես անում, մոլլա, փող տուր, ասաց մրգավաճառը:

—Այն տեսակ մեղրին այս տեսակ փողն էլ բաւական
է պատասխանեց մոլլան:

էն ինչն է.

Ոչ ցորեն եմ, ոչ գարի,

Որ հողագործն ինձ ցանի.

Առանց ձեռի հունցած եմ,

Առանց կրակ թխած եմ.

Թոնիր, ջաղաց տեսած չեմ,

Ձեր ամենիդ սիրածն եմ:

33. Իժը

1.

Ես քոյրիկիս, մայրիկիս և երկու եղբօրս հետ գնացի
պարտէզ: Ի՞նչ լաւ է պարտէզն աշնանը: Մենք քաղեցինք
տանձ, խնձոր, դեղձ, տեսակ տեսակ խաղող: Ուրախ ուրախ
երգելով, մենք ցրւեցինք պարտէզում:

Ես նստեցի սև
խաղողի վազի
մօտ. մէկ էլ մի
սառը բան ձեռքիս
վրայով սողաց.
սարսափած վեր
թռայ:

Ախ, Աստուած
ջան, ի՞նչ տեսնեմ.
մի մեծ սև իժ:

Լեզուս բռնեց ..
ես կորած էի:
Յանկարծ մեր

քաջ շունը իժի վրայ պրծաւ, նրան գգեց, գզգզեց. կտոր
կտոր վար թափեց: Իժն էլ նրան կծոտեց:

2.

Ես լաց եղայ և օգնութիւն կանչեցի. մայրս հասաւ և
զարմացաւ:

Իսկ շունը. նա չկար. երկու շաբաթ յետոյ նա երևաց
նիհարած, բաւական փոխւած:

—Նա գնացել մի տեսակ խոտ է գտել օձի թոյնի դէմ,
կերել և առողջացել է, ասաց հայրիկը:

էն ինչն է.

Աչքեր ունի՝ ստքեր չունի,

Մարդ կ'սպանէ՝ ձեռքեր չունի,

Հաւկիթ ունի՝ փետուր չունի,

Շորեր ունի՝ որ կար չունի:

34. Աշուն

Դաշտ ու այգի դեղին հագան, Օրը մռայլ, ցուրտ ու տխուր,
Ծառ ու ծաղիկ մերկացան, Բարակ անձրև է մաղում.
Թռչուններն երամ երամ Մէզն է պատել սար ու բլուր,
Մեր աշխարհից հեռացան: Էլ մարդ չկայ դաշտերում:

Չար ագռաւը ծառի վրից
 Չմրան երգն է կոկոռւմ,
 Մարդ, անասուն տուն ու բնից
 Ծերուկ հիւրին սպասում:

Անէջրև

Կայծակի փայլուն լոյսը թի ակնբար
 թու՞մ ամեն բան խաւարից հանեց ու
 յետոյ էլի խաւարի մէջ թաղեց :

Քոյրիկ զան, օգնիր, շորերս փոխելի .
 Մարդը, լաւ պրծանի . թի ականգ դիր .
 լսու՞մ ես զրի չայնը . հի՞թի ինչ դուրեկան է
 անչրեւի լըսըրտոցը . տես, էն փոքրիկ
 կաթիլներն իրար գլխի դիպեցին,
 վրձվեցային . առ ունեւ կապեցին,
 իրար գրկած՝ գիտես ուր գնացին :

35. Ժամկոչը եւ ուխտաւորը

1.	Մեր շատախօս արորին, Իրին, վերցրին, խօսը մէկ արին, Ծամբայ ընկան միասին:
Օրւան մէկը կեռ պոչ շունը Իր տիրոջից նեղացած՝ Մտքում զրեց ամնից փախչել՝ Այ ու հացը մտացած . Բայց արի տես՝ ընկեր գտաւ .	2. Քրտինը մտած արոր ու շուն՝ Մար ու ձորեր կտրեցին,

Իրիկնադէմ յոգնած, դադրած՝
Մի վանքի մօտ կանգնեցին:
— Էհ, հերիք է, խնամի աքլոր,
Արի քնենք, որ վաղ զարթնենք.
Այս խօսքի հետ աքլորն ելաւ,
Թառեց վանքի կտուրին,
Շունն էլ մեկնեց շորս թաթերը
Վանքի դռան մեծ քարին:

2.

Լուսազիմին աքլորն ելաւ
Կանչեց իրա կուկուրիկուն:
Որտեղից էր, հէնց էդ ժամին
Ձէնը լսեց մի աղւէս
Ու այդ ձայնին ուրախ-ուրախ,
Մեր աքլորին եկաւ տես:
— Բարի լոյս քեզ, քաւոր աքլոր,
Խնդրեմ ցած եկ ու դուռը բաց,
Վանքում կուգեմ աղօթել:
— Բարով եկար, սանհէր աղւէս,
Աչքիս վրայ տեղ ունիս.
Բայց խնդրում եմ դռան կշտին

Մեր ժամկոչին տես, ասա,
Որ շտապի ու քեզ համար
Վանքի դռները բանայ...

4.

Ուխտաւորն ուրախ ուրախ
Դէպի դուռը շրտկեց,
Բայց երբ յանկարծ շանը տեսաւ,
Ոտքերը տակը ծալւեց:
Իսկ Բողարը տեղից թռաւ,
Վրայ հասաւ աղւէսին,
Պոչից բռնեց, բերանն առաւ
Սև ուխտ բերեց իր գլխին:
Շունը կտրած, կաղի տալով,
Աղւէսն հագիւ ազատեւ
Արագ արագ վազվզելով
Ինքն իրան փրկեց ինքնից.
— Քանի վանքն այսպէս ժամկոչ
Իր դռան մօտ կը պահի,
Աստուած վկայ՝ նա իր օրում
էլ ուխտաւոր չի տեսնի...

36. Ոգնիկ

1.

Չատիկ էր: Արամն ու Լուսիկը շատ ուրախ էին. հայ-
րիկը նրանց ընծայել էր մի-մի գեղեցիկ պատկերազարդ
գիրք. մայրիկը համեղ գաթայ էր թխել, մօրաքոյրն էլ կար-
միր, դեղին ձևեր էր ներկել, իսկ քեռի Պետրոսը մի ոգնի
էր տւել իր փոքրիկ ձագերով:

— Տես, տես, Լուսիկ, ասաց արամը. ոգնին գլուխը փշերի
միջից դուրս բերեց. տես, ինչպէս նա մտի և հացի կտորներ
է ուտում: Ա՛յ, էլի կուշ եկաւ, էլի գլուխը դուրս բերեց:

— ԲՕ... հիմա էլ իր սուր փշերը ցցեց, զնդակ դարձաւ,
ասաց Լուսիկը:

2.

Շուտով ոգնին նրանց ընտելացաւ, իր ձագերի հետ վա-
զում էր յետևներից, նրանց ձեռքից հաց, միս էր առնում,
մանուկներին ուրախացնում:

— Ապրի ձեր ոգնին, ասաց մի օր մայրը. մառանի
մկները կերել, ոչնչացրել է:

— Պարտէզի խլուրդներին էլ փախցրել է, ասաց պար-

տիզպանը. հիմա մեր պարտիզի կարտօֆիլը, մատաղ ձառե-
րի արմատներն էլ չեն փչանայ:

Մանուկները զարուհն ու ամառը ոգնու հետ շատ խա-
ղացին, ուրախացան. եկաւ աշունը. մի օր էլ ոգնին իր ձա-
գերի հետ կորաւ: Երեխաները որոնեցին ամեն տեղ, թփերի
տակ, տերևների մէջ ման եկան, բայց ոգնին չկար ու չկար:

Մանուկները տխրեցին և լաց եղան:

3.

— Եթէ կը խոստանաք ձեռք շտալ, ես ձեզ նրա և ձա-

գերի տեղը ցոյց տամ, ասաց պարտիզպանը:

— Խոստանում ենք, ասացին մանուկները

— Ահա այստեղ են. նրանք փոս են փորել, խոտ են բերել, տաք տեղ պատրաստել և քնել են. նրանք ամբողջ ձմեռը պէտք է քնեն, իսկ գարնանը էլի կը զարթնեն: Եկաւ գարունը. մանուկները շատ ուրախացան, երբ ոգնին իր ձագերով մօտեցաւ նրանց և սկսեց հետները նորից խաղալ:

37. Տղան եւ թռչնիկը

— Նաշխուն թռչնիկ, հըր ես գնում,
Քո տունն ու բունն հում ես թողնում.
Կաց, ինձ համար երգիր երգեր,
Ապրիր ինձ մօտ ամբողջ ձմեռ.

— Ձեր աշխարհում աշուն, անձրև,
Ծառ ու ճիւղեր առանց տերև,
Չկայ արև, տաք տաք օրեր,
Ի՞նչպէս երգեմ անուշ երգեր:

— Նաշխուն տղայ, սիրուն տղայ,
Ձեմ մտռանայ իմ տունն ու բուն.
Երբ որ կրկին գարունը գայ,
Կը գամ, կ'երգեմ քեզ օրն ի բուն:

38. Չմեռ

Աշնան վերջին քամին եկաւ՝ Սրբեց դաշտեր, ձոր ու լեռ Ու ամենքին համբաւ բերաւ, Թէ գալիս է ցուրտ ձմեռ:	Յուրտն եկաւ տիրեց երկրին, Ճերմակ հագաւ մեր աշխարհ. Մարդ, անասուն ծերուկ հիւրից Վախենալով մտան տուն.
Ու մօռայեց երկինք, զետին, Մէզը պատեց դաշտ ու սար:	Կեան էլ լռեց ցրտի աճից, Ա՛խ, հեռու է դեռ գարուն...

Իտեցէք, պատմեցէք և վերապիւր դրէք

39. Շողիկն ու Պէծիկը

1.

Չմռան տաք իրիկուն էր. Չիւն էր գալիս, ձիւնի պիտակ փաթիլներն ընկնում էին մութ գետնի վրայ ու քնում:
Բոլոր փաթիլներն ամպերից իջան ու անուշ քնեցին տաք գետնի վրայ, միայն երկու փաթիլ ուշացել էին. նրանք էլ օդի մէջ խաղ անելով, գալիս էին ցած: Քոյր ու եղբայր էին. քրոջ անունը Շողիկ էր, եղբօրը՝ Պէծիկ:

Օդի մէջ պտուէլիս՝ մի պատուհան տեսան, որից պայծառ լոյս էր երևում:

— Վայ, ինչ լաւ լոյս է, ասաւ Շողիկն ու թռաւ դէպի լոյսը, գնաց թառեց պատուհանի երկաթի վրայ:

— Վայ, ինչ լաւ լոյս է, ասաւ Պէծիկն ու ինքն էլ մօտե-

ցաւ, որ նստի երկաթի վրայ, բայց ոտքը սահեց, ընկաւ
ցած մի թաց քարի վրայ:

2.

— Շողիկ, ընկայ, ասաւ Պէծիկը:

— Դէ վեր բարձրացի, ասաւ Շողիկը վերեկց: Պէծիկն
արաւ թէ վեր թռչի՝ չկարողացաւ:

— Չեմ կարող,
ասաւ. արի մօտս,
Շողիկ:

— Հիմա կը գամ,
խօսոյն, պատիւ
տեսնեմ՝ ինչ են ա-
նում, պատասխա-
նեց Շողիկն ու նա-
յեց պատուհանից
ներս: Ներսը մի սի-
րուն տօնածառ կար՝
կանաչ ճիւղքերը
վառած մոմերով ու
խաղալիքն երձով
զարդարւած: Մոմե-
րը վառուում, պէծիկն
էին տալիս ու փայ-
լուն բոցերն ուրախ
ուրախ շարժում
դէս ու դէն: Սե-
նեակը լիքը երեխայ
էր: Ամենքն ուրախ

պար բռնած ծառի չորս կողմը պտտուում ու երգում էին.
երգելիս էլ երբ զւարթ աչքերը զցում էին ծառից կախած
ձիւրիկն, կանֆէտներին, արջերին ու ոսկեգօծ ընկոյզներին՝
աւելի էին ուրախանում, ծափ տալիս, թռչկոտում:

Շողիկի աչքերը շացան, երբ նայեց տօնածառին:

— Ի՞նչ լաւ տօնածառ է, մրմնջաց նա:

— Ես էլ եմ ուզում տեսնել, ձայն տաւ Պէծիկը և էլի
փորձեց վեր կենալ, չկարողացաւ:

— Շողիկ, արի:

— Հիմա կը գամ, Պէծիկ ջան, հիմա:

— Դէ, շնտ արի:

— Այ, հիմա, հիմա, ասում էր Շողիկն ու նայում ներս:

Պէծիկը թաց, մութ քարի վրայ զողում էր ու սպասում
քրոջը:

Բայց Շողիկն այնքան տարւել էր տօնածառով, որ էլ
մոռացել էր Պէծիկին: «Ի՞նչ լաւ բան է տօնածառը», մտա-
ծում էր նա:

Այդ միջոցին երեխաներն երգեցին նոր տարւայ երգը:
Շողիկն էլ ուզեց նրանց հետ երգել, չկարողացաւ. միայն
պայծառ շողշողաց ու ծիծաղեց:

— Շողիկ, դէ արի, ձայն տաւ Պէծիկը լացակումած:

Բայց Շողիկն էլ չէր լսում:

3.

Շուտով երեխաներին միրգ բաժանեցին և վերջն էլ վի-
ճակ գցեցին. տօնածառի ձիւրիկը, արջերը, նապաստակը,
կանֆէտներն ու ոսկեգօծ ընկոյզները տւին երեխաներին:

— Օխայ, օխայ, գոչում էին երեխաները և ուրախ ու-
րախ ծափ տալիս:

Շուտով տօնածառը վերջացաւ և երեխաները խաղա-
լիքների հետ ցրւեցին իրենց սները: Յանկարծ Շողիկը յի-
շեց Պէծիկին...

— Պէծիկ, ձայն տաւ անհանգիստ:

Բայց Պէծիկն էլ չկար...

Յած նայեց Շողիկը, տեսաւ, որ Պէծիկը թաց քարի վրայ
այնքան լացել, լացել էր, որ հալւել, կորել էր:

«Վայ» արաւ Շողիկը, ծնկին տաւ ու տխրեց՝ մնաց
պատուհանի երկաթին մենակ նստած: Տխրեց, տխրեց, վերջն

էլ աչքերից արցունք վազեց ու նա էլ հալւեց, ընկաւ թաց քարի վրայ, կորաւ...

էն ինչն է.
Ես մի վերձակ,
Սաստիկ ընդարձակ.
Եւ տաքացնում եմ,
Եւ մրսեցնում,
Դերձակներին էլ չեմ հարստացնում:

40. Տօնածառ

Մանուկները ծափ են տալիս,
Թռչկոտում են ու վազում.
Թռչկոտում են ուրախ, ուրախ,
Իրար բռնում ու ասում.

Չան, Չան, Չան, շուտ կը վառեն
Կանաչ կարմիր մոմերը
Ու ամենքիս կը բաժնեն
Տօնածառի նւէրը:

41. Նոր տարւայ ներք

Ծերուկ պապին, նւէրն ուսին:
Էն հին տարին, — Այ նոր տարի,
Գործը պրծած՝ Գալդ բարի,
Անցաւ գնաց: Դու մեզ նւէր
Նրա ետքից ի՞նչ ես բերել:
Իջաւ սարից Արգեօք խնձոր,
էս նոր տարին Չիր ու սալոր,

Թէ տանձ ունուռ, Մէջը պատկեր.
Չամիչ մի բուռ... Սրա նման
— Չան մանուկներ, Ուրիշ մի բան
Թող ձեզ մրգեր էլ չգտայ
Մայրիկը տայ, Իբրև ընծայ:
Ինձ մօտ չկայ, Գիրքն է տալի
Ես ձեզ համար Մտքեր բարի,
Մի մի համար Երգ, ցնծութիւն,
Գիրք եմ բերել, Խաղեր սիրուն...

42. Դանակը

1.

— Մայրիկ, խանութի լուսամուտում մի գեղեցիկ, փոքրիկ, սպիտակ կոթով դանակ տեսայ. նրա լեզակները կոկիկ, փայլուն, սիրուն էին. ախ եթէ ես մէկն ունենայի...

— Դանակն ի՞նչ պիտի անես, Սուրիկ:

— Մատիտի ծայր կը հանեմ, սուլիչ կը շինեմ, տանձ, խնձոր կը կպճեմ, քեզ համար կարտօֆիլ կը մաքրեմ. գիտե՞ս, մայրիկ Չան, նրա գինը շատ թանգ չէ, քսան կոպէկ է:

— Քսան կոպէկ, կրկնեց մայրը և տխրեց.

2.

Փոքրիկ տղայ, ինձ օգնիր, այս կապոցը հետս բեր, ասաց փողոցում մի օտարական:

— Շատ լաւ, ասաց Սուրիկը և տարաւ կապոցը:

— Առ այս տասնհինգ կոպէկը քո աշխատանքի համար, ասաց անձանօթը:

— Այդպիսի չնչին ծառայութեան համար տասնհինգ կոպէկ. ո՞չ, ես չեմ կարող վեր առնել:

—Վեր առ, փոքրիկ, վեր առ, ասաց պարոնը և տուն մտաւ:

Սուրիկն ուրախ-ուրախ տուն վազեց և ամեն ինչ մայրիկին պատմեց:

—Այ, եթէ ես հինգ կոպէկ էլ ունենամ...

3.

Մի օր էլ սաստիկ ձիւն էր եկել: Սուրիկն իրենց դռան ձիւնը բերել մաքրել էր: Իսկ մեր ծեր հարևանի դուռը ո՞վ պէտք է մաքրէ, ասաց Սուրիկը և այնտեղ էլ մաքրեց:

—Շնորհակալ եմ, որ ինձ օգնեցիր, ասաց ծերունին. վերցրու այս տասը կոպէկը:

Սուրիկը շնորհակալ եղաւ, ծափ տալով վազեց բազար. ես հիմա դանակ կ'ունենամ, դանակ, ասում էր նա:

Խանութի առաջ մի փոքրիկ աղջիկ դողդողալով լալիս էր: Նրա ձեռքից մաճնով լի ամանն ընկել, կտարւել էր:

Սուրիկը մէկ նայում էր աղջկան, մէկ նայում էր դանակին, յանկարծ աղջկայ ձեռքից բռնեց, տարաւ մի աման մաճուն գնեց: Աղջիկն ուրախացաւ, Սուրիկն էլ ուրախ տուն վազեց:

43. Մկան ընտանիքը

—Մայրիկ, այն ի՞նչ լոյս է, գնամ մի տեսնեմ, ասաց մկան ձագն իր մօրը:

—Չէ, բալիկս, սպասիր. երբ քոյրերդ մեծանան, նրանց աչքերը բացւեն, այն ժամանակ ես բոլորիդ կը տանեմ:

—Մայրն ամեն օր ձագերին կաթ էր տալիս, մառանից պանիր, ձեծած միս ու ճարպ բերում, կերակրում նրանց: Մի օր էլ ասաց.

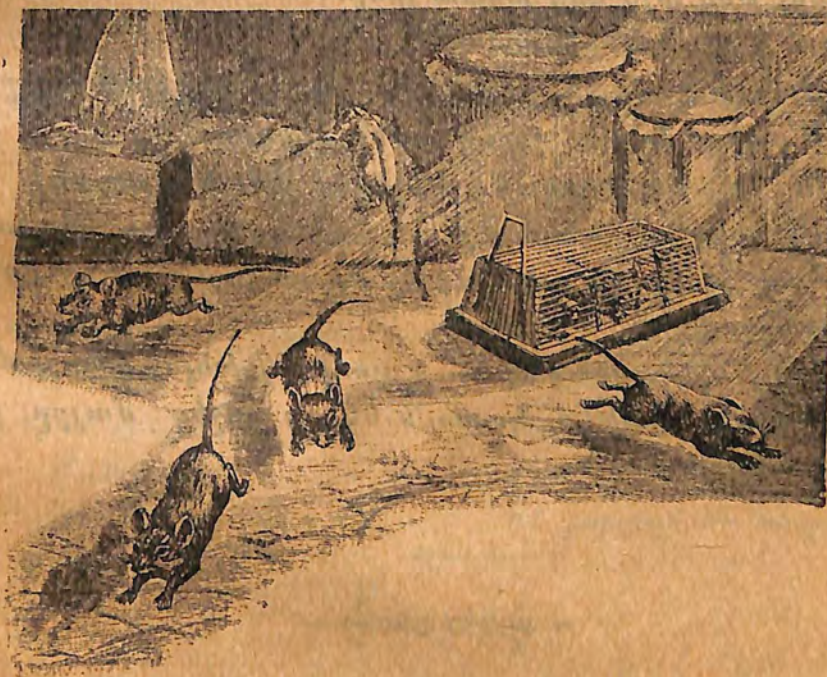
—Չագուկներս, հիմա դուք մեծ էք, պէտք է ինքներդ ձեզ համար կերակուր ճարէք. ես ձեզ ամեն ինչ ցոյց կը տամ սուս ու փուս եկէք իմ յետևից:

Ի՞նչ մութ ճանապարհ է, ասաց մէկը:

—Շատ ոլոր-մոլոր և նեղ է, վրա բերեց միւսը:

—Լոյս, լոյս, գոչեց երրորդը:

—Չգոյշ, լոյսից միշտ զգոյշ, ասաց մայրը. այս մեծ սենեակը խոհանոցն է. այստեղից եմ միշտ ձեզ համար ճարպ, միս, շաքար բերում: Տեսէք այս ամանի մէջ որչափ լաւ տապակած միս կայ. եկէք, կերէք: Չագերը վրայ թափւեցին ու սկսեցին ուտել:

—Այս շաքարն էլ:

Չագերը քրոտ-քրոտ կրծեցին, բերանները քաղցրացրին:

3

—Մայրիկ, այս ի՞նչ լաւ տեղ է. ինչո՞ւ միշտ այստեղ չենք ապրում:

—Ի՞նչպէս կարելի է, ամեն օր մի՞նչև ճաշ խոհարարն այստեղ կերակուր է պատրաստում, շուտ-շուտ այստեղ է

գալիս մեր թշնամի կատուն. նա, որ մկներին բռնում ու խեղդոտում է: Ձեր հօրն էլ նա խեղդեց:

Սոհանոց մանկիս շատ զգոյշ եղէք, աչքներդ չորս արէք ու կառլին տեսնելուն պէս, իսկոյն փախէք, հեռացէք, իմացա՛ք:

Յանկարծ մի ծրուծոց լսեց: Մայրը վազեց այն կողմը և ինչ տեսաւ. մի մեծ կաթսայ ջրով լի. ձագերից մէկն ընկել էր մէջը և խեղդում էր. մայրն ինչքան աշխատեց, չկարողացաւ օգնել:

— Կնանք, գնանք, ասաց մայրը. ձեր քոյրերից մէկը խեղդւեց, թող այս ձեզ խրատ լինի:

Նրանք իջան ներքնատուն:

— Ճարպի կտոր, ճարպի կտոր, ծւաց ձագերից մէկը:

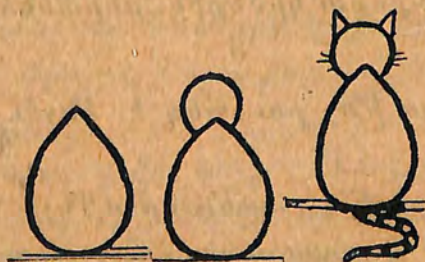
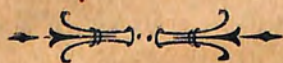
— Ո՞րտեղ, ո՞րտեղ, լսեց ամեն կողմից:

— Ա՛յ, ա՛յ, այն երկաթէ թելերով շինած տան մէջ:

— Սպասեցէք, սպասեցէք, ասաց մայրը. դա թակահարդ է. դրանով մկներ են բռնում, ո՛չ մի անգամ չսխալւէք ու մտնէք այդտեղ:

— Սա ի՞նչ է, ասաց մի մուկ գլուխը կոխելով փարչի մէջ:

— Փախէք, փախէք, կատուն եկաւ, գոչեց մայրը. բոլորն էլ անյայտացան:

44. Իլիկ

Թելիկ-մելիկ, իմ իլիկ,	Թելը տանեմ, քաղին տամ,
Ծէրդ բիզ ու սլուլիկ.	Աղէն գթայ,
Թմբուզդ կոր ու կլոր,	Սև-փող տայ,
Շալկած թելդ միշտ ոլոր:	Պարտատիրոջ հախին տամ:
Մանի, մանոցիդ մատանդ,	Էն գլխից էս գլուխ
Ճարպիկ բանոցիդ մատանդ.	Մենք համկալ ենք, իլիկ ջան.
Մանդ մանի, թել արա,	Էս մատներս իմ կակուղ
Կոտորած սրտիս լոյս արան,	Քեզ պրտտելուց կոշտացան:
Մանդ մանի,	Մանդ մանի քանի կաս,
Թել հանի,	Իմ դարդերն են անպակաս:

Բողարը .

Բակի Ժայրի սեւեակից շայն է լաւում: Բողարն անհամարաւ վաւկլում է նրա շորս կողմը. կանգ է առնում, ականգ դնում, մտածում է ինչն իրեն .

— Ի՞մ տէրս ինչպէս մտաւ, որ շտեայ. էս

ով կարող է լինել . . .

Քողարի իտեղը բան չի կարու՞մ. շուռ
ու մուռ է գալիս. հաչու՞մ հա հաչու՞մ է,
դուռն է չանկուռ՞մ, քուչկուռու՞մ է պա-
տը դէպի վեր, ուչու՞մ է լուսամուտից
ներս նայի, բան չի տեսնու՞մ :

— Ասուած ի՞մ, էլի ինչ փորչանի է գալու
գլխիս. մի ամիս առաջ մեր բակից ինչեր ա-
սես չուարան. սիրուն գառնու կին զրոզրո-
ան իջուկին, հաւ ու երեւիին : մեր տան
ժեժը, էն սիրելի ժերուկը, օրփան բարկապա-
վրաս. ամօրից իչ էր մու՞մ գետինը մոնէի :

Քողարը հաչու՞մ հա հաչու՞մ է. դուռն է
չանկուռ՞մ. յանկարժ դուռը բայլեայ, դուան
միգին երկայ իր տէրը :

Եսկոյն փոխեայ Քողարը. փուլեայ գետ-
նին, փորսող տալով ծօնեպաւ տիրոզը. նայ-

ու՞մ էր արտասուլից ալիքով, և ինքն իրեն
ասու՞մ. —

— Աս մտի՞ չունի՞մ :

Անպաւ մի շարք, անպաւ էլի եօրն օր.
Քողարն էս բանը չի մոռանու՞մ ու չի մոռա-
նու՞մ. տիրոզը պատահելիս փուլու՞մ է գետ-
նին ու ասու՞մ .

— Աս մտի՞ չունի՞մ, արդեօք ինչ է ի՞մ սխա-
լը. չե՞մ հասկանու՞մ :

45. Դատարոր

Մի վաճառական քսակը կորցրեց. — Բսակիս մէջ երկու
հարիւր մանէթ կայ, ով գտնի, կէսը կը տամ իրեն, յայտա-
րարեց նա :

— Ես եմ գտել քո քսակն, ասաց մի խեղճ մարդ. վեր-
ցրու և տուր ինձ կէսը :

— Բսակիս մէջ մի թանկագին քար էլ կար, ասաց վա-
ճառականը. բեր էն էլ, որ տամ հարիւր մանէթը :

Խեղճ մարդն ինչ տեսակ դարձրեց՝ չեղաւ ու չեղաւ :
Վաճառականը խոստումը չկատարեց :

Գործը հասաւ դատի :

— Եթէ քո փողի հետ թանկագին քար էլ կար, նշանա-

կում է, այս քսակը քոնը չէ, վճռեց դատաւորը. փողը մնում է գտնողին, իսկ դու գտիր քո քսակը:

46. Շիմօն

1.

— Շիմօ, եկ ինձ մօտ, ասում էր Նազիկն իր կապիկին: Շիմօն վազում, նստում էր փոքրիկ տիրուհու մօտ, նրա հետ խաղում, ուտում, խմում էր և բոլոր ասածները կատարում:

— Շիմօ, տես, տիկնիկիս շորը կեղտոտել է, ասում էր Նազիկը. Շիմօն տանում, լւանում, շորացնում, արթուկում և բերում էր:

Ամեն առաւօտ Շիմօն Նազիկի սենեակը մաքրում, փոշին սրփում և ծաղկամանները ջրում էր:

— Շիմօ, գնա նաւթ բեր, ասում էր Նազիկի մայրը: Շիմօն բազարից նաւթ էր բերում:

2.

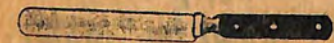
Մէկ անգամ էլ Շիմօն մայրիկի ակնոցներն աչքերին դրած, բազկաթողի մէջ բազմած գուլպայ էր գործում:

— Մայրիկ, մայրիկ, եկ տես Շիմօն ի՞նչ է անում, ծիծաղելով կանչեց Նազիկը. մի տես, ի՞նչ լաւ է գործում:

Այս խօսքերի վրայ Շիմօն իսկոյն վեր թռաւ տեղից մայրիկի շալը գըլ-

խին գցեց և նազ անելով շորորաց:

Մէկ-մէկ անգամ էլ Շիմօն Նազիկի հետ սեղան էր նստում, անձեռոցիկը վիզն էր կապում, գդալով ապուր խմում, դանակով միս կտրում, իսկ պատառաքաղով ուտում:

Զիրով չւածեղ .

Քե՛ս պասի երկու շաբթիւն է : Մանուկներ Ոսկանի տանը մէկը մտնու՞մ, տասը դուրս է գալիս. գնում եմ շնորհաւոր պաս ասելու: Միւրի տէրտէրը ներս մտաւ թէ չէ՛ բոլորը ոտի կանգնեցին : Մուս եկան մե՛ն ու փոփրը, տէր տէրի ազը հաճուրեցին : Ամենից վերջը մօտեցաւ պատիկ հարսը : Դանկարժ լաւայ Ոսկանի ուժեղ շայնը .

— Խարս զան, Ոսկեհատ, տէրտէրը հապարից մէկ է գալիս մեր տուն, իսպաւորդ է . մի քանի չուով չւածեղ արիւ՛ր բեր :

— Ինչ չւածեղ, չէ՛ որ պաս է, շայն տւին ա մե՛ն կողմից .

— Ինչ դէ լաւ . Ոսկեհատս պասւայ չւածեղ կանկ :

Խարսը գնում, ինքն իրեն մտածում է

— Ո՞նց թէ պասուայ չլաժեղ. . հա՛ն, ի՞մացայ .
 իւղ լե՞՞մ անի, չէ՞րով կանեմ. շոտայեմ
 շոտայեմ՝ չուն ու չէ՞րը պատրաստեմ

47. Ղարիպ մշեցիկն

Ղարիպ ախպէր, արի մեր տուն, իմ պաղ ջուրս, սև-չոր հացս,
 Բուք-բորանին ո՞ւր կ'երթաս, Քեզ պէս ախպօր հալալ է:
 Հերիք այգքան թափառելով, Մշակ ախպէր, արի մեր տուն,
 Սև դարդերդ քամուն տաս: Դարդ ու ցաւդ ինձ պատմէ.
 Անտուն ախպէր, արի մեր տուն, Լաց լացի տանք էս մեծ տօնին,
 էս էլ հայի օջախ է. Սիրաս լացի կարօտ է...

Աղքատի տունը ձմեռն էլ բուք ու բօրան է:

48. Խեղօք ծերունիկն

1.

Մի օր թագաւորն ու իր վէզիրը պտոյտի ելան ժողո-
 վըրդի մէջ. տեսան մի ծերունի մարդ՝ ոտները վեր քաշած

գետի մէջ կանգնել կտաւ էր լւանում: Թագաւորը մօտե-
 ցաւ ծերունիին և հարցրեց.

— Ծերունի, շատ ես ապրել, շատ բան կը գիտենաս, ա-
 ստ տեսնեմ, աշխարհն ի՞նչպէս գտար:

— Աշխարհը գտայ ինձ պէս. — պատասխանեց ծերունիը:

— Իննը ի՞նչ արիր. նորից հարց տւեց թագաւորը:

— Իննը տւի երեսուն երկուսին, բան չաւելացաւ. պա-
 տասխանեց ծերունիը:

— Զրադացդ ի՞նչպէս է.

— Թագաւորն ապրած կենայ, սարը ձիւնը զրել է, ջուրը
 սառել է. ջրադացս չի բանում:

— Լա՛ւ, ծերունի, ասաց թագաւորը. հիմա երկուսունն ես
 թէ երեքումը:

— Իմ բարի թագաւոր, երկուսը վաղուց երեք եմ արել,
 պատասխանեց ծերունիին:

— Խելացի ծերունի, դու կարճո՞ղ ես սագ լաւ փետրել:

— Ի՞նչպէս չէ, ի՞նչպէս չէ, թագաւորն հաստատ մնայ,
 գրա լաւ վարպեան եմ:

Այդ խօսքերից յետոյ թագաւորը ծերունուն մնաս բա-
 րև ասելով, վէզիրի հետ հեռացաւ:

Մի փոքր ճամբայ կտրելուց յետոյ, թագաւորն ասաց
 վէզիրին.

2.

— Հը՛, վէզիր, բան հասկացա՞ր ծերունու ասածներից:

— Ոչ մի բան չհասկացայ, թագաւորն ապրած կենայ,
 ոչ մի բան պատասխանեց վէզիրը:

Քեզ երեք օր ժամանակ եմ տալիս, որ այն ծերունու
 պատասխանների միտքն իմանաս ու ինձ ասես. եթէ ոչ՝
 գլուխդ կտրել կը տամ:

Վէզիրը մտածեց, մտածեց, տեսաւ չի կարող գտնել,
 ճարը կտրած, երկու գրպանն էլ ոսկով լիքը լցրեց և գնաց

ծերուկի մօտ:

—Այ խելացի ծերունի, այն օրը թագաւորն ի՞նչ էր հարցնում քեզ, դու ի՞նչ էիր պատասխանում. խնդրում եմ նրանց միտքը մէկ-մէկ ինձ ասես:

—Ո՛չինչ, վէզիր, պատասխանեց ծերունին, դատարկ բաներ էին:

—Ի՞նչպէս թէ դատարկ. եթէ չկարողանամ իմանալ, թագաւորը գլուխս կտրել կը տայ. խնդրում եմ ասես, կեանքս ազատես:

Այս խօսքերի հետ վէզիրը գրպանի մէկը դատարկեց ծերունու առաջ:

Ծերունին չտեսնելու տւեց:

3.

—Բարի ծերունի, նորից խնդրեց վէզիրը և միւս գրպանն էլ դատարկեց. խնդրում եմ՝ մի ուշացրու, ասա՛, օր չմնաց, երեք օր ժամանակ է տւել:

Ծերունին հաւաքեց ոսկիները և ասաց. — Թագաւորի հարցին թէ՛ աշխարհն ի՞նչպէս գտար, ես էլ պատասխանեցի ինձ պէս, ասել կուզէի թէ՛ իմ կեանքի պէս աշխարհը տանջանք ու չարչարանք է:

Հարցրեց, թէ ինն ի՞նչ արի. ես էլ ասացի. իննը տւի երեսուն երկուսին, բան չաւելացաւ. այդ էլ այն է, թէ՛ տարւայ ինն ամսւայ աշխատանքս տւի ատամներիս, բան չաւելացաւ:

Ջրադացի մասին էլ որ հարցրեց. իմ խօսքն էլ այն էր, որ գլուխս սպիտակել է, արիւնս սառել, ատամներս չեն բանում:

Միւս հարցը՝ թէ երկուսումն ես, թէ երեքում, ես էլ պատասխանեցի թէ երեքում. ուզեցայ հասկացնել, թէ երկու ոտքիս հետ փայտ էլ եմ բանեցնում. երեքով եմ քայլում, այդ էր, էլ ուրիշ ոչինչ, վէզիր:

—Ծերունի, հապա չասիր թէ սազն ի՞նչ էր:

—Այդ սազն էլ դու ես, այ, եկար մօտս, մի լաւ փետրեցի:

Վէզիրի ճարն ի՞նչ. շնորհակալութիւն տալով՝ հեռացաւ ծերունուց և երեք օրը լրացած, ներկայացաւ թագաւորին իր պատասխաններով:

Ապրիս, վէզիր, ասաց թագաւորը, բայց սազը մոռացար. դա ի՞նչն էր:

—Թագաւորն ապրած կենայ, մեղքս ի՞նչ թագցնեմ. այդ սազն էլ ես էի, որ երկու գրպան ոսկի տւի ծերունուն և գլուխս ազատեցի:

Թագաւորը քահ-քահ ծիծաղեց վէզիրի միամտութեան և ճշմարտախօսութեան վրայ և ներեց նրան:

49. Փաթիլները

Չարաճճի ու կուարար
Փաթիլները պող ձիւնի
Ուրախ խաղում, գարկում իրար,
Հրհրում են մին մինի:

Ապա յոգնած իջնում գետին,
Գրկում են իրար հետ
Ու ջուր կարած, երգով ուժգին
Առաջ վազում դէպի գետ:

Դիտեցէք, պատմեցէք և վերնագիր զրէք

Արևուակը .

„ Ասկա ոսկի է „ , Ըի օր փլամ
 հպարտ հպարտ արևուակն ասայ .

— Շերտիք թէ

Առա , ածօր է .

Մի պարծենար գունէ ինչ ծօտ ,
 Եստուափորիկ կաւ է ածօր .

Որտեղից եմ գալիս բա ես .

Ամալի կաւ է , թէկուզ եստես :

50. Խորամանկ աղետը

Քաղցած աղետը շատ ման եկաւ, որ մի բան գտնի, փորը կշտացնի, բայց բան չգտաւ: Մէկ էլ տեսաւ մի խումբ ագռաւներ. խորամանկը փուկեց ձիւնի վրայ, ոտքերը մեկնեց ու ձևացաւ սատկած:

— Դ՛ն, դ՛ն, դ՛ն, գնանք աղետի աչքերը հանենք, նախաճաշ անենք, կռաւեցին ագռաւները:

— Մի՞թէ նա սատկած է, հարցրեց մէկը:

— Զգոյշ կացէք, խորամանկը փորձանք կը բերէ:

— Բայց նա չի շարժուում:

— Տես, շունչ էլ չի առնում:

— Իսկապէս, աչքերն էլ անշարժ են:

— Չէ, նա սատկած է, ասաւ մի ագռաւ և վրայ հասաւ, պոչը պինդ կացեց ու յետ յետ փախաւ:

Աղետը անշարժ պառկած էր գետնին:

— Սատկած է, սատկած, ասաց մի ուրիշը և վրայ հասաւ, որ աչքը հանէ:

Աղետը հնազ արաւ ու բռնեց:

51. Աղետը

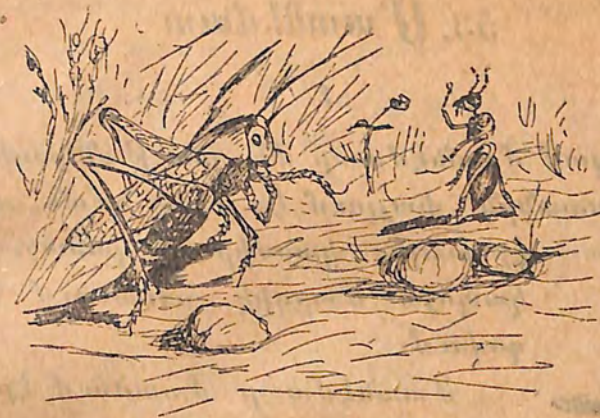
Աղետն եկաւ լանջիկ լանջիկ,
Ոտներ ունէր կարճիկ կարճիկ,
Միտքն էր բնկել անուշ քարճիկ,
Ուզեց մտնել հաւի բնիկ:

Պատի ետքից յանկարծ ելայ
էզ աղետի ոտքն առայ:

Ուզեց կծել՝ դունչը կալայ
Ու քաշ տալով բակը տարայ:

— Հաչան, վագան, Բողար, Շիրին,
Զէն տւեցի մեր շներին:

Հիմի դու տես էս քաջերին,
Գողի գլխին ինչ օր դրին:

52. Ճպուռնու մրջիւնը

Թըռի-վըռի մի ճպուռ

Ողջ ամառը շուռ ու մուռ

Երգեց, ճոաց,

Ճըռճոաց:

Մին էլ, ըն՛ը, ձմեռը

Փռեց իրա թևերը,

Բացեց գորգը սպիտակ,

Դաշտերն առաւ ձիւնի տակ:

Եկան օրեր ցրտաշունչ,

Ճպուռնն ընկաւ լուռ ու մուռնջ:

Քաղցած փորին էլ ինչ երգ,

Ցուրտը տարաւ ոտ ու ձեռք:

Զընգըր-զընգըր զողալով,

Ծանր ծանր սողալով,

Նա մըջիւնին ասում էր.

«Գլխիդ մատաղ, սանամէր,

Մի ճար արա, շունչ առնեմ,

Ցրախ սովից չմեռնեմ

Կերակրի տաքացուր,

Մինչև գարուն ապրեցուր»:

— Ի՛նչ խապար է, իմ սանիկ,

Զարմանում եմ, ա ջանիկ.

Զաշխատեցիր ամառը.

Ասա, ի՛նչ էր պատճառը:

— Էզպէս բանի, սանամէր,

էլ ո՞վ ժամանակ ունէր.

էն խոտերում բուրաւէտ

Երգում էի մերոնց հետ:

— Երգում էիր. շատ բարի.

Այժմ էլ բռնի վերվերի,

Քամին ծափ տայ՝ դու պարի:

53. Մատնեմատ

1.

Մէկ անգամ մատնեմատը մի շատ թանկագին մատանի գրեց: Մատանին փայլում էր արևի նման, պէժ պէժին էր տալիս կարմիր ու կանաչ, դեղին ու կապոյտ: Մարդիկ հաւանում էին և շատ գոփում:

Մատնեմատը մտածում էր, թէ ինքն բոլոր մատներից սիրունը և լաւն է: Մի օր էլ պարծենալով ասաց միւս մատներին.

—Երանի գիտենամ՝ դուք ինչո՞ւ համար էք իմ մօտ շարւած. ի՞նչ բանի էք պէտք. անտէք, ես ի՞նչպէս փայլում եմ, մարդիկ միշտ ինձ են նայում և գոփում:

2.

—Եթէ այդպէս է, հպարտ քոյրիկ, էլ մենք քեզ ընկեր չենք լինի. գնա՛ ապրիր, ինչպէս ուզում ես, ասաց բուժը:

Բոլոր մատները համաձայնեցին: Երկու օր յետոյ մատնեմատը մի շատ գեղեցիկ վարդ տեսաւ և ուզեց պոկել:

Ոչ մի մատ նրան չօգնեց: Որչափ աշխատեց, չարշարւեց, չկարողացաւ վարդը պոկել:

—Մենք քեզ չենք օգնի, ասաց մեծ մատը:

Մի երկու օր էլ դրա վրայ անցաւ. մատնեմատն ուզեց բալ քաղել: Միւս մատներն էլի չօգնեցին. դէս ու դէն ընկաւ, շատ-շատ շարշարւեց, չկարողացաւ բալ քաղել:

—Մենք քեզ չենք օգնի, ասաց ցուցամատը:

Մի օր էլ մատնեմատն իր տիկնիկն ուզեց զարդարել, որ հետը խաղայ, որչափ շարշարւեց, չկարողացաւ:

Մատնեմատը նոր հասկացաւ, որ ինքը մեն մենակ բանի պէտք չէ: Նա դիմեց միւս մատներին, որ իրեն օգնեն:

—Մենք քեզ չենք օգնի, ասացին բոլոր մատները միասին:

Մատնեմատը մոլորւեց, գլուխը կախեց, մտածեց և

հասկացաւ իր սխալը. նա նորից դիմեց ընկերներին, որ իրեն ներեն, առաջւայ նման ընկեր լինին:

Մատները ներեցին: Այն օրից դէսը ձեռքի մատները մնացին սիրով և միշտ օգնում են մէկ մէկու:

Մի ձեռքը ծափ չի տայ: Ես աղա, դու աղա, մեր աղունը ո՞վ աղայ:

54. Դարբին

Կռանը ձեռքին, գնդանն առաջին,

Քիթ, երես մրտա դարբնոցի միջին,

Կաշէ գոգնոցն առաջը կապած՝

Լոկի կանգնած է մեր Խաչօ դարբին:

Փուքսը փնէ հա փնէ փշում է փշում,

Կայծեր ու մոխիր դէս ու դէն սփռում:

Երկաթի մի շերտ հնոցը կոխած՝

Մաստիկ տաքիցը կարմրում է, կակղում:

Խէչօն հանում է երկաթի շերտը,

Զնգանի վրայ կռանում, ձեծում,

Շինում նրանից պայտ, մեխ ու կացին

Եւ իսկոյն ջրի տաշտակը կոխում:

Թ՛շշում է երկաթը ցուրտ ջրի միջին,

Ամպի պէս փռում տաք տաք գոլորշին.

Կրկին պնդանում, կրկին փափկանում,

Մինչև որ պատրաստ շպրտում գետին:

Այսպէս ամբողջ օր մեր դարբին Խաչօն,

Կրակի առաջ, ոյն կեղտ ու մրում,

Մի կտոր չոր հաց ճարելու համար,

Կուշ-ձիգ անելով իր կեանքն է մաշում:

55. Խմաստուն մանուկը

1.

Ժամանակով չարչու մէկը մի խանութպանի ծախում է տասը ձու, փողը կանխիկ չի առնում, այլ գրում է ապառիկների գրքում:

Գրում է և մոռանում. մէջտեղն անցնում է տասը տարի. մի օր էլ իր ապառիկների գիրքը թերթելիս՝ մէկ էլ աչքին է ընկնում, որ խանութպանը տասը ձուի գինը պարտք է մնացել:

Միտք է անոծմ՝ միտք ու վեր է կենում, գնում թագաւորի մօտ գանգատ:

— Թագաւորն ապրած մնայ, ասում է չարչին, էսօրից տասը տարի առաջ ես այս ինչ խանութպանին ծախել եմ տասը ձու, բայց փողը չեմ առել: Հիմա դու տես, եթէ այդ ձուերն իմ ձեռքիս մնային, ես թուխսի տակը կը դնէի. տասը ձուից դուրս կը գար տասը ճուտ, այդ տասը ճուտը թուխս կը դնէի, նրանցից ամեն մէկն էլ տասը ճուտ կը հանէր, էդ քեզ կը լինի հարիւր ճուտ. հարիւր ճուտն էլ նորից թուխս կը դնէի, կ'ստանայի հազար ճուտ, որ հաշուում եմ, տասը տարւայ մէջ ինչ մեծ հարստութիւն կը բռնէ իմ տասը ձուն, էլ ասել չի լինի: Հիմա խնդրում եմ, աղաչում եմ, իմ փողերը հաշւածիս պէս լրիւ առնես խանութպանից, ինձ տաս:

Թագաւորն իսկոյն կանչել է տալիս խանութպանին, խանութը ձեռքից խլում, յանձնում է չարչուն:

2.

Այս դէպքից մի քանի օր յետոյ թագաւորը հագուստը փոխած՝ վէզիրի հետ ման է գալիս քաղաքում: Փողոցով անցնելիս, նրանք պատահում են մի խումբ երեխաների, որոնք ընկոյզ են խաղալիս լինում:

Մանուկներից մէկն ասում է.— Ընկերներ, հերիք է ընկոյզ խաղանք, հիմա էլ արիք թագաւորի դատաստանը խաղանք. այ, ես կը լինեմ թագաւորը, Մինասը չարչին, Օնիկն

էլ խանութպանը, մնացածներդ էլ ժողովուրդ եղէք: Տեսէք ես ի՞նչպիսի դատաստան կը կտրեմ:

Թագաւորն ու վէզիրը հետաքրքրւում են և հեռու կանգնում, նայում:

Մանասը գալիս է մանուկ թագաւորի մօտ և ասում.

«Թագաւորն ապրած մնայ, խանութպան Օնիկը տասը տարի առաջ ինձ պարտ էր տասը ձու, եթէ այդ ձուերն իմ ձեռքին մնային, թուխսի տակ կը դնէի, տասը ձուից դուրս կը գար տասը ճուտ. այդ տասը ճուտն էլ թուխս կը նստէին, ամեն մէկը կը հանէր տասը ճուտ, այդ կը լինէր հարիւր ճուտ. ու այդպէս գնալով-գնալով մինչև օրս մեծ գումար կը բռնէր, խնդրում եմ դատ անես, Օնիկից փողերս լրիւ առնես տաս ինձ:

3.

— Չայնդ կտրիր, անպիտան չարչի, բարկացած պատասխանում է մանուկ թագաւորն, այդպէս էլ բան լինի. գնա մի պառաւի հարցրու, տես թէ ի՞նչ կ'ասէ: Մի թուխսն իր տասը ճուտը տասը հաւ չի կարող դարձնել. չէ՞ որ կատու կայ, շուն կայ, ուրուր կայ, ցաւ կայ, դռան տակ մնալ կայ, հազար ու մի փորձանք, ես ո՞ր մէկն ասեմ...

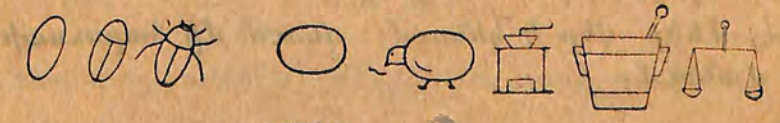
Ես էլ մեր թագաւորը չեմ, որ բան չհասկանամ. շատ-շատ՝ առ քո տաս ձուի տասնապատիկը:

Մանուկ ժողովուրդն ուրախ-ուրախ ծափ է տալիս. «Ապրած կենայ մեր թագաւորը, այ արդար դատաստան»:

Այստեղ թագաւորը լեզուն կծում է ու վէզիրի հետ իսկոյն դառնում պալատ:

Միւս օրը թագաւորը պալատ է բերել տալիս իմաստուն մանուկին և նշանակում է իրեն խորհրդատու. խօսք չկայ, որ իր վճիռն էլ փոխում է, խանութպանին յետ է դարձնում խանութը, չարչուն էլ տալիս է հարիւր ձու:

Մարդ կայ հազար արժէ,
Հազար կայ մէկը չարժէ.
Էն մարդը որ հազար արժէ,
Անպէտքին քով փող չարժէ:

Մորտկե կողաւ, ոչխարն եկաւ,
 Ապից բալխա քամ ըսաց.
 Ար ել, բալխայ, անուշ եղաւ,

Արտիկ արաւ, թիթիկ ըսաւ,
 Արտիկ-թիթիկ տոտիկ արաւ.
 Ենպայա, բալիկ, խուր անուշ,
 Քախար ու նուշ, բուրդ անուշ:

56. Տերն ու ծառան

1.

Աստուած բարի տայ ձեզ էլ, երկու ախպորն էլ: Լինում են չեն լինում, երկու աղքատ ախպէր են լինում: Մտածում են՝ ինչ անեն, ոնց անեն, որ իրենց տունը պահեն: Վճռում են՝ փոքրը տանը մնայ, մեծը գնայ մի ունկորի ծառայ մանի, ոռճիկ ստանայ, զրկի տուն:

Էսպէս էլ մեծը վեր է կենում, գնում մի հարուստի մօտ ծառայ մտնում:

Ժամանակ նշանակում են մինչև մին էլ գարնան կրկի ձէն ածելը: Էս հարուստը մի շաւած պայման է դնում ծառային: Ասում է. մինչև էն ժամանակը թէ դու բարկանաս՝ դու հազար մանէթ տուգանք տաս ինձ, թէ ես բարկանամ՝ ես տամ:

— Ես որ հազար մանէթ չունեմ, սրտեղից տամ ասում է ծառան:

— Բան չկայ, փոխարէնը ինձ տասը տարի ձրի կը ծառայես:

Տղէն մին վախենում է էս տարօրինակ պայմանից, մին էլ մտածում է, թէ ի՞նչ պէտք է պատահի: Ինչ ուզում են անեն, ես եմ ու չեմ բարկանալ, պրծանք գնաց: Իսկ եթէ իրենք կը բարկանան, թող իրենք էլ տուժեն իրենց զրած պայմանով:

Ասում է լաւ, համաձայնում է: Պայմանը կապում են ու մտնում է ծառայութեան:

Միւս օրը վաղ տէրը վեր է կացնում ծառային, զրկում է արտը հնձելու:

— Գնա, ասում է, քանի լուս է՝ հնձի, որ մութն ընկնի, կը գաս:

Ծառան գնում է, ամբողջ օրը հնձում, իրիկունը յոգնած գալիս է տուն: Տէրը հարցնում է:

— Էդ ո՞ւր եկար:

— Դէ արևը մէր մտաւ, ես էլ եկայ:

— Չէ, էդպէս չի: Ես բեզ ասել եմ, քանի լուս է՝ պէտք է հնձես: Արևը մէր մտաւ, բայց տես, նրա ախպէր լուսնեակը դուրս եկաւ: Մա ինչ պակաս է լոյս տալիս...

— Էդ ո՞նց կը լինի... զարմանում է ծառան:

— Չը՞, դու արդէն բարկանում ես, հարցնում է տէրը:

— Չէ, չեմ բարկանում... ես միայն ասում էի՝ յոգնած եմ... Մի քիչ հանգստանամ... կըզկզում է վախեցած ծառան ու գնում է նորից հնձելու...

Հնձում է, հնձում, մինչև լուսնեակը մէր է մտնում:

Բայց լուսնեակը մէր է մտնում թէ չէ, դարձեալ արեգակն է դուրս գալի: Ծառան ուժասպառ արտում վէր է ընկնում:

—Վայ, քու արան էլ հարամ ըլի, քու հացն էլ, քու տւած ոտճիկն էլ... սկսում է հայհոյել յուսահատւած:

—Հը՞, դու բարկանում ես, կանգնում է գլխին հարուստը: Երբ որ բարկանում ես, մեր պայմանը պայման է: Էլ չասես թէ բեզ հետ առանց իրաւունքի վարեցին:

Ու պայմանի ուժով ստիպում է, ծառան կամ հազար մանէթ տուգանք տայ, կամ տասը տարի ձրի ծառայի:

Ծառան մնում է կրակի մէջ: Հազար մանէթ շունէր, որ տար, հոգին ազատ անէր. տասը տարի էլ էս տեսակ մարդու ծառայելն անկարելի բան էր: Միտք է անում՝ միտք, վերջը հազար մանէթի պարտամուրհակ է տալի հարուստին, դառն ու զատարկ վերագանում տուն:

2.

—Հը՞, ի՞նչ արիր, հարցնում է փոքր ախպէրը: Ու մեծ ախպէրը նստում է, գլխի եկածը պատմում, ինչպէս որ պատահել էր:

—Բան չկայ, ասում է փոքրը, դարդ մի անի, դու տանը կաց, հիմի էլ ես գնամ:

Վեր է կենում, հիմի էլ փոքր ախպէրն է գնում, ծառայ մտնում էլի նոյն հարուստի մօտ:

Հարուստը դարձեալ ժամանակը որոշում է մինչև կրկի ձէն ածելն ու պայման է դնում, որ եթէ ծառան բարկանայ, հազար մանէթ տուգանք տայ կամ տասը տարի ձրի ծառայի. թէ ինքը բարկանայ, հազար մանէթ տայ ու էն օրից ծառան ազատ է:

—Չէ, էդ քիչ է, հակառակում է տղէն: Թէ դու բարկանաս, դու ինձ երկու հազար մանէթ տաս, թէ ես բարկանամ, ես քեզ երկու հազար մանէթ տամ, կամ քսան տարի ձրի ծառայեմ:

—Լաւ, ուրախանում է հարուստը: Պայմանը կապում են,

ու այժմ էլ փոքր ախպէրն է մտնում ծառայութեան:

Առաւօտը լուսանում է, էս ծառան վեր չի կենում տեղիցը: Տէրը դուրս է գնում, տուն գալի, էս ծառան դեռ քնած է:

—Այ տղայ, դէ վեր կաց է, օրը ճաշ դառաւ:

—Հը՞, բարկանում ես դու. գլուխը վեր է քաշում ծառան:

—Չէ, չեմ բարկանում, վախեցած պատասխանում է տէրը. միայն ասում եմ, պէտք է արտը գնանք հնձելու:

—Հա, որ էդ ես ասում, ոչինչ, կը գնանք. ի՞նչ ես վրոպում:

—Վերջապէս ծառան վեր է կենում, սկսում տրեխները հագնել: Տէրը դուրս է գնում, ներս է գալիս, սա դեռ տրեխները հագնում է:

—Այ տղայ, դէ շուտ արա հագի է ..

—Հը՞, հօ չե՞ս բարկանում:

—Չէ, ո՞վ է բարկանում, ես միայն ուզում էի ասել՝ ուշանում ենք .

—Հա, էդ ուրիշ բան է, թէ չէ պայմանը պայման է:

Մինչև ծառան տրեխները հագնում, մինչև արան են գնում, ճաշ է դառնում:

—Էլ ինչ հնձելու ժամանակ է, ասում է ծառան. տեսնում ես՝ ամենքը ճաշում են, մենք էլ մեր ճաշն ուտենք՝ յետոյ:

Նստում են, ճաշ ուտում: Ծաշից յետոյ էլ ասում է, «Մշակ մարդիկ ենք, պէտք է մի քիչ քնենք հանգստանանք՝ թէ չէ»: Գլուխը կոխում է խոտերի մէջ ու քնում մինչև իրիկուն:

—Տօ՞, վեր կաց է, մթնեց է, ուրիշները հնձեցին, մեր արտը մնաց... Վայ քու դէսը զրկողի վիզը կոտրի, վայ քու կերածն էլ հարամ ըլի, քու արածն էլ. էս ի՞նչ կրակի մէջ ընկայ... սկսում է գոռգոռալ յուսահատւած տէրը:

—Հը՞, չլինի՞ թէ բարկանում ես, գլուխը վեր է քաշում ծառան:

— Չէ, ո՞վ է բարկանում, ես ասում էի թէ, մթնել է, տուն գնալու ժամանակ է:

Հա, էդ ուրիշ բան է. գնանք, թէ չէ հօ մեր պայմանը գիտես. վա՛յ նրա մեղքը, ո՞վ բարկացաւ:

Գալիս են տուն: Տեսնում են հիւր է եկել:

Ծառային զրկում է թէ՛ գնա ոչխար մորթի:

— Ո՞րը:

— Ո՞րը կը պատահի:

Ծառան գնում է: Մի քիչ յետոյ լուր են բերում հարուստին, թէ հասի, որ քու ծառան ամբողջ հօտդ կտորեց: Էս հարուստը վազում է, տեսնում է՝ ճիշտ որ, ինչ ոչխար ունի, բոլորը ծառան մորթել է: Գլխին տալիս է, գոռում.

— Էս ի՞նչ ես արել, ա՛յ անասուած. քու տունը քանդելի, ինչի՞ իմ տունը քանդեցիր...

— Դու ասիր՝ «որ ոչխարը պատահի՝ մորթի», ես էլ եկայ, բոլորը պատահեցին, բոլորը մորթեցի. ուրիշ աւել պակաս ի՞նչ եմ արել, հանգիստ պատասխանում է ծառան. բայց կարծեմ՝ դու բարկանում ես...

— Չէ, բարկանում չեմ, միայն ափսոսս գալիս է, որ էսքան ապրանքս փչացաւ...

— Լա՛ւ, որ բարկանում չես, էլ կը ծառայեմ:

3.

Հարուստը մտածում է՝ ի՞նչ անի, որ էս ծառայիցն ազատւի: Պայման է կապել մինչև մին էլ գարնան կրկի ձէն ածելը, այն ինչ դեռ նոր են մտել ձմեռը. դեռ ո՞րտեղ է գարունն ու կրկուն...

Միտք է անում՝ միտք, մի՛ հնար է մտածում: Կնոջը տանում է անտառում մի ծառի վեր հանում ու պատւիրում, որ «կուկոլ» կանչի: Ինքը գալիս է ծառային տանում թէ՛ արի գնանք անտառը որսի. Հէնց անտառն են մտնում թէ չէ կինը ծառի վրայից կանչում է— «կուկո՛ւ, կուկո՛ւ»...

— Հը՛, աչքդ լուս, ասում է ծառային աէրը. կրկուն

կանչեց, ժամանակդ լրացաւ...

Տղէն գլխի է ընկնում տիրոջ խորամանկութիւնը:

— Չէ, ասում է, ո՞վ է լսել որ տարու էս եղանակին, ձմեռայ կիսին, կրկուն ձէն ածի, որ սա ձէն է ածում: Ես պէտք է էս կրկին սպանեմ, սա ինչ կրկու է...

Ասում է՝ հրացանը քաշում դէպի ծառ:

Տէրը գոռալով ընկնում առաջը.

— Վա՛յ, չգարկես, Աստծու սիրուն. սև լինի քո պատահելու օրը, էս ի՞նչ փորձանք էր, որ ընկայ մէջը...

— Հը՛, չլինի՞ թէ բարկանում ես...

— Հա՛, ախպէր, հերիք է. արի՛ ինչ տուգանք տալու եմ, տամ, քեզնից ազատւիմ: Իմ գրած պայմանն է՝ ես էլ պէտք է աուժեմ: Հիմի նոր եմ հասկանում էն հին խօսքը՝ թէ «մարդ ինչ անի, իրեն կ'անի»:

Էսպէս հարուստը խելօքանում է, իսկ փոքր ախպէրը մեծ ախպօր տւած պարտքի թուղթը պատռում է, հազար մանէթ տուգանքն էլ առնում ու վերադառնում տուն:

Ինչ որ ցանես, այն կը հնձես:

Ինչ որ բրդես, այն կը խրթես:

Ազահն է աղբատ,

Աղբատն աղբատ չէ:

57. Գարուն է...

Չարանճի մանուկի պէս
Արնն է միշտ ժպտերես,
Սարն ու դաշտը կանաչագարդ՝
Բացւել է և կարմիր վարդ:

Սիրուն է...

Նախշուն ծառեր հազար ու բիւր
Չորս կողմից են եկել ճիւր,
Թիթեռնիկներ, ճանճ ու բզէզ
Թռչկոտում են ուր կուգես:

Չան, Չան, Չան...

Պարտէզների բոլոր ծառեր
Ծաղիկներ են բաց արել,
Շուտով կը գայ կարմիր ամառ,
Միրգ կը բերի մեզ համար:

58. Գարնան հրաւերը

1

— Ծառեր, ծաղիկներ, խոտեր ու բոյսեր, բաւական է
որչափ քնեցիք, ասաց արեգակը. գարունն է, օրերը տաք են,
շուտով արթնացէք, երկիրը զարդարէք:

— Բարև՛ քեզ,
բարև, սիրելի գա-
րուն, ասացին
խոտերը և կանա-
չեցին:

— Մենք շատ
ուրախ ենք, ան-
նման գարուն,
ձայն տւին ծա-
ռերն՝ արձակելով
հազարաւոր բող-
բոջներ՝ որ լսեն,
ինչ է ասում գա-
րունը:

— Մենք էլ
ուրախ ենք, սի-
րուն գարուն. մեր
պտուկները հա-
զիւ տաքացան.
շուտով կը ծաղ-
կենք և քեզ կը
գովենք, ամեն

կողմից ձայնեցին պտղատու ծառերն ու ծաղիկները:

— Տը՛գ, տը՛գ, տը՛գ... շնորհակալ ենք, նախշուն գարուն,
ասացին մեղունները: Հազիւ ազատւեցինք ծանր ձմեռից.
ամբողջ ձմեռը թմրած մնացինք:

Մեղուները խումբ խումբ թռան, գնացին խնձորենու մօտ, այսպէս ասացին.

— Կարմրածաղիկ խնձորենի,
Ծաղիկներդ բաց արա,
Մեզ բոլորիս տեղ արա:
Մենք ուզում ենք քո հիւթից
Ծծենք ուտենք, կշտանանք,
Ուրախ, գլարթ տուն դառնանք:

— Ափսոս, շատ ափսոս, ծաղիկներս դեռ դուրս չեն եկել, թէ չէ՛ ձեզ պէս հիւրերին ես շատ սիրով կ'ընդունէի:

Գնացէք բալենու մօտ, նա շուտ է ծաղկում:

Մեղուները թռան, գնացին բալենու մօտ:

— Բարճով եկաք, ժիր մեղուներ, հազար բարով, սիրուններ, ասաց բալենին. վաղն եկէք, ծաղիկներս դեռ քնած են:

— Տր՛գ, տր՛գ, տր՛գ... տրտնջացին մեղուները, որ դուք դեռ չէք զարթնել, բա ինչո՞ւ մեզ ձայն տւեց, քնից վեր կացրեց արևը. ինչո՞ւ ասաց, թէ գարունն է ուղարկել իրեն, տր՛գ, տր՛գ, տր՛գ... Էն կողմից ծիծաղեց նշենին ու ասաց. — Էստե՞ղ եկէք, էստե՞ղ, սիրուն մեղուներ, իմ ծաղիկներս վաղուց են սպասում ձեզ, բաժակներս անուշ հիւթով լի են: Մեղուներն ուրախ ուրախ թռան դէպի նշենին:

59. Մանուշակ

Կապոյտ գլխով, կանաչ ոտքով,
Ես ծաղիկ եմ անուշ հոտով:
Թէև տունկս փոքրիկ է, ցած,
Արօտներում միշտ թագ կացած,
Բայց իմ փունջն ամենի տան,
Թէ աղքատի թէ մեծատան,
Իբրև գարնան առաջին գարդ,
Տեսնում է միշտ ամեն մի մարդ:
Ես եմ սիրուն գարնան գուշակ,
Իմ անունն է մանուշակ:

60. Խելացի սարդը

Բարկէնը տեսաւ պատի անկիւնում սարդն իր ոստայնի շուրջը դէս ու դէն է վազվզում: Քամին էլ սաստիկ շարժում է ոստայնը և քիչ է մնում պոկ տայ: Յանկարծ սարդն իր բարակ թելի վրայով իջաւ յատակին, մի փայտի կտոր թելերով փաթաթեց և վերև քաշեց. մեծ դժւարութեամբ հասաւ ցանցին, բայց քամին կտրեց թելը և փայտիկը վայր ընկաւ:

Սարդն չյուսահատւեց. կրկին իջաւ, բարձրացրեց, հասցրեց ոստայնին և ամուր կպցրեց. ոստայնը ծանրացաւ և էլ չչարժւեց:

61. Սարդը

Տես, սարդը չար է՛յ տգտզան	
Ճանճի համար Ու վազվզան	
Ի՞նչ թակարդ է Փոքրիկ ճանճիկ,	
Պատրաստել Չգոյշ կաց.	
Ինքն էլ սոված, Սարդը գինւած,	
Շունչը քաշած, Աչքը լարած՝	
Նրա մօտին Գեղ է նայում	
Պահ մտել. Տապ արած.	

Քաճի .

Նուշիկն ու Երանեսկը լռիկ-Տեգիկ
 գրու՞մ նկարու՞մ էին՝ սեւեւակու՞մ: Չաւն
 կարժ այնտեղ ներս ընկաւ իրեւեց ծաւ
 նօթ ծրարը :

— Երանեսկ, տես ո՞վ հիւր եկաւ, ու
 ու՛ն, ոււո՛ւն . . .

„Ա, բարձի՛ ծրար, ինչո՞ւ ես այդպէս գու
 նատուել, ինչո՞ւ ես այդպէս դողու՞մ ու
 հեւու՞մ, ինչ կայ ” :

— Քաճու շտոֆից ե՞մ փախել. հասիւ հաս
 արծայ, Տարդ է թռչնու՞մ, չէ՛ք լսու՞մ. . .
 Բ՞ն ո՞ւ, վո՞ւ ո՞ւ . . .

Մեկուսիքն սեւեւակի դուներն ու լուսա
 թուները :

— Ծոգեսկ նուշիկ, էս քաճուն ինչ իւ
 ղուն սիրտ ունիս, նատուել նկարու՞մ ես:

Անցած տարի փամին ասելի գծուքիւն
 արաւ . շատ ծառեր եղակոտոր արաւ . թեր
 հարեանի այգու չարդախի սիւները զարդեց,
 փուլ բերեց . գետի զուրն էնպէս ետ էր տա-
 լիս , էնպէս , որ մարդ սիրտ չէր անի Տօնե -
 նալ . գիտ է փամին , գիտ :

- Բաւ չէս ասում , Մէզ մտաւ երանեակը , փա-
 մին անառւայ շոգին թեյ չովայնում է . . .

- Աստեմ , փամին լաւութիւններ էլ է անում ,
 բա էդ գծութիւններին ինչ աստեմ :

Բ՛ն ո՛ւ , վ՛ն ո՛ւ . . .

62. Չորս եղբայր

Չորս եղբայր են , ամեն տարի երկրորդ եղբայրն երիտասարդ,
 երկրիս վրայ ման են գալի , Տալիս է մեզ անձրև առատ ,
 Չորսն էլ շոկ-շոկ ունին հասակ , Ծաղկունք ցանում է ամեն դի,
 Պարզեներն են հաղար տեսակ : Յոյս է տալիս առատ հնձի :

Փոքր եղբայրն է պատանի , երրորդ եղբայրն է չափահաս ,
 Բողբոջ , տերև , սաղարթ ունի՝ Մրգերով լի ունի մի թաս ,
 Պայծառ արև , կանաչ արօտ , Բաժանում է տղոց իր գանձ՝
 Որոնց տղայք են միշտ կարօտ : Ծիրան , խնձոր , խաղող ու տանձ :

Չորրորդ եղբայրն է ծերունի :
 Յուրտ ու խաւար շալկած ունի ,
 Այգի , անտառ ամայացած ,
 Դաշտ ու արօտ ձիւնով լըցրած :

63. Պահապան ճնճողուկը

Ճնճողուկների ձագերը նոր էին թևեր առել , նոր էին կա-
 նաչների մէջ թռչում , ուրախանում : Քիչ հեռու պահապան
 ծեր ճնճողուկը ծառի բարձր
 ճիւղին թառած՝ չորս կողմն
 էր նայում : Նա նայում
 էր որ բազէն , ուրուրը
 կամ ագռաւը յանկարծ
 վրայ չտան ձագերին :

Մէկ էլ երևաց բազէն :
 - Ճիւլ , ճիւլ , ճիւլ . . . ճը-
 չաց ծեր ճնճողուկը . - փա-
 խէք , հեռացէք ձագուկ-
 ներ : Չագուկները թռան ,
 թփերի մէջ թագ կացան :
 Բարկացաւ բազէն , սաս-
 տիկ բարկացաւ . նրա սրատես աչքերը տեսան թառած ծեր
 ճնճողուկին ու արագ յարձակեց վրան : Ճնճողուկը քարի
 նման իրեն ձգեց թփերի մէջ ու կորաւ :

64. Թէյ

— Հետաքրքիր է իմանալ, մայրիկ, սրտեղից են բերում թէյը:

— Թէյի թուփը բուսնում է շատ տաք երկրներում, ասաց մայրիկը. գլխավորապէս նա շատ է լինում Չինաստանում և Հնդկաստանում: Թէյի թուփը շատ նման է բալենուն, կարող է մինչև երեք սաժէն բարձրանալ, բայց չինացիները չեն թողնում այդչափ բարձրանալու:

— Ինչո՞ւ չեն թողնում:

— Որովհետև թէյը պատրաստում են այդ թփի տերևներից և տարեկան մի քանի անգամ հաւաքում են, դրա համար դժուար և անյարմար է բարձր ծառերի վրայից քաղել. այդ պատճառով չինացիք 1—2 արշինից աւել չեն թողնում բարձրանալու: Թէյի թփից տարեկան երեք անգամ տերևները հաւաքում են: Առաջին անգամ ապրիլ ամսին. այդ ժամանակ տերևները հազիւ պտուկներից դուրս եկած են լինում: Այդ տերևները շատ քնքոյշ և հոտաւէտ են. ամենայն թէյը զբանցից են պատրաստում: Երկրորդ անգամ հաւաքում են յունիս ամսին այս ժամանակ տերևներն աւելի մեծ են լինում և չունեն այն քնքշութիւնը, նուրբ ու դուրեկան հոտը: Երրորդ անգամ հաւաքում են օգոստոսին. այս տերևներից հասարակ թէյ են պատրաստում:

— Ուրեմն, մայրիկ, հաւաքած տերևները թէյ են լինում:

— Ո՛չ, գաւակս, բաւական շատ աշխատանք է պէտք, մինչև որ թէյը պատրաստ լինի: Թէյի տերևները մի երկու անգամ փոքրիկ բովերի վրայ չորացնում են, փուռում, մազում են, տեսակների են բաժանում, մինչև որ ծախելու համար պատրաստ է լինում:

65. Գորենն ու գարին

1.

— Ի՞նչ լաւ է այստեղ դաշտում, ի՞նչ ազատ է. օդը մաքուր, երկինքը պայծառ, ասաց կարմրահատ ցորենը գարուն:

— Ճիշդ է, ճիշդ, պատասխանեց գարին:

— Հազիւ ազատեցինք այն մութ ամբարից. ամբողջ ձմեռն իրար վրայ էինք թափւած, ոչ օդ կար, ոչ լոյս, խեղդւում էինք:

— Ի հարկէ, գիրուկ, այստեղ լաւ է: Տես, ի՞նչպէս գիւղացին գոգնոցի միջից սերմերն առած՝ շող է տալիս, ցանում է բայց այդ ո՞վ է մեր կողքին ընկած, տես ի՞նչպէս փոքրիկ, կլոր և պսպղուն է:

— Դու ո՞վ ես, հարցրեց գիրուկը:

— Ես կորեկի հատիկ եմ, ասաց նա. ուրախ եմ, որ ձեզ մօտ բնկայ. ձեզ ընկեր եղայ:

— Այս ի՞նչ գաղան է, գիրուկ, ճյ, ճյ, ես վախենում եմ. տես, ի՞նչպէս նա սերմերը հաւաքում, ուտում է, ասաց կարմրահատն ու կուշ եկաւ:

Լաւ էր, գիւղացին եկաւ, ազո՞ւար թռաւ. թէ չէ՞ ցորենի սիրտը կը ճաքէր:

Մէկ էլ տափանն եկաւ, բոլոր սերմերը հողի տակ արտւ:

— Ես կորանյ, ես կորանյ, ասաց գիրուկը:

— Ես խեղդւեցի, ես խեղդւեցի, կանչեց ցորենը:

— Ի՞նչ մութն է, ի՞նչ ցուրտ է, կանչեց կորեկը:

Նրանք քնեցին:

2.

Անձրևը մաղեց, երկիրը թրջւեց. պայծառ արևն էլ հողը տաքացրեց: Սերմի հա-

տիկները քիչ քիչ թրջւեցին, ուռան՝ մեծացան: Նրանք մեծացան, այնչափ մեծացան, որ բարակ կեղևը ճաքեց, պատառեց, ծիլեր դուրս եկան:

— Բարև ձեզ, ծիլեր, ասաց քամին, նրանց համբուրելով:
3.

— Ո՛րչափ ուրախ եմ, որ լոյս եմ տեսնում, մաքուր օդ շնչում, ասաց գիրուկը:

— Ես էլ ուրախ եմ, կանչեց ցորենը:

— Դու էլ դուրս եկար, նոր ընկեր կորեկ, ասաց ցորենը:

Այս շատ լաւ եղաւ, որ մէկ տեղ ծլեցինք, մէկ տեղ դուրս եկանք:

— Տես, ինչպէս սիրուն է երգում արտուտը:

Տես, ինչպէս լորն իր բունն է շինում:

Ինչպէս արև է, ինչպէս լաւ տաք է:

էլ մենք չենք մրսի, մենակ չենք լինի. ինչպէս կանաչ է, ամեն տեղ կանաչ:

— Բարի լոյս ձեզ, ուրախ կանաչներ, ասաց ցօղիկը և նրանց համբուրեց:

Արևի տակ ծիլերն ու ցօղը գոյն գոյն փայլեցին, գրկախառնւեցին:

— Ինչ լաւ է ծլել իմ ցանած արտը, ասաց գիւղացին: Անցաւ գարունը, եկաւ ամառը: Գարին ու ցորենը հասկեր կապեցին, լցւեցին և մեծացան:

Կորեկն էլ շատ շատ հատիկներ շարեց:

— Առատ հունձ կը տայ, ասաց գիւղացին և ուրախացաւ:

էն ինչն է.

Ձուր է խմում ստներով,

Ձու է ածում բեխերով:

Խաւով.

լոյսը բացւում է. շուտ արտը գլատ, Ախտուե՛տ սուր խոփով ես կուրծիք հողի. ի՞նչ սիրուն Խաւով փեղ նորան պահ տա՛մ Թիւղէ օրերն ամբան արևի:

Ժլիր, կանաչիր, ոսկէ սաւանով Ժամկիր ի՞մ արտը ողջ պէ՛ծածան, Կոր այն ժամանակ անուշ շրջւնով Աճուր զարդամ արտիս Թի իուն հանգստեան:

66. Գիւղացու ընկերը

1.

Գարունը բացւեց. գիւղացին դաշտ դուրս եկաւ, գետինը վարեց, հողը փափկացրեց:

Սարեակն էլ գնաց գուլթանի յետեից, որդեր հաւաքեց, ձագերին կերակրեց:

Գիւղացին ցանեց, իր արտը տափանեց:

Սարեակը նրա մօտ ցատկեց, ճըղճղաց, մժեղներ հաւաքեց:

2.

Եկաւ ամառը, խոտերը հասան, գիւղացին ուրախ հանգը դուրս եկաւ:

Գերանդին քաղում է, հնձած խոտերից դէզեր են դնում:

Սարեակն էլ ուրախ երգեր է երգում, խոտերի միջից թրթուր, մժեղներ հաւաքում՝ տանում:

Ժիր գիւղացին սայլը լծած՝ գլարթ երգելով՝ հնձած ցորենը, գարին, հաճարը իր կալն է կրում, կալսում, ձմեռայ համար պաշար պատրաստում:

Զլարթ սարեակն էլ իր ձագերի հետ երգելով, գովում է գիւղացու գործը, սուրբ աշխատանքը:

3.

Եկաւ աշունը. խումբ-խումբ գիւղացիք սայլերը լծած, քաղաք են գնում, քաղաք են գնում, այիւր ու գարի, կորեկ ու կորկոտ, բանջար, ուտելիք շուկայում ծախում, իրենց

տան համար շորեր են առնում, ցաւերը հոգում, էլի տուն դառնում:

Ժիր սարեակներն էլ խմբեր կազմելով՝ գիւղացոց համար երգում են անոնշ, ճանապարհ դնում:

67. Աշխատանքի ախպերը

Արի գնանք, եզը ջան,
Համ վար անենք, համ էլ ցան,
Աշխատանքի օրերը
Հրէս եկան, մօտեցան:
Գուլթանը դու կը քաշես,
Մաճկալդ էլ կը լինեմ ես,
Էն գլխիցը էս գլուխ
Էս փեշակն է պահել մեզ:

Ամբարներս դատարկ են,
Ո՛չ գարի կայ, ո՛չ ցորեն,
Մերոնց բերնից կարելով՝
Յետ եմ դցել «սերմորէնք»:
Արի գնանք, ախպէր ջան,
Համ վար անենք, համ էլ ցան,
Պարապ-սարապ մնալուց՝
Զեռն ու ոտս թուլացան:

Ժարսի եռւտերը .

Ժարսն ամեն օր առաւօտից մինչև երեկոյ
աշխատում էր. վրան հալ լէր մոււ, յոգնում
էր: փոփրիկ եռւտերն էլ փորշակով էին դառել,
նրա գլխին:

- Զուտերիս լաւ նայիր, կեարող էս իւստերն
սկանգին օղ արաւ, էլ վեր ճոռանու՞մ :

Առաւօտը վեր կենալիս ամենից առաջ
նայու՞մ էր ճուտերին : մի օր էլ տեսաւ, ճուտ
երը հիւանդ են, չեն ճըրճըրտու՞մ : Աիրտը դող
ընկաւ . վապէց դրացի պառաւի Թօտ . —

- Կանի, այ նանի, ճուտերս հիւանդ են . ինչ
անեմ, մի խար արաւ, մի խեղ սովեցրու :

- Խարսիկ զան, մի աման զուր եռացրու, ճու
տերը մէկ մէկ մէզը կոխիր, հանիր ու արևը
չարիր, կը լաւանան :

Խարսը գնաց, այդպէս էլ արաւ . երբ տեսաւ,
որ ճուտերը չեն շարժու՞մ, վապէց էլի պառաւ
ւի Թօտ :

- Կանի, ճուտերս ժամ չեն գալիս . ինչ անեմ,
ինչ վայ տամ էս յիմար գլխիս :

- Խարսիկ զան, բան չկայ, ինչ անեմ, շուտով
կը վարքենեմ, ասաց պառաւը :

68. Հետաքրքիր հանելուկ

1.

— Մայրիկ, մենք ուզում ենք մի ձեռնափայտ ընծայել
հայրիկին նրա տօնի օրը. այդ ձեռնափայտն արժէ երեք
ոուրի, իսկ մենք մի կոպէկ չունինք :

- Եթէ ձեր անելիք ընծան երեք ոուրի արժէ և դուք մի
կոպէկ չունիք, հասցա ի՞նչպէս կարող էք գնել ձեր ուզած
ընծան :

- Ահա թէ ինչպէս, մայրիկ, պատասխանեց Աննան. ե-
թէ մեզ թոյլ տաս, մենք մի ամիս գինի չենք խմիլ, դու
մեզ կըտաս այն փողը, որ պէտք է ծախսէիր մեր խմելիք
գինու համար : Մի ամսից յետոյ մենք կ'ունենանք ճիշտ
այնքան, որքան արժէ ձեռնափայտը :

— Հա՛, բացականչեց մայրը :

— Համաձայնիր, աղաչում ենք, միաբերան խնդրեցին
երեխաները :

— Ասենք՝ ես համաձայնեցի, սակայն ի՞նչ կ'ասէ հայրիկը :

— Դու համաձայնիր, մայրիկ, մենք յոյս ունինք, որ
հայրիկին էլ կը համոզենք : Միայն թէ մեր գաղտնիքը հայ-
րիկին չասես :

— Միք վախենալ՝ չեմ ասիլ :

2.

Երբ հայրը տուն եկաւ, սեղան նստեցին և սկսեցին ճաշել :

— Գէորգ, ասում է հայրը, բաժակդ տուր, գինի ածեմ :

—Շնորհակալ եմ, հայրիկ, ես գինի չեմ ուզում:

—Ի՞նչպէս թէ չես ուզում. այդ ի՞նչ է նշանակում...
Իսկ դ՞ու, Աննա:

—Ես էլ չեմ ուզում, հայրիկ, և եթէ թոյլ տաս, ես այլ
ևս գինի չեմ խմիլ:

—Այդ ի՞նչ նոր բան է. դու ուզում ես բոլորովին ու-
ժից ընկնել, հիւանդանալ:

—Ո՛չ, ո՛չ, հայրիկ, աղաչեց Աննան. ես ու Գէորգը հաս-
տատ վճուել ենք՝ էլ գինի չխմել, ուստի խնդրում ենք մեզ
թոյլ տաս գոնէ մի ամիս փորձել: Այսօր նոյնիսկ մեր վար-
ժուհին ասում էր, թէ գինին և միւս խմիչքները շատ վնաս
են երեխաներին:

—Ես մի դասընկեր ունիմ, որ ամենրիցս էլ ուժեղ է և
շատ առողջ, վրայ բերաւ Գէորգը. իսկ նա անցեալ օրը ա-
սում էր, որ իր օրումը գինի չի խմել բացի մաքուր ջրից:

—Լաւ, ասաց հայրը փորձեցէք:

3.

Անցաւ մի ամիս. ճաշի ժամանակ, հօր աթոռի մօտ
դրւած էր սպիտակ թղթի մէջ փաթաթած մի կապոց, որի
վրայ խոշոր տառերով գրած էր.

«Իրենց սիրելի հայրիկին առողջութիւն և երկար օրեր
են մազթում ջուր խմող երկու փոքրիկները»:

Ներս եկաւ հայրը և նստեց իր տեղը. մէկ էլ նկատելով
կապոցը՝ հարցրեց.

—Ի՞նչ է այս, ու սկսեց շուռ ու մուռ տալ և կարգաց
վրայի գրածը:

—Ա՛յ դուք շարաճճիներ. այս էր պատճառը, որ գինի
չէիք խմում...

Հայրն ուրախացաւ իր փոքրիկների արածից. նրա աչ-
քերը լցւեցին ուրախութեան արտասուքով և նա սիրով գըր-
կեց նրանց:

—Շնորհակալ եմ, անո՛յշ զաւակներս:

Գիտէ՞ք, այժմ դուք աւելի զւարթ էք երևում:

—Որովհետեւ նրանք այժմ աւելի ախորժակով են ու-
տում և աւելի հանգիստ են քնում, ասաց մայրը, այն ինչ
առաջ այդպէս չէր:

—Շատ լաւ, սիրելիք. քանի որ ձեր փորձն այսպէս լաւ
հետևանք ունեցաւ, շարունակեցէք նոյն կերպ ապրել, ա-
սաց հայրը:

—Այո, հայրիկ, թող կորչեն բոլոր խմիչքները. կեցցէ
մաքուր, առողջարար ջուրը, ասացին մանուկները:

69. Մեղու

Գարուն, ամառ ամեն օր
Ես գնում եմ դաշտ ու ձոր,
Աշխատում եմ միշտ, անվերջ,
Մեղր եմ փնտռում ծաղկանց մէջ:

Իսկ երբ փչէ ցուրտ քամին,
Ծաղիկներն էլ թառամին,
Ես իմ ժողված պաշարով
Կապրեմ ձմեռն ապահով:

Կուսեր շեռփին, վնդանն անազին,
 ֆիթ, երես թուր դարբնոցի թիզին,
 Կաշէ գոգնոցն առազը կապած
 շրիկ կանգնած է թեր յիւլո դարբին:

Ֆուխը փռի, հա փռի փչում է փչում:
 Կայծեր ու թիփր դէս ու դէն սփռում:
 Երկարի մի շերտ հնոցը կոխած՝
 Ասարիկ փափիցը կարծրում է կակղում:

70. Կեռասը

1.

— Բարնվ եկար, սիրուն թռչնիկ, հազար բարնվ, անուշիկ,
 երգիր մեզ համար, ասաց ծառի ծայրին օրօրուղ կեռասը:

— Այս գիշեր շատ ցուրտ էր, ես մրսեցի, այնչափ մըրսեցի, որ քիչ մնաց սառչէի, մէջ ընկաւ մի ուրիշը. այս մէկ թշիկս ինչպէս կարմրել է. իսկ այս մէկը դեռ սպիտակ է. անի, քանի քանի անգամ այս տերևին խնդրել եմ, որ արևիս առաջը շառնէ, նա չի լսում:

— Բան չկայ, փոքրիկ կեռաս, ասաց թռչնիկը. արևը

այդ մէկ թշիկդ էլ կը կարմրցնէ:

Թռչնիկն երգեց. բոլոր կեռասները հանգիստ լսում, ուրախանում էին:

— Այ, այ, օգնեցէք, օգնեցէք, աղաչեց մի կեռաս. այս թրթուրն ինձ ուզում է ուտել:

Թռչնիկը հասաւ, կտցեց թրթուրին ու կերաւ:

— Շնորհակալ եմ, բարի թռչնիկ, շնորհակալ, դու իմ կեանքս ազատեցիր. այդ թրթուրներն իմ քոյրերից շատերին կերան չորացրին. ես ուզում եմ մեծ, սիրուն, կարմիր կեռաս դառնալ:

2.

Փոքրիկ կեռասը քիչ քիչ մեծացաւ, կաս կարմիր դարձաւ: Նա ուրախ ուրախ չորս կողմն էր նայում, կարմիր թռչիկներն ամենքին ցոյց տալիս: Մի օր էլ եկաւ պարտիզպանը, սանդուխքը դրեց և կեռասները քաղելով կողովը լցրեց:

— Ինչո՞ւ եմ քաղում, այս ո՞ւր եմ տանում իմ քոյրերիս, զարմացած ասում էր կեռասը: Ես ամենաբարձր ճիւղի վրայ եմ, ինձ ոչ ոք չի հասնի:

— Քիչ յետոյ ծառի վրայ կեռաս չմնաց:

— Մենակ տխուր է, մտածեց կեռասը, էլ չարժէ ապրել:

3.

— Բարև քեզ, բարև, ասաց թռչնիկը. ինչպէս տեսնում եմ մենակ ես մնացել:

— Այո, տխուր է, ասաց կեռասը. ես շատ ուրախ եմ, որ եկար. մի ասո՞ւ տեսնեմ, ես գեղեցիկ չե՞մ, մի՞թէ ինձ չես հաւանում:

— Ես սիրում եմ քեզ, դու շատ լաւն ես, ասաց թռչնիկը:

— Որ այդպէս է, կտցիր ինձ, թող իմ թշիկները քեզ բա-

ժին լինին. դու ինձ կեանք տւիր, քո լաւութիւնը չեմ մոռացել:

Բայց գիտե՛ս՝ ինչ կայ, սիրելի թռչնիկ, մի խնդիր ունեմ, այն էլ կատարիր:

— Ես քեզ համար ամեն բան կ'անեմ, ասաց թռչնիկը:

— Կորիզիս մէջ մի բան եմ զգում. նա պիտի ապրի, ծլի, մեծանայ, մեծ ծառ դառնայ: Երբ դու ինձ ուտես, տար, իմ կորիզը պարտիզում տնկիր:

— Պարտիզում դու չես կարող մեծանայ, պատասխանեց թռչնիկը, խոտը հնձելիս քեզ էլ կը կտրեն: Յանկապատի մէջ մի լաւ տեղ գիտեմ, այնտեղ կը տնկեմ, որ դու մեծանաս, սիրուն ծառ դառնաս:

Քայրի կտոր քեանայ քաշում,
կարմիր շորեր վրան հալում,
Քորն ալիւրով է լցում,
Ինչք պարուղ. փշից փաղում:

71. Հաւի ընտանիքը

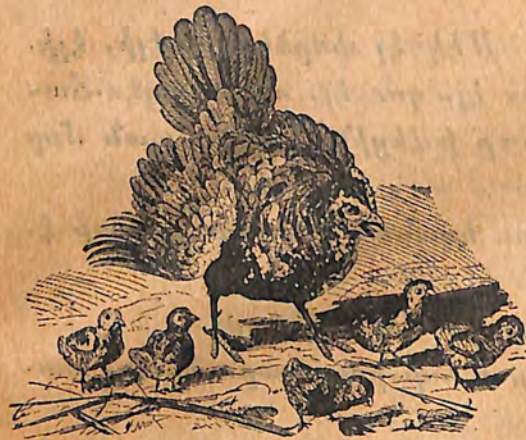
1.

— Կը՛րթ, կը՛րթ, կը՛րթ... Թուխս նստել եմ ուզում, բարձրը կանչում էր բակի մէջ հաւը:

Պառաւ տատը հաւանոցի մի անկիւնում յարդից ու խոտից բուն պատրաստեց, մէջն էլ ձւեր դրեց:

Հաւը վրան նստեց, տաքացրեց: Նա ամեն օր համբերութեամբ սպասում էր և երբեմն իր ճուտերի մասին էր մտածում: Արդեօք ամեն ձւից ձագ պէտք է դուրս գայ.

արդեօք նրանք վառեկներ են լինելու, թէ՛ աքաղաղներ. ինչ-

պէս կ'ուզէի, որ մի քանիսը սիրուն աքաղաղներ լինէին, որ ամենքն էլ աւեն. տեսէք, ինչ գունաւոր փետուրներ, կարմիր, սիրուն կատար ունին:

Քսան օր անցաւ. ձւերը շարժում էին, բայց ճուտերը դուրս չեն գալիս. ինչ անել, նա կճեպը

չէր ուզում կտրել, վախենում էր միջի ձագին փսսել:

Մեծերից լսել էր, թէ երբ ձագերն ոյժ ունենան, իրենք էլ կճեպը կը ծակեն: Չէ, էլի պէտք է համբերել:

2.

Քսան մէկ օր անցաւ. հաւը խոր քնած էր. յանկարծ թևի տակ մի բան շարժեց. նա ուրախութիւնից վեր թռաւ, փոքրիկ ձագը դուրս էր ելել ձւից. մայրը սիրով թևի տակն առաւ:

Երբ լուսացաւ, նա տեսաւ իր առաջին ձագը, գեղին, փափրիկ փետուրներով, սև սև փոքրիկ աչքերով. ինչ գեղեցիկ է իմ ձագը, բայց անա դուրս եկաւ երկրորդը. երրորդը...

Մայրը չէր իմանում, թէ քանի կտոր լինի, որ կողմը շարժւի: նա վախենում էր, չլինի թէ ոտներով ձագերը կոխրրտէ: Պառաւ տատը օգնութեան հասաւ. նա ձագերը դրեց բրդով սարքած զամբիւղի մէջ:

Միւս օրը հաւի թևերի տակից փոքրիկ ձագերը գլխիկները դուրս հանած նայում էին:

3.

Տատիկը նրանց համար ճաշ պատրաստեց: — Կը՛րթ, կը՛րթ կը՛րթ, եկէք, ճաշեցէք, ձագուկներս, եկէք կերէք, ճուտիկներս, ասում էր մայրը և կտցով կըտկրտացնում:

— Հիանալի է, կրթկրթութում էր մայրը, ձու և փափուկ
խմոր, դէհ, եկէք, կերէք:

— Ա՛յ, այդպէս կրտցէք: Մէկ էլ փորձեցէք, էլի, էլի.
դու էլ փորձիր, փափրիկս, դու էլ, դու էլ, ա՛յ այդպէս: Ճա-
շը վերջացաւ, ճուտիկները ջուր խմեցին, կրկին մտան մօր
թևերի տակ:

— Չագուկներս, այսօր լաւ եղանակ է. արևն էլ տաք է.
եկէք, ձեզ գրօնելու տանեմ.

— Ծիկ, ծիկ, ծիկ, ծըլ-ըլացին ճուտիկները:

— Լաւ, լաւ, ասաց մայրը և հպարտ հպարտ նրանց տա-
րաւ բակը:

Ո՛վ է միշտ չեպի

Աիրում. փայփայում.

Զեր Սասին հոգում.

Քայրիկը սիրուն.

էն ո՛վ է սիրուն

Հոգևած ու անխուն

Ո՛վ է քիտներ ստում,

էն ո՛վ է նայում

Քալիս խաղալիք,

միշտ Եօբի Տօբին,

Արգեր անուշիկ.

Օրօրում բալին.

Քայրիկն անգին:

Քայրիկը փայրիկ:

72. Նաևի Առերևերը

«Ծիփ-ծիփ, ծիփ-ծիփ, ա՛յ թխսամէր,
ճուտիկներիդ առ, դէսը բեր,
կուտ եմ տալու ընտրած կորեկ՝
եկէք, կերէք ու շուտ կորէք»:

Թուխն եկաւ՝ կրքիկալէ,
Չագուկները՝ ծըլծըլալէ,
եկան նանի դուռը դառան,
ժըլժըլոցով գլուխ տարան:

Նանը նրանց կորեկ տաւ.
Տես թէ ի՞նչպէս աքլոր ու հաւ,
Մէկը միւտին կրտկրտալի,
Մեծ մեծ կուտին են վազ տալի:

Իսկ թոռները՝ աղայ ու աղջիկ,
Թընգթընգում են խոռնջիկ մոռնջիկ,
Որ նանն իրենց մէկ մէկ ընծայ,
Չագուկներից բռնի ու տայ:

«Տես էն ճուտիկ՝ կրմըշտուրիկ,
Քեզ եմ տալիս, սիրուն Սուրիկ.
Իսկ Գիտակին՝ սպիտակ ձագը,
էն կուտարը գիժ որձակը»:

«Չալտիկ ճուտն էլ, է՛յ Գայիանէ,
Լաւ պահպանիր, էն քո փայն է.
Սևուկ մևուկ աքլորիկն էլ՝
Թո՛ղ Իսկուհուն լինի նւէր»:

«Իսկ ինձ մնայ թխսամէրը
Ու էն մարիկ ճուտիկները,
Որ մեծանան և ձու ածեն,
Նորից մէկ մէկ թուխսը նստեն»:

կռուկները շարան — շարան
 ,, կրճուռ, կրճուռ ,, կանկիւն ու եկան .
 ,, Գարունն եկաւ, գարունն եկաւ ,,
 Անուշ կանկիւն ու եկան . . . .

73. Կարմրախայտը

1

Կարկաչահոս գետակի մէջ մի փոքրիկ ձուկ էր ապրում. նա սիրուն էր, գեղեցիկ էր, այնչափ սիրուն, որ ամեն մարդ կը ցանկանար նրան տեսնել. արևի տակ երբ լողում էր, ամբողջ մարմնի թեփիկները փայլում էին:

Քեղարքունի, սիրուն ձկնիկ, ասաց մի օր կարմրախայտը. արի լողանք մի քիչ հեռու, խոր-խոր տեղեր առաջ գնանք, տեսնենք ի՞նչ կայ այն ջրերում:

— Ինձ էլ տարէք, ասաց մուր-
 ծան, փոքրիկ բեխերը ցցելով:

— Երկուս չլինինք, երեք լինինք:

Երեքով մէկտեղ առաջ գնացին. բայց մէկ էլ յանկարծ մի մեծ գայլաձուկ վրա հասաւ, ուզեց բռնել, նրանց կուլ տալ:

1.

Այդ փոքրիկներն ինձ են պատկանում, չհամարձակես կուլ տալ, ասաց մի կապուտ քարերի տակից և գայլաձուկի հետ կուլի բռնեց:

— Ո՛չ, նրանք իմն են ասաց, մի կօղակ և վրայ պրծաւ: Յանկարծ շրմբալով ուռկանն ընկաւ նրանց գլխին: Բո-
 լոր ձկները շփոթեցին, իրար անցան:

— Մենք կորանք, մենք կորանք, ասացին ամենքը:

5.

— Այս ի՞նչ ծանր է, ասաց ձկնորսը — ուռկանը քաշելով:

— Այս ի՞նչ շատ սրտ է, ասաց ընկերը և ուռկանի մի-
 ջից ձկները հանեց: Կարմրախայտն էլ նրանց մէջն էր, նա աղաչելով ձկնորսին ասաց

— Ձկնորս, ա՛յ ձկնորս, թող մի քիչ ապրեմ, ես դեռ շատ փոքր եմ, մի բանի պէտք չեմ, ես ապրել կուզեմ, խաղալ, մեծանալ. երբ քիչ մեծանամ, ես կը գամ քեզ մօտ:

— Հաւատամ խօսքիդ, ասաց ձկնորսը:

— Այո, հաւատո՛ւ, պատասխանեց ձկնիկը. ես խօսք եմ տալիս:

— Մի տարի քեզ կեանք, ասաց ձկնորսը և ազատ թողեց:

5.

Անցան շատ օրեր: Կարմրախայտն ուրախ խաղում էր, քիչ քիչ մեծանում. մի օր էլ յիշեց, որ տասներկու ամիսն արդէն լրանում է, ձկնորսի տւած ժամանակն հասել է:

Կարմրախայտը մտածեց, տխրեց:

— Ինչո՞ւ ես տխուր, հարցրեց մի սևուկ: Կարմրախայտն ամեն ինչ պատմեց:

— Ի՞նչ ես դարդ անում, ասաց սևուկը. գնանք, հեռանանք, ազատ՝ լաւ ապրենք. ի՞նչ անխելքութիւն, գնաս ձկնորսի ուռկանը մտնես:

— Ես խօսք եմ տւել, ասաց ձկնիկը:

— Դատարկ բան է, ասաց սևուկն ու պոչով շըրըմփածց, լողաց դէպի գետի խորը:

Իսկ կարմրախայտը լողաց, գնաց ձկնորսին կանչեց:

Ձկնորսն իմացաւ և շատ զարմացաւ:

— Կարմրախայտ, ասաց ձկնորսը. քանի որ հաստատ պահեցիր տւածդ խօսքն, ես քեզ ներում եմ. գնա՛ քեզ համար ուրախ կեանք վարիր և ազատ ապրիր:

Ապրի ապրեցնողը, ծաղկի ծաղկեցնողը:
Ձուկը գցեմ, ձուկն ուտեմ,
Մուկը գցեմ, ձուկն ուտեմ:

Ինչ կանես՝ արա՛, փղայ,

Զար ընկերի հետք թի թևար.

Ինչ կանես՝ արա՛, փղայ,

Լաւ ընկերից յետք թի թևար:

74. Գող կաշադակը

1.

— Վայ, կուրանամ, գլխին տալով լալիս էր շահել հարսը:

Ի՞նչ եղան իմ ոսկիներս, ո՞վ տարաւ, ո՞վ գողացաւ մեր բակիցը:

Պառաւ նանն էլ խիստ զարմացաւ, դէս դէն ընկաւ,

ամբողջ բակը տակն ու վրայ արաւ, շատ ման եկաւ, ոսկիները չգտաւ:

— Էս թշնամու արած բան է, փրնթփրնթալով ասաց նանը. ինչէր ասես

մեր բակիցը չգողացան. էլ մատանի, քորոցներ, ասեղներ, դեռ երեկ էր, որ Լուսիկիս մեծ շարանով հուլունքները թոցրին: Ա՛յ անիծւիս դու, թշնամի, էս չափ վնաս ո՞վ մեզ կը տար, որ դու տւիր:

2.

Ներքնայարկում մի պուտուկի չորս կողմում կաշադակը ոսկի, արծաթ, հուլունք, մատնոց, ասեղ, կոճակ և շատ բաներ առաջն ածած զրնգզրնգացնում, կտցով վերցնում, վեր գցում, ուրախ, զւարթ խաղ էր անում. Երբ մի օր ներքնայարկի դուռը բանալով՝ պառաւը յանկարծ ներս մտաւ, կաշադակն արագ արագ պուտուկն ածեց գողացածները, լուսամուտից իսկոյն թռաւ, ծառին թառեց, զո՞ զո՞ կանչեց:

Վայ անիծւիս, գող աւագակ... չար չաչանակ, ասաց նանը, և կորած իրերն ուրախ ուրախ բերեց՝ հարսին, թոռին, աչքալոյս տւաւ:

Գող սիրտը դող:

75. Կաշաղակ

Այ չաշանակ

Կաշաղակ,

Սիրուն թռչնակ,

Սարսարակ,

Ի՞նչ ես ընկել դռնէդուռ,

Բակ ու պարտէզ ու կառուր

եւ մտքումդ էդ ի՞նչ կայ.

Քանի ճըշաս

Կըչ-կըչաս՝

— Չըկան-չըկան,

Չըկան-չըկան...

Մէկ էլ յանկարծ

Չայրացած՝

Աւելի խիստ

Անհանգիստ,

Երկար պոչդ շարժելով,

Ի՞նչ ես բացում կառուցդ

եւ վրդոված հոգուցդ

Չայն ես տալի

Վշտալի՝

— Չըկան — չէ — չէ,

Չըկան — չէ — չէ...

Ես չոռ ուտեմ՝

Կէսօրւայ հայր ծածանակն անցել էր:
Երեխաները շատ խաղցած են, անհամբեր
դէր դէս դէն են ընկնում: Վայ չարա-
ժընի երեխաներ տուրը ոտի տակ են անել.
— Եղիշ, Լայիր, տես, Աստիկն ինչպէս է
երեսը թթւեցրել, բժ... .

— լուսիկ, լաւ հաւաս ունիս խաղցած
փոքրիդ, հանափետր ես անում. դու էն
ասան, Տայրիկն էրբ հայ կը տայ:

— Երանի ից, Աստիկ, որ դէռ ուտե-
լու Տասիկն ես Տումում:

Վայ երեխայ, տանն էլ վայ չոռ կար. Տայրը

վայ չոռն խաղց ու բերեց. երեխաները ու-
րախու թիւնից վեր վեր թուան:

Տայրն ասեմ Տէկին Թի Թի չոռ տեց հայ
տեց...

— Վայ, վայ. Տայրիկին բաժին ջրայ. Տայրի-
կին բաժին ջրայ, ասեմ կողմից կանկային
փոքրիկները:

Քան լից, բալիկներս. ի՞նչ երաժը չոռ է.
ի՞նչ երաժը կորած է. ես չոռ ուտեմ. ասեմ
Տէկդ կէս կէս չոռ տալ, ինչ հերիք է:

76. Բադի ընտանիքը

1.

— Ի՞նչ կայ, Բողար, հարցրեց հաւը շանը:

— Այսօր երկու նոր թռչուն են բերել այստեղ:

— Ի՞նչ թռչուն, ի՞նչ բան, հարցրին հաւերը, հետաքրքիր է տեսնել:

Այդ ժամանակ ծառան դամբիւղից հանեց հայր ու մայր բադերին: Հաւերը զարմացած նայում էին:

— Մարդը կնոջից աւելի սիրուն է, ասաց մի հաւ. տեսէք նրա գլուխը որչափ գեղեցիկ է ներկւած:

— Իսկ կինը մեզ նման մոխրագոյն փետուրներ ունի, ասաց միւսը:

— Տեսէք, ի՞նչպէս անշնորհք են ման գալիս, ասացին մի քանիսը:

— Մայրիկ, տես, նրանց ոտքերի մատների արանքում կաշի կայ, նկատեց մի ճուտ:

Մատների արանքում կաշի՞ .. ծիծաղելի է, կրկնեց մայրը: Ինչո՞ւ համար է այդ կաշին. չէ՞ որ էդպէս նրանք չեն կարող քշուջ անել:

— Հապա այն անճուռնի տափակ կտուցները, վրայ բերեց ուրիշը, կարծես իրար վրայ դրած երկու գդալ լինին:

2.

Բադերը գնացին բակի աւազանը և ջուրը մտան:

— Կը խեղդէք, կանչեց աքաղաղը. ո՞ւր էք գնում:

Հաւերը զարմացած նայում էին:

— Չարմանալի է, ասաց մի վառեկ. ո՞վ կարող էր մտածել, որ թռչունները կարող են լողալ:

— Դա երկար չի քաշի, ասաց ուրիշը. շուտով նրանք ջրի մէջ գլխկոնձի կը տան:

— Տեսէք, տեսէք, գլուխը կոխեց ջրի մէջ. էն ի՞նչ է անում:

— Ա՛յ, ա՛յ, օգնեցէք, մարմնի կէսը ջրի տակն անցաւ, կանչեցին մի քանիսը:

Բադը գլուխը հանեց, նա կտցում ունէր խոտ. իսկոյն իրար մէջ բաժնեցին:

— Ուտում են, ուտում, ասաց մի հաւ. տես հիմա էլ որդ հանեց, ա՛յ, էլի հանեցին՝ կերան:

Բադերը բաւական լողացին և դուրս եկան:

3.

— Շատ ուրախ եմ, որ ողջ առողջ յետ դարձաք, ասաց աքաղաղը. արևի տակ եկէք, թրջւած էք, կարող էք մրսել:

— Հանգիստ կաց, պատասխանեց բադը. մենք ամեն օր իւրտում ենք մեր փետուրները, ջուրը չի կարող մեզ թրջել:

Աքաղաղն ու հաւերը զարմացած նայում են իրար:
 — Կարո՞ղ ես մեզ քնելու տեղ ցոյց տալ, խնդրեց մի բաղ:
 — Ուրախութեամբ, պատասխան տւեց աքաղաղը և տա-
 րաւ նրանց հաւանոց:

Այ, այստեղ ձեզ համար է պատրաստած, ասաց աքա-
 ղաղը և բարի գիշեր մաղթեց:

Բազերը գլուխները կոխեցին թևերի մէջ և հանգիստ
 քնեցին:

Բաղի ճուղը որ ձւից դուրս գայ՝ դէպի ջուրը կը վազէ:

մի լինիր ուրազի պէս, միշտ դէպի լեզ
 միշտ դէպի մեզ: Նապա եղիր սղոյի
 պէս, մէկ դէպի լեզ, մէկ դէպի մեզ:

77. Նանի ձրաւերը

«Բնւլի-բնւլի, բնւլի, բնւլի,
 Իմ բաղիկներ,
 Եկէք, կերէք ախորժելի
 Ձեր հատիկներ:
 Հերիք ինչքան սառը ջրում
 Լող-լըզացիք,
 Թե թափ տալով դուք անգաղըում
 Ճըզ-ճըզացիք»:
 Բաղ ու բաղիկ կարմրաթաթիկ,
 Նախշուն փետուր, դիփ խատուտիկ,

Չւազլուխ, երկայնավիզ,
 Տափակ կտուց, բայց կարմրամիս
 Տուն գնացին օրօրւելով,
 Ազիզ-մազիզ շորորւելով:
 Տուն գնացին, գտան նանին,
 Տանջանք դառան նանի ջանին:
 — «Չը՛ր-ճը՛րտ, չը՛ր-ճը՛րտ, դան, դան, դան, դան,
 Բան մեր կուտը էս ձրտեղ ա...»:

Նանը գնաց ցորեն բերեց,
 Առատ, առատ գետին փռեց,
 Նրանք կերան լիք լիք բերան,
 Կշտացան ու՛ հայդէ, կորան:

78. Ո՞վ է ուժեղ

Ես եմ անտառի տէրը, ես եմ ամենից ուժեղը, պար-
 ծեցաւ բրդոտ արջն անտառի գազանների մօտ:

— Ո՛չ, մարդն է, ճշաց
 աղւէսը:
 — Ինչպէս ես համար-
 ձակուում այդպէս խօսել,
 աղւէս. ես մարդուն թա-
 թիս մի հարւածով ջարդ
 ու փշուր կ'անեմ, ասաց
 արջը:
 — Իսկ ես նրան պա-

տառ պատառ կ'անեմ, վրայ բերեց գայլը:
 — Կը տեսնենք, փրնթփրնթաց աղւէսը:
 — Ես կը թռչեմ բարձր, շատ բարձր, ամպերին կը հաս-
 նեմ, ասաց թռչունը. մարդը թևեր չունի, որ ինձ հասնի:
 — Ես էլ կը լողամ, ջրի խոր տեղը կ'իջնեմ, ասաց ձու-
 կը. մարդը չի կարող ջրի մէջ ապրել, նա ինձ չի հասնի:

— Ես հողի մէջ հանգիստ կը պառկեմ, ասաց որդը, մարդըն ինձ չի տեսնի և ոչինչ չի կարող անել։
 Մարդը դուրս եկաւ հրացանն ուսին, մի ձեռքում թակարդ, միւսում ուռիսն. ի՞նչ արաւ մարդը:

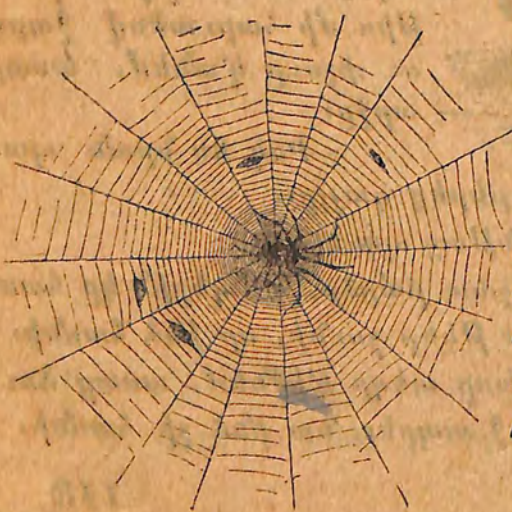
Աշխարհը խելքով են կերել:

էն ինչն է՝

Սև ու մութ տուն, սատանան մէջը քուն

Ռազուի վարդը .

Փոքրիկ տղան Ռազուի տեսաւ,
 Արուն վարդը դաշտի Ռոզին .
 Ուրախ ուրախ շուտ խոտայաւ,
 Որ լաւ նայէ սիրուն վարդին :
 Այ ի՞նչ վարդին, կարծիր վարդին,
 կարծիր վարդը դաշտի Ռոզին :

79. Մարդն ու շերամը

1.

— Ի՞նչ դանդաղկոտ անշնորհքն ես, ասաց սարդը շերամին. մի ինձ նայիր, տես, ինչպէս եմ գործում, ինչպիսի բարակ ու երկար թելեր եմ շինում, ես վազում եմ այդ թելերով վեր, վար, աջ, ձախ:

Տես իմ գործած ուսույ-

նը ի՞նչ սիրուն է. իսկ դու նստած հազիւ հազ ես շարժւում:

2.

— Ի՞նչ ես պարծենում, ինչո՞ւ է պէտք քո ուսույնը. ամեն մարդ էլ նրանից զգւում է. սենեակները մաքրելիս քո ուսույնը դուրս են գցում: Իմ հիւսածը մետաքս է, հարուստ, աղքատ, մեծ ու փոքր սիրում են մետաքսն ու նրանից լաւ լաւ շորեր կարում. թող, բարեկամ, ինձ անւանեն դանդաղկոտ ու անշնորհք, միայն թէ գործածս լինի մետաքս:

Ա ա Բ բ Գ գ Դ դ Ե ե Զ շ Ը լ
 Թ թ Ժ ժ Ի ի Լ լ Խ խ Ծ ծ Կ կ Ժ ժ
 Զ շ Ը լ Թ թ Ժ ժ Ի ի Լ լ Խ խ Ծ ծ Կ կ Ժ ժ
 Զ շ Ը լ Թ թ Ժ ժ Ի ի Լ լ Խ խ Ծ ծ Կ կ Ժ ժ
 Զ շ Ը լ Թ թ Ժ ժ Ի ի Լ լ Խ խ Ծ ծ Կ կ Ժ ժ

80. Հրմա կերանք

Իշխա բարձած տանձ, խնձոր,
ես գնացի Գոմաձոր.
Վերադարձիս մէկ էլ օր
Ճամփին զարկի մի մեծ լոր.
Էդ անագին մեծ թռչնին
Մի կերպ բարձի իմ իշին,
Ուրախ ուրախ եկայ տուն,
Կնունք արի իմ որդուն:
Էլ տիրացու, էլ տէրտէր,
Կնքահէր ու կնքամէր,
Սանահէր ու սանամէր,
Քեօխուակին ու քեօխուամէր,
Գուռ ու զրկից, խնամի,
Էլ ինչ թւեմ միառմի,
Եօթը հէրանք, եօթը մէրանք
Թափանք էդ լորը կերանք,
Հրմա կերանք, հրմա կերանք:

81. Այ բաղնիք արին հա՛...

Էրանն ու Սիրանը սագերն առաջ արին, քշեցին գիւղից
դուրս:

— Էրան, քշե՛ք Մօսնանց ջաղացը, նաւի պըտըտանումը
լաւ բաղանիք կ'անեն, ասաց Սիրանը:

-- Հա՛, Սիրան, ամա կը լողանան հա՛:

Սագերը ջուրը մտան ու առանց իմանալու, որ վտանգ
կայ, իրար ետեից թափւեցին նաւը, ուր ջուրը պտտեց, խեղ-
զեց ու ներքեի անիւի թևերին տալով էս ու էն կողմը փռեց:

Էրանի ու Սիրանի սիրտը պատռեց, նոր հասկացան ի-
րանց սխալը ու լալով, գոռալով վազեցին տուն:

-- Մայրիկ, սագերը ջաղացի նաւը մտան ու էլ դուրս
չեն գալիս, գանգատուեց Սիրանը:

— Իրանք գնացին, այ մայրիկ, մենք բան չարինք:

— Վայ, քուանաք դուք, սագերս կոտորել էք հա՛, ճշաց
մայրիկն ու վազեց դէպի ջաղացը:

Գրիգոր պապն էլ, որ սրահի թախտի վրայ քնած էր, էս
աղմուկի վրայ զարթնեց ու երեխաների հետ շտապեց փոր-
ձանքի տեղը:

Մայրիկը մէկ-մէկ հանեց սատակած սագերը շարի
մօտերքից և բարկացած ետ դարձաւ, որ Էրանին ու Սիրա-
նին մի լաւ դժփի, բայց Գրիգոր պապը չթողեց ու այնու-
հետև քէփի լաւ ժամանակը միշտ ծիծաղելով ասում էր.

— Երեխէք, ձեր սագերն ամա բաղանիք արին հա՛...

Մանուկը չորում

Ասրի փակից փչփչալով

Չուրն է վաչում ոչոր մուր.

Չուրն աղբիւրի վճիպ ու չով.

Գնում, քափում ծաղկունանց ծով:

Ջէյ, աղբիւրի սիրուն զրեր,

Ես էլ կիներ՝ չեպ հեպ ընկեր

Յեպէֆ, չեպ հեպ ծաղկաչորում

Ինչպէս եմ ես ուրախ պարում:

Չուրիկ-մուրիկ, անուշ փուրիկ,

Սիրալէրդ եմ ես, սիրում եմ փեպ:

82. Ընկերասուեր շունը

1.

Մի կառք փողոցով արագ գնալիս տակոջն է անում մի շուն, անիւն անցնում է խեղճ շան ոտքի վրայով:

Շունը՝ բերնի մէջ առած վիրաւոր թաթը՝ վրնգվրնգում է ցաւից ու դողդողում: Մի բժիշկ տեսնելով նրան, խղճում է, վերցնում տանում է տուն:

Տանում է տուն, դեղ է դնում վէրքի վրայ, խնամում, պահում պահպանում այնքան ժամանակ, մինչև որ շան ոտքը բոլորովին լաւանում է. յետոյ նրան բաց է թողնում:

2.

Մի քանի ժամանակից յետոյ, բժիշկն իր տանը նստած՝ լսում է՝ որ մէկը բակի դուռը շանկոտում է.

— Գնամ, տեսնեմ ի՞նչ բան է, ասում է բժիշկն ինքն իրան ու դուռը բաց է անում:

— Բաց է անում, ի՞նչ է տեսնում՝ իր բժշկած շունը մի ուրիշ շան հետ:

Երախտապէս շունը բժշկին տեսնելուն պէս ընկնում է նրա ոտքերը, լիզում, փայփայում է.

— Բարե՛, բարե՛, ձիծաղելով ասում է բժիշկը:

Այդ ժամանակ ծանօթ շունը մօտենում է իր հետը բերած շանը և նրա թաթը ցոյց է աւելիս:

— Հա՛, ուրեմն ինձ հիւանդ ես բերել, ապրիս, ապրիս, ուրախացած ասում է բժիշկը և երկու ընկերին ներս հրաւիրում:

83. Գեղը հարկահան

I

Վարպետ աղէսը մի օր
Չափչփորեց դաշտ ու ձոր,
Տուն դառնալու ժամանակ
Ճամբին ընկած մի սպիտակ
Թուղթ նկատեց: Առնելով
Ծոցը դրեց ասելով.

«Սա ծոցումս թող մնայ.
Գուցէ մի օր պէտքը գայ»:
Հէնց էս խօսքը բերանին
Տեսաւ՝ եկաւ գէլ քեռին:

— Բարե՛, բարե՛, գէլ ընկեր.
Ի՞նչ ես էդպէս մտորեր:
Սոված հօ չէ՞ս, սիրելի,
Հը՞, ինչի՞ չես ձէն տալի:

— Անտէր մնայ էսպէս կեանք.
Ամեն օր ցաւ ու տանջանք:
էս հինգ օր է, ձիշո հինգ օր՝
Բան չեմ կերել մի կտոր:

Ի՞նչ կլինի՞ մտածես
Սովի ձեռքից ազատես:
— Վա՛յ քոռանամ, գէլ ընկեր,
Ի՞նչ վատ օրի ես եղել:

Հիմի էլ որ քեզ չօգնեմ՝
Լսողներն ի՞նչ կասեն:
Հազար ու մի հնարքով,
Անասելի տանջանքով,
Մարդ ու կաշառք, միջնորդներ
Մէջ եմ գցել ու առել
Մեծ իշխանից հրաման,

Որ այսուհետ անխափան
էս գիւղերի տներից
Ամիսը մի հաւ տան ինձ:
Բայց սոված չեմ ես հիմի:
Գնա գիւղն էն գէմի,
Տար իմ թուղթը թող կարդան,
Հաւեր ժողկեն ու քեզ տան:
— Դէ, աուր թուղթը իշխանի,
Տանեմ փորիս դեղ անի:
— Ա.ո, ընկեր ջան, թուղթը տար,
Շուտ գնա իմ հարկն առ:

II.

Թուղթը ձեռին նա հպարտ
Գիւղը մտաւ լուռ, հանդարտ:
«Լսէք, մարդիկ, տանուտէր,
Գղիք, քեօխւայ ու տէրտէր,
Գիւղի ջօջեր պատուական,
Մեծ իշխանի հրաման:
Ա.յ, գրւած է էս թղթում,
Որ անխափր ամեն տուն
Մի հաւ տայ ինձ ամսական»:
— Ի՞նչ իշխան, ի՞նչ հրաման.

Ասին մարդիկ ու ելան՝
Առան մահակ ու կոպալ,
էլ մի հարցնի քեռու հալ:
Շներն էլ էս աղմուկից
Դուրս վազեցին բակերից,
Գէլին մի լաւ գզեցին
Տարան գիւղից հանեցին:

«Տօ, էսպէս էլ մարդ ու շուն.
 Իշխանին էլ չեն լսում»:
 Մէկ էլ աղւէսը դէմից
 Դէպի քեռին է գալիս.
 — Իմ բաժինը, գէլ ընկեր,
 Ի՞նչ ես էդպէս չափ ընկեր:
 — Տօ ի՞նչ բաժին ու ի՞նչ հարկ.
 Գիւղում եղայ խայտառակ:
 Պատիւ տալու փոխարէն

Քիչ մնաց որ սպանեն:
 — Ի՞նչ... Քեզ ծեծեց գիւղացին...
 Բա թխթին ի՞նչ ասացին:
 — Այ անիծւի էդպէս գիւղ.
 Ոչ աճ ունեն, ոչ երկիւղ:
 Հագար մարդ կայ, հագար շուն,
 Բայց բոլորն էլ անուսում:
 Մէկը չեղաւ, որ կարգայ
 Հասանելիք հարկը տայ...

էն ինչն է

Ոչ ցորեն եմ, ոչ գարի,
 Որ հողագործն ինչ ցանի
 Առանց չեռի հունցած եմ,
 Առանց կրակ թխած եմ.
 Թունիր. զաղայ րեսած չեմ,
 Զեր աճենիդ սիրածն եմ:

Իննեմ ափովս, շաղ րամ քարովս
 մեռնի րարով, ապրի քարով.

84. Նապաստակի տունը

Նապաստակն ու աղւեսը
 Անտառի մէջ, բարձր տեղում,
 Որտեղ քամին պար էր խաղում,
 Նապաստակը տուն էր շինել
 Ու աղւէսին դրկից եղել:
 Տուն էր շինել, այն էլ փայտից,
 Պաշտպանում էր տաքից-ցրտից:

Աղւէսինը թէև լայն էր,
 Թէև երկու աչքանի էր,
 Բայց շատ ցուրտ էր՝ ողջը ձիւնից:
 Մի օր եկաւ հալճըրոցը,
 Տունն առաւ կաթկըթոցը.
 Դեռ չհասած մարտի կէսը,
 Անտուն մնաց մեր աղւէսը:
 — Ոտքդ պաշեմ, այ Շահգաղէ,
 Յրաի ձեռքից ինձ ազատէ,
 Մի անկիւն տուր տանդ
 միջին,
 Ծառայ արա քո առաջին:

«Լաւ, ներս արի, դրկից աղւէս,
 Բայց խնդրում եմ ինձ հետ
 վարես,
 Կոխ, ուշուց ես չեմ սիրում,
 Հին բաներն էլ չեմ քրքրում»:
 Ու աղւէսը մտաւ տունը,
 Ճաշը կերաւ, առաւ քունը:
 Քնից զարթնեց, գէս գէն նայեց,
 Տան ափրոջը խիստ հայհոյեց.
 — Այ վայը տամ էդ քո գլխին.
 Դու՞տան տէրը, ես աղախին.

Տան մեծ մասը քեզի պէսին,
 Դուան տակը խան աղւէսին:
 Դէ՛հ շուտ կորի,
 Ծուռ աչք շըլտիկ.
 Պոչ էլ չունի,
 Սրան մտիկ:

Նապաստակն ու աղւեսը
 Նապաստակն իրանն առաւ,
 Տունը թողեց ու դուրս թռաւ,
 Յետ հնայեց, վազեց, լացեց,
 Քեռուն գտաւ, ցաւը պատմեց.
 — Այ իմ քեռի, այ արջ ապէր,

էն աղւէսը՝ չար սրտամեռ,
 Փայտէ տունս ձեռքէս առաւ,
 Դուռը փակեց իրանն արաւ:
 —Քրոջ որդի, է, ամօթ չէ,
 Որ դու կուլաս, քեռիդ սող չէ:
 Արի գնանք, ես էն փշին
 Մի լաւ դաս տամ տանը միջին:
 Սրտոտ քեռին դուռը ծեծեց
 Ու աղւէսին հերտոտ կանչեց.
 —Տօ փուշ աղւէս, ասս, ինչո՞ւ
 էս իմ որբիկ քրոջ աղի
 Փայտէ տանը տէր ես դառել
 Ու իրան էլ դուրս ես արել:
 —Լաւ եմ արել,
 Տէր եմ դառել.
 Ու աղւէսը դուան ծակից
 Վառարանի թէժ կրակից
 Բերեց ցանեց արջի վրան,
 Մի լաւ խանձեց դունչն ու բերան:
 Փախաւ արջը դունչն այրած,
 Քրոջ որդին հեռն առած:

Նապաստակն ու շայր

Անտուն, անտէր նապաստակը
 Գնաց նստեց ծառի տակը,
 Մաղիկ-մաղիկ մղկտալով,
 Ցան էր պատմում բարձր լալով:
 Լացը լսեց գայլը գանգազ,
 Եկաւ ասաց. «Այ քեզ մատաղ,
 Ինչի՞ կուլաս մաղիկ-մաղիկ,
 Կորատելով սիրտ ու աղիք»:
 —Է՛, գայլ եղբայր, բանս բուրդ է,

Վրէս բարակ, օրը ցուրտ է.
 էն աղւէսին թող չմնայ:
 —Գնանք ցոյց տուր էն աղւէսին:
 Գայլ, նապաստակ ընկան ճամբայ.
 Եկան, եկան մին էլ աճա
 Հասան՝
 Տեսան
 Մի վառ կրակ
 Վրան կաթսան:
 Ծեր աղւէսը գողնոցն հագին,
 Վրէն մաքուր արգին-կարգին,
 Դունդունալով ճաշ էր եփում
 Շերփով խառնում, քեափը
 թափում:

Կերակուրը իւղոտ-սոխոտ
 Հոտ էր բուրում, մի անուշ հոտ,
 Որ ծեր գայլին կալեց, կապեց,
 Ախորժակը խիստ գրգռեց:
 —Կորիք, քաթսո՞ւ,
 Սև ցաւը քեզ.
 Նապաստակի պաշտպանին տես:
 —Մի բարկանայ, պարոն աղւէս.
 Քո ցեղակից գայլիկն եմ ես.
 Նապաստակի հեռ ինչ ունեմ,
 Եկայ քեզ մօտ, որ ճաշ անեմ:
 —Քիչ սպասի, ճաշը հասնի,
 Բայց որպէսզի կրակը չանցնի,
 Խնդրեմ մի գաս՝ տակը փշես,
 Գիտեմ, որ դու հպարտ էլ չես:
 Գայլը իսկոյն կրակը փշեց,
 Ու աղւէսը կաթսան շրջեց,
 Յիմար գայլի գլուխը խաշեց:
 Գայլը սաստիկ ոռնաց, գոռաց,

Պոչի վրայ շատ ֆրոֆրոաց,
 Գլխի ցաւից ելաւ, թռաւ,
 Մի չորս ոտ էլ դեռ փոխ առաւ,
 Նապաստակն ու շայրաղբ
 Անտուն անտէր նապաստակը
 Դարձեալ եկաւ ծառի տակը.
 Մաղիկ-մաղիկ մղկտալով,
 Ցան էր պատմում
 Բարձր լալով:
 «Ինձ լաւ խաբեց կեղծաւորը,
 Դուրսը թողեց էսպէս օրը.
 Անտուն, անտէր ես ինչ անեմ.
 Մի տեղ չկայ միջին քնեմ»:

Չայրը լսեց աքաղաղը,
 Իսկոյն թողեց իրա խաղը,
 Վագեց՝ եկաւ ծառի տակը,
 Որտեղ կուլար նապաստակը:
 —Ինչի՞ կուլաս, այ իմ շրլաիկ,
 Մի լար, մի լար, չարդ տանեմ.
 Պատճառն ասա, մի ճար անեմ:
 Նապաստակը աքաղաղին
 Պատմեց եղածն իրա տեղին:

—Որ էդպէս է
 Մի սպասէ,
 էլ մի ազգա,
 Հետս վրզգա,
 Տան տէր դառի,
 Ինձ մի վառի:
 —Մժեղի պէս նրան կոցեմ.
 Աղւէսն ինչ է՞ հեռը մրցեմ:
 Մութը մութին,
 Ժամը ութին
 Արագ, արագ
 Առանց ճրագ
 Հերոսները
 Տունը հասան
 Ու անսասան
 Քաջը գոչեց ձայնը փոխած,
 Այ արիւնր աչքը կոխած:
 —Ես ոչ արջն եմ, ոչ էլ գայլը.
 Աշխարհք կ'առնէ շորիս փայլը.
 Ես իշխանն եմ Մեծ վարդերես,
 Սուր եմ կախել հինգ գազ ու կէս:
 էլ չի պրծնի գող աղւէսը,
 Թէ որ գանեմ նրան ներսը:
 —Ա՛յ, էս ո՞վ է վարդերեսը:
 Դուռը բացեց խան աղւէսը
 Ու էն մթնով
 Դիպաւ գեանով,
 Լեղապատաս
 Ընկաւ անտառ:
 Աքաղաղն ու նապաստակը,
 Որ քաշում էր տան փափազը
 Տուն ներս մտան, սեղան նստան,
 Հաշտ ու բարիչ լաւ ընթրեցին
 Ու էդպէս էլ միշտ ապրեցին:

85. Անտառ

Անտառի պէս պճնասէր
էլ ուրիշը կլինի՞.

Ունի սիրուն հագուստներ
Ու զարգարանք գեղանի:

Մէկ էլ տեսար՝ նա կանաչ
Շորեր հագած զարգարուն,
Նազ ու տուգով ձախ ու աջ
Տառանուում է սլալում:

Մէկ էլ գեղին շոր մտած,
Տեղ-տեղ կարմիր ու նախշուն,

Ապա տկլոր, գլխարաց
Օրօրում է, հառաչում:

Նորահարսի պէս սպիտակ
Մէկ էլ տեսար՝ հագաւ շոր,
Կախած փայլուն գինտ, մանեակ,
Կանգնեց անշարժ ու մոլոր...

Ու ողջ տարին պճնասէր,
Սիրուն անտառն հա էսպէս.
Փոփոխում է իր շորեր
Եւ զարգարանքը պէսպէս:

86. Սայրան քազարորի
Հեքեարը

1.

Հէնց այս խօսքերն ասաց,
չասաց՝

Երեք աղջիկ երեկոյին
Փանջարի մօտ մանում էին:

— Թէ արքայի կին լինէի,
Ասաց մէկը, կը կանչէի

Արար աշխարհ այն ժամանակ,
Ճաշ կը տայի ինքս մենակ:

— Թէ լինէի արքայի կին,
Ասաց միւսն իր քոյրիկին,

Սաղ աշխարհի համար մենակ
Կը գործէի կտաւ ճերմակ:

— Թէ լինէի արքայի կին,
Երրորդն ասաց կարօտագին,

Քաջ գիւլգազն կը ծնէի,
Հայր արքային կը բաշխէի:

Սենեակի դուռն հանդարտ ձոռաց,
Ու ներս մտաւ այն աշխարհի

Քաջահօր արքան բարի:
Վերջին խօսքին հաւան կացած՝

Երբորդ քրոջ դիմեց ասաց.
«Բարով, նախշուն գեղեցկուհի.

Գնանք, եղիր դու թագուհի»:

Հայրախնամ արքան ելաւ:
Երեքին էլ հետը տարաւ:

էլ չսպասեց թագաւորը
Ու պսակւեց հէնց նոյն օրը:

Այն ժամանակ պատերազմ

Սալթան արքան պիտի գնար.
Նա հեծնելով իր նժոյգ ձին՝

Հրածեշտ տուաւ իր սիրածին:
Երբ տիկինն արքայական

Ծնեց մանուկ հսկայական,
Մի սուրհանդակ զրկեց, երթայ,

Երեխի հօր աչքալոյս տայ:
Քոյրերը նենգ ու դիւային

Եւ Բարարի շար խընամին՝
Նրան կորցնել կամենալով,

Սուրհանգակին բռնել տալով՝
Ուղարկում են այլ սուրհանգակ,

Հաղորդի լուրն այս գժնդակ.
Թէ ծնւել է մի երեխայ,

Ոչ աղջիկ է, ոչ էլ աղայ:
Հէնց որ լսեց մեր Սալթանը

Սուրհանգակի ասած բանը,
Խիստ կատաղեց ինքն իրան,

Ուզեց իսկոյն կախել նրան.
Բայց մեղմացաւ նա այս անգամ.

Ու այսպիսի գրեց պատգամ.
«Ըստասեցէք մինչև գալըս,

Դատաստանով վճիռ տալս»:

Իսկ նենգ քոյրերն իսկոյնեթ
Չար Բարարիս պառաւի հեա՝

Խմեցնում են սուրհանգակին,
Թուղթը փոխում կռան տակին:

Եւ նա անա բերաւ հարբած
Կեղծ պատգամն այսպէս զրւած.

«Իշխաններ Սալթան արքան
Ուղարկում է սաստիկ հրաման,

Որ թագուհուն երեխի հետ

Ծովը ձգեն իսկոյնեթ»:
Եւ թագուհուն իսկոյնեթ

Նստացնելով իր որդու հեա՝
Տակառի մէջ պինդ կպրեցին,

Ովկիանոսը զլորեցին:
2.

Հէզ թագուհին տակառի մէջ
Իր սե օրը լալով անվերջ,

Որդուն պահում ու պահպանում,
Մեծացնում էր, սընուցանում:

Մեծանում էր ոչ թէ օրով,
Մեծանում էր նա ժամերով:

Մթնեց օրը. մայրը լալիս,
Որդին ներսից ձայն է տալիս.

«Է՛յ ալիքներ, իմ ալիքներ,
Ըզբօսասէր կայտառ ջրեր.

Տարէք ու մեզ ցամաք հանէք»:
Ալիքներն ականջ արին,

Չարնըւեցին մեծ տակառին.
Յորձանք տալով՝ հանդարտ նրան

Դուրս հանեցին, ցամաք տարան:
«Ի՞նչպէս անենք, որդին ասաց,

Որ պատրաստենք իրիկնահաց»:
Կաղնուց մի ճիւղ նա կոտրելով,

Ամուր աղեղ պատրաստելով՝
Բարակ ճիւղոտ կտրեց, սրեց

Ու աղեղի նետ պատրաստեց.
Ապա գնաց հովիտից հեռու

Ծովի ափին որս անելու:

Հէնց որ գնաց դէպի սուտջ,
Ծովի կողմից լսեց հառաչ...

Նայեց— տեսաւ ծփող ջրում

Մի կարապ է ահով լողում.
Թափ է տալիս իր թևերը
Ծեծում ջրի ալիքները:
Իսկ վերև մի ցին գիշակեր՝
Ցցած ահեղ իր սուր ճանկեր,
Ըսպառնալով խեղճի կեանքին՝
Պարտում է ուղիղ գլխին...
Տես, նա արդէն կարապի մօտ,
Սրեց կտուցն իւր արիւնտ...
Սակայն նեան այդ միջոցին
Դիպաւ ցինի պարանոցին...
Արնով ներկեց ծովի ջուրը,
Յինը գնաց մահւան դուռը:
Ճերմակ կարապն արդէն փրկւած՝
Թագաւորի որդուն ասաց.
«Արքայորդի, դու իմ փրկիչ,
Քաջահօր իմ ազատիչ.
Քեզ չեմ մոռնալ յաւիտեան ես,
Ուր կամենաս, ինձ կը գտնես.
Իսկ առ այժմ վերադարձիր,
Գնա, պառկիր, հանգստացիր»:

3.

Կարապը գնաց: Մայրն ու որդին
Գիշերեցին ծովի ափին:
Ահա բացաւ նա աչքերը,
Ու իր առաջն տեսաւ շքեղ
Մի նոր քաղաք հրաշագեղ:
Մայր ու որդի ոտքի ելան,
Դէպի քաղաք ճամբայ ընկան:
Հէնց քաղաքի դռնով անցին,
Չանգալները զօգանջեցին.
Մեծ ու պզտիկ բազմութիւնով,

Առօր-փառօր ու թափօրով,
Շքեղ խմբով պալատական
Նրանց առաջ ահա եկան
Ու օրհնելով բարձր ձայնով՝
Պալատ տարան շուք ու փայլով:
Թագաւորի որդու գլխին
Իշխանական գլխարկ գրին,
Ու անունը դրին Գւիգօն:
Նաւեր եկան նաւահանգիստ,
Հիւրերն իջան, առնեն հանգիստ:
Իշխան Գւիգօն կանչել տըւաւ
Ու հիւրերին պալատ տարաւ.
Նրանց մի լաւ հիւրասիրեց,
Պատիւ տւաւ, ապա հարցրեց.
— Էդ ուր բարով, սուր էք գնում:
— Մեծ Սալթանի հողն ենք գնում:
Այն ժամանակ իշխանն ասաց.
«Բարի ճանապայտայ ձեզ Աստուած.
Տարէք Սալթան թագաւորին
Ինձնից բարե, յարգանք խորին»:
Իսկ Գւիգօնը տխուր, մոլոր՝
Գեռ կանգնած էր ծովի ափին,
Յանկարծ տեսաւ իր կարապին.
Ջրի միջին նա լող տալով՝
Բարե տւաւ մօտենալով:
«Է՞ր ես, իշխան, իմ աննման,
Տխուր՝ ամպած օրւայ նման»:
Գւիգօնն ասաց. «Միրտս վէրքոտ
Միշտ քաշում է հօրս կարօտ»:
Կարապն ասաց. «Մի վշտանար,
Ճար կը գտնեմ ցաւիդ համար»:
Արի, իշխան, մոծակ դարձիր,

Թոիր, գնա, նաւին հասիր»:
Ու թևերը թափահարեց,
Ծովի ջուրը չըփչըփացրեց,
Ոտից գլուխ թրջեց նրան,
Պատիկացրեց կէտի նման:
Արդէն փոքրիկ մոծակ դարձած՝
Թուաւ տեղից ու տըզարդաց,
Սըլանալով նաւին հասաւ:
Հիւրերն ահա ծովափ եկան.
Տուն հրաւիրեց նրանց արքան:
Մեր մոծակն էլ խոկոյնեթ
Մտաւ պալատ հիւրերի հետ:
«Ո՞ր տեղ էիք, ման եկա՞ք շատ.
Ծովից այն կողմ լաւ է թէ վատ.
Ի՞նչ տեսակ են այնտեղ ապրում,
Ուրիշ ի՞նչ հրաշք կայ աշխարհում»:
«Ծովի միջին մի ժամանակ
Ժեռոտ կղզի կար անբընակ,
Սակայն հիմա մի հրաշագեղ
Նոր քաղաք է բնել այնտեղ՝
Ոսկեգմբէթ տաճարներով,
Պալատներով, այգիներով:
Կղզու Գւիգօն իշխանը մեծ
Քեզ շատ ու շատ բարե արեց»:
Երբ որ լսեց այդ բոլորը,
Շատ զարմացաւ թագաւորը
Ու որոշեց. «Թէ սաղ մնամ,
Գւիգօնի մօտ հիւր կը գնամ»:
Չուհակի հետ խոհարարը
Ու Բաբարիխ խոսվարարը
Էլ չգիտեն՝ թէ ինչ անեն,
Որ արքային խելքից հանեն:

«Չարմանալու ինչ կայ այդտեղ,
Թէ քաղաք էք տեսել այնտեղ:
Հրաշք ասեմ, որ զարմանաք,
Աչքով տեսնէք, սքանչանաք.
Անտառի մէջ կայ եղևնի,
Եղևնու տակ սկիւռ կայ մի.
Ըսկիւռը միշտ խաղ է ասում,
Ընկոյգներ է անվերջ կրծում.
Ընկոյգներն էլ չեն հասարակ,
Ինչպէս որ կան առհասարակ,
Այլ գուտ ոսկէ կճեպներով
Ու զմրուխտէ միջուկներով»:
Գւիգօն նորից ծովի ափին
Ըսպատում է իր կարապին:
Նա լող տալով ահա ջրում՝
Մօտենում է ու բարևում.
«Է՞ր ես, իշխան իմ աննման,
Տխուր՝ ամպած օրւայ նման»:
— Ասում են, որ կայ եղևնի,
Եղևնու տակ ըսկիւռ կայ մի.
Ըսկիւռը միշտ խաղ է ասում,
Ընկոյգներ է անվերջ կրծում.
Ընկոյգներն էլ չեն հասարակ,
Ինչպէս որ կան առհասարակ,
Այլ գուտ ոսկէ կճեպներով
Ու զմրուխտէ միջուկներով:
Եւ իշխանին կարապն ասաց
«Բաւական է, մի վշտանար.
Ճար կը գտնեմ ցաւիդ համար»:
Հէնց նա ոտքը դրաւ շէմքին,
Տեսաւ բակում ծառի տակին
Մի սկիւռիկ, որ անընդհատ

Կրծում ոսկի ընկոյզ հատ-հատ,
Միջից հանում գմբուխաները,
Դիզում, շարում է կոյտերը:
Գւիզոն նայեց, ապշած մնաց.
«Շնորհակալ եմ, ուրախ ասաց»:
Իշխան Գւիզոն հէնց այն օրից
Մի տուն շինեց բիւրեղներից,
Ըսկիւռիկին պատասպարեց
Ու նրա մօտ պահակ դրեց:
Նաւակն եկաւ նաւահանգիստ,
Հիւրերն իջան, առնեն հանգիստ.
Իշխան Գւիզոն կանչել տաւ
Ու հիւրերին պալատ տարաւ.
Նրանց մի լաւ հիւրասիրեց,
Պատիւ տաւ ապա հարցրեց.
— Էդ ո՞ւր բարձր, ո՞ւր էք գնում:
— Մեծ Սալթանի հողն ենք գնում:
Այն ժամանակ իշխանն ասաց.
«Բարի ճամպայ տայ ձեզ Աստուած.
Տարէք Սալթան թագաւորին
Ինձնից բարև, յարգանք խորին»:
Եւ Գւիզոնին հրաժեշտ տալով՝
Հիւրերն ելան իրանց նաւով:
Հիւրերն անա ծովափ եկան.
Տուն հրաւիրեց նրանց արքան:
«Ո՞րտեղ էիք, ման եկաք շատ,
Ծովից այն կողմ լաւ է թէ վատ,
Ի՞նչ տեսակ են այնտեղ ապրում,
Ու ի՞նչ հրաշք կայ աշխարհում»:
«Այ ինչ հրաշք կայ աշխարհում.
Ծովում կղզի կայ փառաւոր,
Կղզու վերայ քաղաք մի նոր՝

Ոսկեգմբէթ տաճարներով,
Պալատներով, այգիներով.
Ապարանքի առաջ կայ մի
Մշտադալար մեծ եղնի.
Եղնու տակ՝ բիւրեղէ տուն,
Միջին սկիւռ մի ձեռնասուն.
Ըսկիւռը միշտ երգ է ասում
Ու անդադար ընկոյզ կրծում.
Ընկոյզներն էլ չեն հառարակ,
Ինչպէս որ կան առհասարակ,
Այլ զուտ ոսկէ կճեպներով
Ու գմբուխէ միջուկներով.
Կճեպներից փող են կարում
Ու գործածում սուղ աշխարհում:
Կղզու Գւիզոն իշխանը մեծ
Քեզ շատ ու շատ բարև արեց»:
Երբ որ լսեց այդ բոլորը՝
Շատ զարմացաւ թագաւորը
Ու որոշեց. «Թէ սաղ մնամ,
Գւիզոնի մօտ հիւր կը գնամ»:
Ջուհակն ասաց մեծ արքային.
«Ջարմանալու ի՞նչ կայ այստեղ.
Հրաշք ասեմ՝ ու զարմացէք.
Ծովը յուզում, ալեկոծում,
Աղմկում է ու փոթորկում.
Ալիքների ուժգին թափը
Դուրս է բերում դէպի ափը
Երեսներեք դիւցազուններ,
Թեփազրահ քաջ հսկաներ՝
Երիտասարդ, սիրունատես,
Հսկաներ մէկ-մէկու պէս:
Այ թէ ուր է իսկ զարմանքը,
Բուն հրաշքըն ու արմանքը»:

Գւիզոն դարձեալ ծովի ափին
Ըսպասում է իր կարապին:
Ահա ջրում նա լող տալով՝
Բարև տաւ, մօտենալով.
«Է՞ր ես, իշխան իմ աննման,
Տխուր՝ թխպած օրւայ նման»:
— Ջարմանալի հրաշք կայ մի,
Որ ուզում եմ մօտս լինի:
— Ի՞նչ հրաշք է, ասա տեսնեմ.
Գուցէ դարգիդ ճարը գտնեմ:
«Չգիտեմ ուր, ծովը յուզում,
Աղմկում է, ալեկոծում.
Ալիքների ուժգին թափը
Դուրս է բերում դէպի ափը
Երեսներեք դիւցազուններ,
Թեփազրահ քաջ հսկաներ՝
Երիտասարդ, սիրունատես,
Հսկաները մէկ-մէկու պէս»:
«Դարդ մի անիլ, գնա, իշխան,
Նրանք քեզ մօտ շուտ հիւր
կը գան»:
Ահա յանկարծ ծովը յուզեց,
Աղմկելով ալեկոծեց:
Ալիքների ուժգին թափը
Բերաւ դէպի ծովի ափը
Երեսներեք դիւցազուններ,
Հրեղէն թեփով քաջ հսկաներ.
«Մենք կարապի կողմից դրկեած՝
Եկել ենք, որ արթուն հսկենք,
Քո քաղաքը միշտ պահպանենք»:
Նաւակ եկաւ նաւահանգիստ,
Հիւրերն իջան, առնեն հանգիստ:

Իշխան Գւիզոն կանչել տաւ
Ու հիւրերին պալատ տարաւ.
Նրանց մի լաւ հիւրասիրեց,
Պատիւ տաւ, ապա հարցրեց.
— Էդ ո՞ւր բարձր, ո՞ւր էք գնում:
— Մեծ Սալթանի հողն ենք գնում:
Այն ժամանակ իշխանն ասաց.
«Տարէք Սալթան թագաւորին
Ինձնից բարև, յարգանք խորին»:
Հիւրերն անա ծովափ եկան.
Տուն հրաւիրեց նրանց արքան:
«Ո՞րտեղ էիք, ման եկաք շատ,
Ծովից այն կողմ լաւ է թէ վատ.
Ի՞նչ տեսակ են այնտեղ ապրում,
Ու ի՞նչ հրաշք կայ աշխարհում»:
«Ծովում կղզի կայ փառաւոր,
Կղզու վերայ քաղաք մի նոր.
Ամենայն օր ծովը յուզում,
Աղմկում է, ալեկոծում.
Ալիքների ուժգին թափը
Դուրս է բերում դէպի ափն
Երեսներեք դիւցազուններ,
Փայլուն թեփով քաջ հսկաներ՝
Երիտասարդ, սիրունատես,
Հսկաները մէկ-մէկու պէս,
Որ այն կղզու վերայ հսկեն,
Նրան պահեն ու պաշտպանեն:
Կղզու Գւիզոն իշխանը մեծ
Քեզ շատ ու շատ բարև արեց»:
Երբ որ լսեց այդ բոլորը
Շատ զարմացաւ թագաւորը
Ու որոշեց. «Թէ սաղ մնամ,

Գււիգօնի մօտ հիւր կը գնամ»:
Խոհարարն ու ջուլհակն իսպառ
Մընացել են լուռ, անբարբառ.
Իսկ Բաբարիս սևահոգին
Ծիծաղում է քթի տակին.
«Միթէ զարմանք կայ այդ

Ծովից այն կողմ թագաւորի
Աղջիկ կայ մի հիւրի-փէրի,
Որ էլ չուտես, էլ չխմես,
Նստես, նրան մտիկ անես.
Օրւայ լոյսն է նսեմացնում,
Գիշերն աշխարհ լուսաւորում.
Ասող է վառւում լայն ճակատին,
Լուսնեակ շողում ծամի տակին.
Գուրս է լողում ջրից հանդարտ
Սիրամարգի պէս՝ սէգ, հպարտ.
Երբ խօսում է, ձայնն աննման
Կըլկըլում է առի նման:
Այ թէ ուր է բուն զարմանքը,
Բուն հրաշքն ու արմանքը»:

4.

Գււիգօն դարձեալ ծովի ափին
Ըսպատում է իր կարապին:
Նա լող տալով ահա ջրում՝
Մօտենում է ու բարևում.
«Է՛ր ես, իշխան իմ աննման
Տխուր՝ ամպած օրւայ նման»:
«Ասում են, որ թագաւորի
Աղջիկ կայ մի հիւրի-փէրի,
Որ էլ չուտես, էլ չխմես.
Նստես, նրան մտիկ անես.

Օրւայ լոյսն է նսեմացնում,
Գիշերն աշխարհ լուսաւորում»:
— Էրբև անկեղծ խորհրդատու
Առաջարկում եմ քեզ, որ դու
Դրա մասին լաւ միտք անես,
Որ վերջումը չփոշմանես»:

Գււիգօն իշխանն սկսեց երգել,
Թէ արդէն լաւ միտք է արել,
Որոշել է պսակելու,
Կեանքի ընկեր ունենալու:
Կարապն այստեղ հոգոց հանեց
Ու Գււիգօնին պատասխանեց.
«Թագաւորի աղջիկն եմ ես,
Նա եմ, որին դու փնտրում ես».
Թափահարեց իր թևերը,
Թողեց ցածում ալիքները,
Թուա վերև եթերի մէջ,
Իջաւ ափը թփերի մէջ
Ու ինքն իրան պինդ թափ տաւ,
Թագաւորի աղջիկ դառաւ:
Ասող էր վառւում լայն ճակատին,
Լուսնեակ շողում ծամի տակին.
Ընթանում էր վեհ ու հանդարտ
Սիրամարգի նրման՝ հպարտ.

Երբ խօսում էր, ձայնն աննման
Կըլկըլում էր առի նման:
«Իմ հարազատ ծնող անգին,
Ես ինձ համար ընտրել եմ կին,
Օրհնիր, մայրիկ, որ մենք լինենք
Միշտ համերաշխ, իրար սիրենք»:
«Որդիք, Աստուած տայ վայելում»:
Իշխանն երկար էլ չսպասեց,
Սիրածի հետ շուտ պըսակեց.

Նաւակ եկաւ նաւահանգիստ,
Հիւրերն իջան, առնեն հանգիստ:
Իշխան Գււիգօն կանչել տաւ
Ու հիւրերին պալատ տարաւ.
Նրանց մի լաւ հիւրասիրեց,
Պատիւ տըլաւ, ապա հարցրեց.
— Էդ ո՛ւր բարով, ո՛ւր էք գնում:
— Մեծ Սալթանի հոգն ենք գնում:
Այն ժամանակ իշխանն ասաց.
«Տարէք Սալթան թագաւորին
Ինձնից բարև, յարգանք խորին.
Յիշեցրէք, որ խօսք է տըլել
Մեզ մօտ հիւր գալ, բայց չի
եկել»:

Հիւրերն ահա ծովափ եկան.
Տուն հրաւիրեց նրանց արքան:
«Ո՛րտեղ էիք, ման եկաք շատ,
Ծովից այն կողմ լաւ է թէ վատ
Ի՞նչ տեսակ են այստեղ ապրում
Ու ի՞նչ հրաշք կայ աշխարհում»:
— Այ ինչ հրաշք կայ աշխարհում
Ծովում կղզի կայ փառաւոր,
Կղզու վերայ քաղաք մի նոր.
Այստեղ կայ մի ուրիշ զարմացք,
Չտեսնուած ուրիշ հիացք,
Իսկ իշխանը մի կին ունի,
Որ աշխարհում հատը չունի,
Որ էլ չուտես, էլ չխմես,
Նստես, նրան մտիկ անես.
Օրւայ լոյսն է նսեմացնում,
Գիշերն աշխարհ լուսաւորում.
Ասող է վառւում լայն ճակատին,

Լուսնեակ շողում ծամի տակին:
Կղզու Գււիգօն իշխանը մեծ
Քեզ շատ ու շատ բարև արեց.
Նեղացել է— խօսք ես տել,
Որ հիւր գնաս, չես գնացել.
Էլ Սալթանը չհամբերեց
Ու նաւատորմ շուտ պատուիրեց:

5.

Նաւատորմը լող է տալիս,
Սալթան արքան հիւր է գալիս:
Իշխան Գււիգօն ուրախացաւ,
Տեղից թուաւ ու ձայն տաւ.
«Ե՛կ, հարազատ անգին մայրիկ,
Ե՛կ, ամուսինս էլ, սիրունիկ.
Շուտով ելէք, նայէք այն կողմ.
Հիւր է գալիս հայրիկն այս կողմ»...
Թնգանօթներ որոտացին
Ու զանգերը ղօղանջեցին.
Գււիգօն ծովի ափն է գնում,
Թագաւորին դիմաւորում.
Եւ պալատի դռների մօտ
Արքան տեսաւ անվեհերոտ
Երեսներեք դիւցազուններ,
Իսկ լայն բակում նա տեսաւ մի
Մշտազալար մեծ եղևնի,
Տակին սկիւռ, որն երգում,
Ոսկէ ընկոյզ էր կրծտում,
Միջից հանում գմբուխաներն
Ու լքցնում տոպրաքները.
Հիւրերն շտապ մէկ էլ նայում
Ու, Տէր Աստուած, ինչ են
տեսնում

Մի հրաշալի իշխանուհի,
 Հիւրի-փէրի գեղեցիկուհի.
 Աստղ էր վառուում լալն ճակատին,
 Լուսնեակ շողում ծամի տակին.
 Ընթանում էր վեհ ու հանդարտ
 Սիրամարգի նրման՝ հպարտ.
 Հետը բերում իր ըսկեսրոջ.
 Ճանաչում է արքան կնոջ...
 «Այս ի՞նչ բան է, ի՞նչ եմ
 տեսնում,
 Արցունքն աչքին բացականչում
 Ու գրկում է նա թագուհուն,
 Ջահել հարսին ու իր որդուն...»

Ամենքն ապա սեղան նստան,
 Սկսեցին խինգ ու խրախճան.
 Ջուլհակի հետ խոհարարը
 Ու Բարարիխ խոտվարարը
 Փախան, քունճ ու պուճաղ մտան,
 Եւ նրանցից ամեն մէկը
 Խոստովանեց արած մեղքը,
 Ամենայն բան պատմեց մէկ-մէկ,
 Լացեց դառն ու յուսարեկ:
 Բայց այդ ուրախ օրւայ համար
 Մայրի արքան գտաւ յարմար՝
 Երեքին էլ իսպառ ներել
 Ու դէպի տուն ճանապարհուել:

Յ Ա Ն Կ

Երկու խօսք 2	Ուռենի, ոտան. ձեռագ.
I Աշուհ.	(Ենի, ել.) Աթ. Խնկոյեան 18
1. Վեր կաց, ոտ. Գ. Մե- լոյեան 3	17. Ճանճը 19
2. Քաջ մանուկներ 4	18. Ճանճը, ոտ. Աթ. Խնկ. 21
3. Աշուն, ոտ Յ. Աղաբար 4	19. Արձւի սէրը 21
4. Արևն ու ծիածանը 5	20. Մանուկը ձորում, Պետր. 22
5. Գիւղացու ձին, ժողովր. 5	21. Խելացի դատաւորը . . . 23
6. Կլէկչի Կարօն 6	22. Կուռնկներ, ոտ. Պետ. Մոճոռեան 24
7. Ջութակահարը 7	Խելօք մարդ, ձեռագիր, (այ, ւ) 25
8. Մարօի տնակը ձեռագիր (ակ. հ.) 8	23. Աքաղաղի ընտանիքը . . . 26
9. Խուլի այծերը 10	24. Աքլորն ու մարգարիտը, ոտան. Աթ. Խնկոյեան . . . 28
Պատկեր դիտելու և պատ- մելու համար 11	Պատկեր դիտելու և պատ- մելու համար 29
10. Ծառերի վէճը 11	25. Խելօք մըջիւններ 29
11. Խոզն ու կազնին ոտան. Աթ. Խնկոյեան 12	Ջրիկ տօլման, ժողովրդ. ձեռագիր (իկ, եր, ներ) 30
12. Չար մկնիկը, փոխադր. 13	26. Ուղտն ու էշը ոտան. 31
13. Հովւի ցուպը, Սրւանձ- տեան 14	27. Մոլլի զրազը, ժողովրդ. 32
Կատու, ոտան. ժողովրդ. ձեռագիր (եր, ներ.) . . . 15	28. Մայրը 33
14. Տերկները, նմանողութ. 16	29. Կապիկն ու ակնոցը, ոտ. Աթ. Խնկոյեան 34
15. Հանելուկ 17	Ձեռագիր նամակ, (իկ, եր, ներ) 35
16. Սրամիտ մոլլան, ժողով. Պատկեր դիտելու և պատ- մելու համար 18	30. Քէռի կառապանը 36
	31. Ո՛վ է ցանում 37

Պատկեր դիտելու և պատմելու համար	40
Հօտազ վարդան, ձեռագիր (վ. ւ. օ)	40
32. Մուլի մեղրը, ժողովրդ.	41
33. Իժը	42
34. Աշուն, սոսն. Հ. Հայրապետան	43
Անձրև, ձեռագ. (ոյ այ)	44
35. Ժամկոչը և ուխտաւորը, սոսն. Պետ. Մոճոռեան	45
36. Ոգնին, փոխադր.	46
37. Տղան և Թռչնիկը, սոսն, Զ. Չիլինկարեան	48
II	
38. Չմեռ, սոսն. Հ. Հայրապետան	48
Պատկեր դիտելու և պատմելու համար	49
39. Շողիկն և Պէծիկը, Դ. Դեմիրձեան	49
40. Տօնածառ, սոսն. Հ. Հայրապետան	52
41. Նոր տարւայ նւէրը, սոս. Հ. Հայրապետան	52
42. Դանակը	53
43. Մկան ընտանիքը	54
44. Իլիկ, սոսն. Յ. Աղաբաբ	57
Բողարը, ձեռ. (ուկ, եօ)	57
45. Դատաւորը	59
46. Շիմօն (կապիկ)	60
Չիթով ձւածեղ, ժողովր. ձեռագ. (ո, ով, ւ)	61

47. Ղարիպ մշեցին, սոսն.	62
48. Խելացի ձերունին	62
49. Փաթիլները, սոսն. Հ. Հայրապետան	65
Պատկեր դիտելու և պատմելու համար	66
Պուտուկը, սոսն. ձեռ. (մեծատառերի և կէտազ. համար), Աթ. Խնկոյեան	67
50. Խորամանկ աղւէսը	68
51. Աղւէսը, սոսն. Հ. Հայրապետան	68
52. Ճպունն ու մրջիւնը, սոս. Աթ. Խնկոյեան	69
53. Մասնէմատ	70
54. Դարբին, սոսն. Կ. Մ. Շահնազարեան	71
55. Իմաստուն մանուկը	72
Յորեկ եղաւ, սոսն. ձեռ. (ւ, իկ)	74
56. Տէրն ու ծառան, Յովհաննէս Թումանեան	74
III	
57. Գարուն է, սոսն. Յ. Աղաբաբ	80
58. Գարնան հրաւերը	81
59. Մանուշակ, սոսն. Դոդոխեան	83
60. Խելացի սարդը	83
61. Սարդը, սոսն. Հ. Հայրապետան	84
Քամի, ձեռ. (իւ, եա)	84

62. Չորս եղբայր, սոսն.	86
63. Պահապան ճնճուկը	87
64. Թէյ	88
65. Յորեն ու դարին	89
Հպակի, սոսն. ձեռագիր (ւ, ով), Յով Յովհան	91
66. Գիւղացու ընկերը	92
67. Աշխատանքի ախպէրը, սոսն. Յ. Աղաբաբ	93
Հարսի ձուտերը, ձեռ. (օ, յ. բառակցքին) ժող.	93
68. Հետաքրքիր հանելուկ	95
69. Մեղու, սոսն. Դարբին, սոսն. ձեռագ. մի մասը (ոց, ած) Կ Մ. Շահնազարեան	98
70. Կեռասը	98
Փայտի կտոր տեսայ տաշած, ձեռ. (ած), ժող.	100
71. Հաւի ընտանիքը	100
Մայրիկը, սոս. ձեռագ. Հ. Հայրապետան	102
72. Նանի նւէրները, սոսն. Յ. Աղաբաբ	103
Կուռնիները, սոսն. ձեռագիր (ո).	104
73. Կարմրախայտը	104
Ինչ կ'անես՝ արան ձեռ. (ւ, յ բառակցքին, հետ, յեա), ժողովրդ.	106
74. Գող կաշաղակը, ժողով	106
75. Կաշաղակ սոս. Յ Աղաբաբ	108
Ես չոռ ուտեմ, ձեռագ (ե բառակցքին և մի-	

ջին) ժողովրդ.	108
76. Բաղի ընտանիքը	110
Մի լինիր ուրաքի պէս, ձեռագիր (պէս, գէպի, քեզ, մեզ), ժողովրդ	112
77. Նանի հրաւերը, սոսն. Յ. Աղաբաբ.	112
78. Ռ՛վ է ու ժեղ	113
Դաշտի վարդը, սոսն. ձեռագ (մեծատառերի վարժ.) Յով Յովհան	114
79. Սարդն ու շերամը, փոխադրուիլին	114
Չեռագիր փոքր և մեծ ծատառեր	115
80. Հրմա կերանք, սոսն. Աթ. Խնկոյեան	116
81. Այ բաղանիք արին հմ, Սիմակի	116
Մանուկը ձորում սոս. մի մասը ձեռագ. (ով, իկ, եմ)	117
82. Ընկերասէր շունը	118
83. Գէլը հարկահան, սոս. Հ. Հայրապետան	119
Էն ինչն է, ձեռագիր (ած, ով), ժողովրդ.	120
84. Նապաստակի տունը, սոս Աթ. Խնկոյեան	121
85. Անտառը, սոս. Հ. Հայրապետան	124
86. Սալթան թագաւորի հէքիաթը, սոս Յար Թումանեան	124

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ Ն Ե Ր

<p>1. Երկինքն ու աստղերը . . . . . 5</p> <p>2. Գիր . . . . . 7</p> <p>3. Արագիլ . . . . . 9</p> <p>4. Աչք . . . . . 22</p> <p>5. Երազ . . . . . 28</p> <p>6. Մեղր . . . . . 42</p>		<p>7. Օձ . . . . . 43</p> <p>8. Զիւն . . . . . 52</p> <p>9. Յորեն, գարի . . . . . 91</p> <p>10. Փշատ . . . . . 100</p> <p>11. ա) Մեղր . . . . . 120</p> <p>12. բ) Յորեն . . . . . 120</p>
--	--	---

ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ

ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ

60 Բ
 80 Բ
 90 Բ
 1 Բ

Գրադարանի և Գրադարանի
 Գրադարանի և Գրադարանի

Գրադարանի և Գրադարանի
 Գրադարանի և Գրադարանի

Գրադարանի և Գրադարանի

ԳԻՆՆ Է 60 ԿՈՊ.

Պ Ա Ս Ը Ն Կ Ե Ր

Առաջին տարի	.	.	.	.	.	50 կ.
Երկրորդ տարի	.	.	.	.	.	60 կ.
Երրորդ տարի	.	.	.	.	.	80 կ.
Չորրորդ տարի	.	.	.	.	.	1 ռ.

Պատրաստ է, շուտով տպագրութեան կը յանձնուի
Դասընկեր Ե. և Զ. տարի:

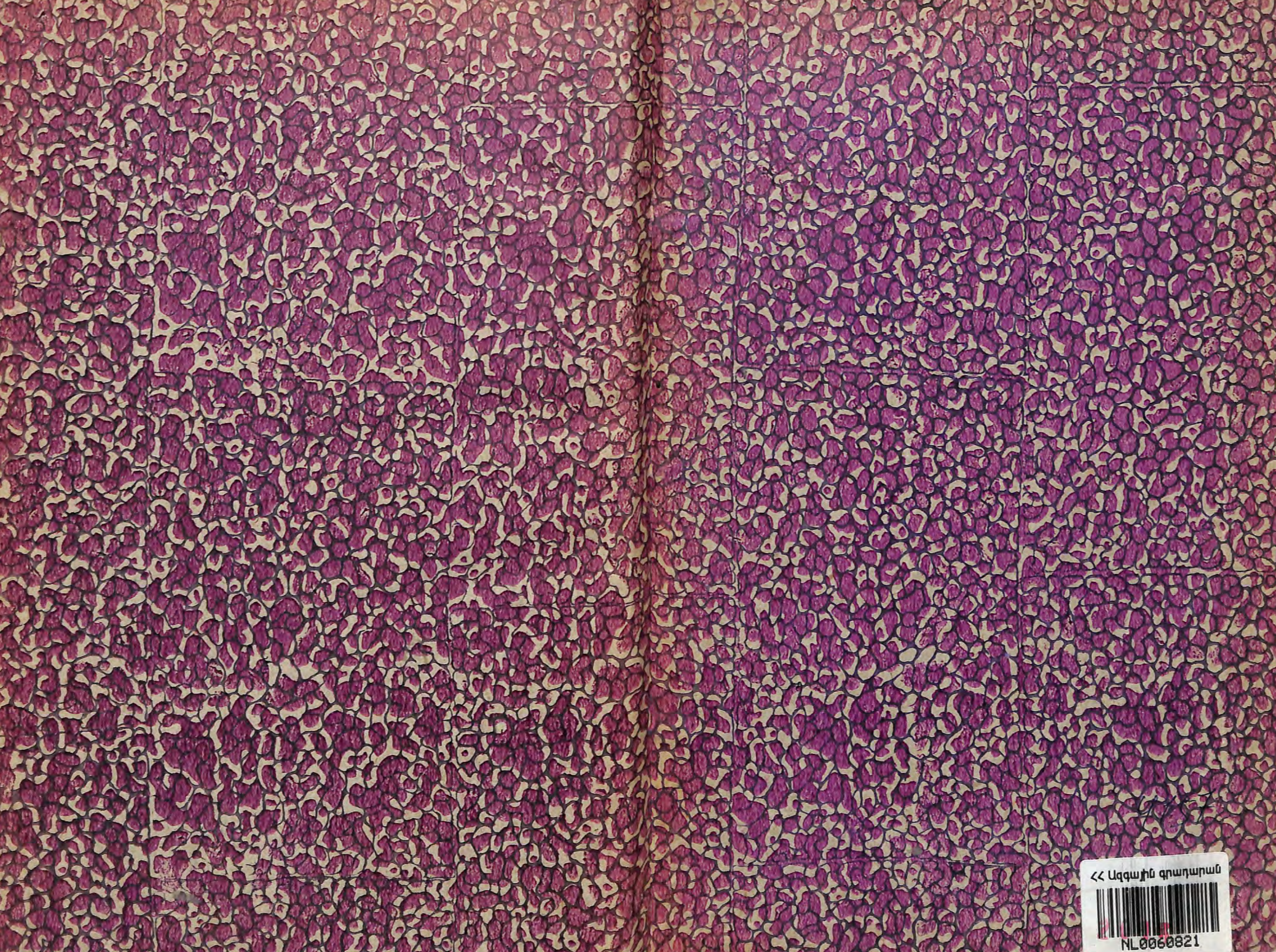
Դիմել՝ Թիֆլիս Գուտենբերգ և Գիր գրավաճառանոցին:
Երևան՝ Արարատ և Յովհաննիսեան գրախանութներին:
Կազմողներին՝ Երևան Թեմական դպրանոց:

Գուճարով գնողներին կը լինի զեղջ:

2013

4157

« Ազգային գրադարան

NL0060821

Apm.

4-297a